

Издательство „Верен“

Рабиндранант Р. Махарадж
и Дейв Хънт

Смъртта на един гуру

Издателство „Верен“

Оригинално заглавие: The Death of a Guru
© Rabindranath R. Maharaj

Първо българско издание
© 2007, Издателство „Верен“ ЕООД

Превод: Мая Десева
Редакция: Димитър Константинов
Корица: Лидия Николаева
Предпечат и печат: Издателство „Верен“
пл. „Славейков“ 1, 1000 София
www.veren.org

ISBN 978-954-8225-61-8

Предговор

Не твърдя, че арестът ми в бурното ноемврийско утро на 1975 година, когато исках да прекося границата от Пакистан за Индия, беше съвсем неочакван. Предвиждах такава опасност, но за мен беше толкова важно да отида в Индия, че за колебание и дума не можеше да става. Пък и защо трябваше да се притеснявам за нещо, което сигурно щеше да е само кратко забавяне... или неизбежното, от което донякъде се опасявах.

Беше ми наредено да изчакам отвън, докато проверят документите. Вече десет минути ходех бавно напред-назад пред неприветливата сграда под студените погледи на граничарите. Постепенно започнах да се досещам какво предстои, и колкото повече време минаваше, толкова по-сигурен ставах.

Потънал в мисли, почти не забелязах служителя.

– Вие ли сте Рабиндранат Махарадж? – попита той, сравнявайки снимката от паспорта с брадатото ми лице. Изглежда мислеше: „Защо брада?“ – или по-скоро: „Естествено, брада!“

– Да, аз съм – усмигнах се приветливо.

Беше съвсем естествена реакция. Така ме познаваха и приятелите ми и често ме хвалеха за това. Да, Раби е много мил тип. „Даже и в такава ситуация!“ – помислих си. Вътрешно обаче никак не ми беше до смях.

– Последвайте ме! – той се обърна рязко и ми направи съответен знак.

Отведоха ме в някаква задна стая на ниската сграда, където ме чакаха още неколцина униформени служители с мрачни физиономии. Там, скрит от погледите на малцината туристи, които без проблеми минаваха границата и в двете посоки, чух съкрушителните, макар и почти очаквани думи:

– Вие сте арестуван!

За пръв път осъзнах колко студени и тежки изглеждаха пистолетите, които всички носеха.

– Защо шпионирате за индийското правителство?

Въпросът дойде от най-старшия сред присъстващите, който седеше зад една маса.

– Но аз изобщо не шпионирам! – възпротивих се аз.

– И очаквате да ви повярваме? – отвърна той с язвителна усмивка. – Наистина ли си въобразявахте, че ще ви пусем да излезете от страната?

Разбира се, аз бях индиец, а индийците обикновено не пътуват в Пакистан. Милиони бежанци бяха емигрирали след разпадането на Индийския съюз, когато страната попадна под ислямска власт, а хиляди бяха брутално унищожени, преди да успеят да избягат. От другата страна на границата индусите бяха избили хиляди мюсюлмани, които бягаха от Индия към свободната територия, която британците им бяха предоставили при оттеглянето си от тази огромна област на своята залязваща империя. След разпадането постоянно възникваха гранични конфликти между индийски и пакистански военни части. Пакистан нямаше нито да прости, нито да забрави последната намеса на Индия в гражданската война между Източен и Западен Пакистан, която доведе до независимостта на Бангладеш. Никой що-годе разумен индиец не би дръзнал да влезе в такава вражеска територия освен

с някаква много специална задача. Така си мислеха хората, които ме разпитваха – и всъщност бяха прави.

Тежестта на доказателствата срещу мен беше смазваща – така смятаха те, макар и да не го казваха гласно. Това също спадаше към правилата на играта. И аз твърде добре знаех, че можеха да ме обвинят във всичко. Бях беззащитен. Фамилията ми издаваше, че съм от най-висшата индуска каста, а при съществуващата вражда между Индия и Пакистан дори само този факт бе достатъчен, за да потвърди обвинението. В края на краищата, какво би могъл да прави един индиец – и при това брамин – в Пакистан, освен да шпионира?

Бях чувал предостатъчно истории, за да знам, че не мога да се надявам на редовно следствие или съдебен процес. Естествено не бях никакъв шпионин, макар че, ако знаеха каква задача току-що бях изпълнил успешно в Пакистан, те несъмнено биха я сметнали за не по-малко вражеска от шпионажа. Местех поглед от едно свъсено лице към друго. Когато видях, че всичките ми уверения, че съм невинен, се отхвърлят с недоверие, внезапно ме обзе чувство на пълна безнадеждност. Сигурно това щеше да е последният ми ден... А имаше още толкова много работа за вършене.

Нито съобщение във вестниците, нито официално известие щеше да последва моята екзекуция. Щях просто да изчезна безследно. А майка ми, която не бях виждал от години, ме чакаше в околностите на Бомбай! Никога нямаше да научи нито какво се е случило, нито защо. След няколко официални запитвания от страна на моето правителство пакистанците щяха също така официално да отрекат, че изобщо знаят нещо за мен. Скоро щях да бъда забравен като поредната

жертва в тази тайна война, за която информационните медии никога не съобщаваха.

Докато седях там самичък под строга охрана и чаках човека, когото те наричаха шеф, и който щеше да ме разпитва лично, ми хрумна една идея. Може би това беше начинът да се освободя! За целта трябваше да убедя коравите полицаи в нещо абсолютно невероятно. Струваше си да опитам. Може би тъкмо странното в историята щеше да се окаже в моя полза. Може би шефът им щеше да разбере, че тя е прекалено невероятна, за да е измислена.

За да бъде разбран, трябваше да разкажа тази странна история от самото начало – като се започне от детството ми в Тринидад.

Аватар

Колкото и да е изпълнен животът ни, погледнем ли назад, винаги ще се намерят неща, за които да съжаляваме. За мен най-голямата загуба си остава ранната смърт на моя баща, Чандрабхан Рагбир Шарма Махабир Махарадж. Как ми се иска да беше още жив! Ранната и загадъчна смърт на този необикновен човек обаче не обяснява напълно моето съжаление. Оттогава се случиха още много забележителни неща. Често се питам какво ли щеше да мисли той за тях, ако можех да му ги разкажа.

Да му разкажа! Той така и никога нищо не ми разказа. Заради обета, който дал още преди да се родя, той нито единствен път не беше говорил с мен, нито ми беше оказал и най-дребния знак на внимание. Дори само две думи от него щяха да ме направят неизказано щастлив. Нямахме друго нещо на света, което така много да желяех, както да чуя от него: „Раби, сине!“ – пък било то и само веднъж. Но не го чух никога.

Осем дълги години от устните му не се отрони нито една дума – дори и тихо прошепната нежност към майка ми. Подобното на транс състояние, което той беше достигнал, в Изтока се смята за по-висше ниво на съзнанието. То се постига посредством дълбока медитация или чрез приемане на определени наркотици като ЛСД. За човек, незапознат с източния мистицизъм, такова поведение може да изглежда крайно странно. По традиция западното общество, което в основата си се гради върху научния материализъм, разглежда мистич-

ните опитности като халюцинации, произлизащи от чисто суеверие. Новите научни доказателства за психичните феномени обаче вече започват да променят това отношение, така че в днешно време се наблюдава съвсем ново разбиране и приемане на окултното. Ние, индийците, още от хилядолетия знаем, че в йога действително има сила. Баща ми доказва това. Той беше истински образец за онова, което учат много гуру и йоги, които напоследък стават популярни в Европа и Америка. Баща ми изживя на практика това, за което те говорят, и то така, както малцина някога са успявали.

– Защо татко е такъв? – питах майка си, когато бях твърде малък, за да разбирам.

– Той е нещо много специално. По-велик човек не би могъл да имаш за баща – гласеше неизменно търпеливият отговор на майка ми на моите постоянни въпроси. – Той търси истинското Аз, което се крие у всички нас, „Единната Всеобхватна Същност“. И точно такъв си и ти, Раби.

Разбира се, отначало не разбирах. Но не след дълго вече и аз вярвах, че той е избрал най-благородното нещо, което човек може да избере. Майка ми непрестанно ме уверяваше в това, а и мнозина други освен нея. Всички смятаха, че „Великото отричане“ на Буда не може да се сравнява с отричането на баща ми. Когато пораснах достатъчно, за да изучавам свещените книги, разбрах, че всички те имат право. Отричането на баща ми беше абсолютно пълно и беше дошло съвсем внезапно, броени дни след сватбата му. Ако се беше случило само малко по-рано, аз никога нямаше да се родя.

Въпреки че бях разбрал, че по-висшият избор не позволява на баща ми да говори с мен, единственото си дете, не можех да се отърва от глождещата ме пустота, буйния копнеж,

особения неприятен глад, който се научих да понасям и да пренебрегвам, но никога не успях да преодоляя. За някакво огорчение и дума не можеше да става. За индусите Бхагавад Гита е книгата на книгите и моят баща смело бе решил да живее според нея. А и как бих могъл да изпитвам някакво озлобление към него след всички религиозни поучения на майка си? И все пак копнежът за близост с него си оставаше.

Никой, дори и майка ми, не знаеше с какви точно обети се е обвързал баща ми. Можеха да се правят само догадки от необичайния начин на живот, който той внезапно беше възприел. В поза лотос върху една дъска, която му служеше и за легло, той прекарваше дните си в медитация и четене на свещените книги. Не правеше нищо друго. Без мантри не може да се медитира, техните трептения привличат боговете, а без помощта на тези духовни същества медитацията няма да има голяма полза от своите упражнения. Баща ми обаче се беше извисил над използването на мантри. Всички мислехме, че той има пряка връзка с Брахман. Той беше така изцяло вгълбен в себе си, за да осъществи истинското си Аз, че изобщо не забелязваше ничие човешко присъствие, въпреки че почитатели идваха отдалеч, за да му се покланят и да му принасят жертви от цветя, памучни тъкани и пари.

Никой никога не можа да го подтикне към каквато и да било съпричастност. Той като че ли се намираше в друг свят. Години по късно аз достигнах достатъчно високо ниво на медитация, за да пътувам в тайната вселена на чужди планети и възнесени учители, където изглежда пребиваваше моят баща. За свое най-голямо разочарование не го срещнах там.

Но аз избързвам. Такива опитности не се постигат лесно, нито могат лесно да се обяснят на онези, които нямат дру-

го познание за вселената освен ограниченото от филтъра на нашите пет сетива. Трябва да започнем пътешествието по-лека.

Като първа стъпка ще трябва да оставим настрана дългогодишните си предразсъдъци, и особено напълно ирационалното схващане, че всичко, което не може да се измери с грубите уреди на съвременната технология, не може да бъде реално. Дори нещата, които смятаме, че познаваме, са отвъд тази граница, защото кой може да твърди, че разбира какво е животът или енергията, или светлината? И кой инструмент би могъл да измери любовта?

Още като малко момче у мен се надигаше необуздана гордост всеки път, когато възхвалявах баща ми в мое присъствие, а това се случваше доста често. Изпълнени със страхопочитание и почуда, религиозните индуци говореха за човека, имал смелостта и убеждението да поеме по по-висшите, тайнствени пътища.

Мнозина, дори най-великият пандит, когото някога съм познавал, смятаха, че татко е аватар. Години преди да разбере значението на тази дума, често я чувах. Звучеше хубаво – и толкова особено! Знаех, че и аз съм по-особен, защото нали той ми беше баща! Някой ден и аз щях да стана велик йога. Отначало това беше едно бегло, едва разбираемо усещане. С течение на годините то се превърна в убеждение.

Но и в най-буйните си блянове не можех да си представя какви изненади ме чакат – толкова много неща, които бих искал да разкажа на баща си. Но той вече не е жив.

Често стоях пред този необикновен човек и се взирах в очите му, докато накрая се изгубвах в неизследимите им дълбини. Струваше ми се, че пропадам в празно пространство и отчаяно се опитвах да се хвана за нещо или виках някого, но срещях единствено пустота и безмълвие. Знаех, че той е постигнал блаженството, което Кришна, господарят, предлага на Арджуна. Изглеждаше така изпълнен с мир, както си седеше там, неподвижен, притихнал, ритмично вдишващ и издишващ. Косата и брадата му не бяха подстригвани през всички тези години и сега стигаха до кръста му. В такива моменти се чувствах като в присъствието на божество.

Ние старателно се грижехме за боговете от семейния олтар. Взимахме ги, сваляхме меките им одежди, после отново ги обличахме. Къпехме ги и ги обличахме с най-голямо внимание и почит. Същото беше и с татко. Както божествата в молитвената стая, така и той не правеше нищо, за да поддържа тялото си. Беше едно божество, което трябваше да бъде гледано, къпано, хранено и обличано. Осем години по-дран. Баща ми беше последвал напътствията на Кришна и беше скъсал всякакво обвързване с обществено положение, с желаниа, с целия материален свят. Не е чудно, че от близо и далеч идваха хора да му се покланят, изпълнени с удивление. Често шепнеха с тържествен и благоговеен тон, че той сигурно вече е достигнал мокша и така е успял да избяга от колелото на прераждането. Вече не го чакаха никакви прераждания в този свят на смъртта, а единствено вечното блаженство на нирвана. Той беше поел най-висшия път и още преди да ни връхлети тайнствената му смърт, аз вече знаех, че никога повече няма да се видим.

– Вишну казва, че ще го откара с линейка в санаториума!

Бях навън и тъкмо си хапвах едно прясно откъснато манго, когато тихият сутрешен ветрец довя думите през отворения прозорец. Гласът беше на Пхуа Мохане, по-възрастната сестра и най-пламенна последователка на баща ми. Двете с майка ми къпеха татко. Пхуа го обичаше и боготвореше страстно. Вишну беше неин близък роднина, преуспял бизнесмен, който нямаше време за религия, а за баща ми говореше само с неприязън. Мангото се изплъзна от ръката ми. Притиснах се колкото можех по-близо до прозореца, като сдържах дъха си, за да чувам по-добре.

Но разговорът стана по-неясен, заглушаван от плискането на водата. Имаше нещо за Вишну, който настоявал, че баща ми „бързо щял да престане, ако хората вече не се отнасяли с него като с бог“. Неразбираеми думи за моя детски разум. Чух през прозореца „шокова терапия“ и „психиатър“, после нещо за лекари и медицина. Объркване и ужас ме обзеха, особено когато чух, че гласът на майка ми стана почти така истеричен като на Мохане. Иначе тя винаги беше толкова спокойна и сдържана. Явно имаше нещо много сериозно, за да се разтревожи така.

Изтичах надолу под редеещите кокосови палми по добре познатия ми път към глинената колиба с ламаринен покрив. Колибата имаше две стаи с под от затъпкана пръст и кравешки тор. Бащата на майка ми, Лъчман Сингх, беше предоставил на един стар приятел на семейството, Госин, това място в обширния си имот, недалеч от къщата, която беше подарил на родителите ми за сватбата. Заварих слабия, жилилав старец с кафяво, сбръчкано лице, което приличаше на достоен пергамент, в обичайната му поза. Той клечеше на петите си под рехавата сянка на една аркадия пред нисичката

си колиба със стиснато между краката дхоти, подпрям лакти на коленете си и с брадичка между двете длани.

– Защо гледаш света така тъжно, сине на великия йога? – попита веднага Госин и ме погледна с онова изражение, поради което много лесно вярвах, че той е древен мъдрец, прероден и сега отново остарял.

– Защо да е тъжно? – защитих се на същия тринидадски диалект, който говореше Госин. Беше ми станал като втори роден език въпреки усилията на майка ми, която държеше на граматически правилния английски. Безнадеждно начинание – да ме опази от жаргона, който говореха всичките ми приятели в това провинциално градче.

– И ти не изглеждаш особено щастлив – отвърнах.

– Снощи почти не спях. Чувствам се като парцал – каза той сериозно.

Гъстите му, сиви мустаци подскачаха, докато говореше. Не зная кое ме очароваше повече – тези трептящи мустаци или гъстите кичури, които стърчаха от ушите му. Прилекнах мълчаливо до него. Бяхме добри приятели, толкова добри, че нямаше нужда да си говорим. Само да съм при него вече ми действаше успокояващо. Мина известно време, преди да изплюя камъчето.

– Знаеш ли какво е психиатър или шокова терапия?

Старецът потри брадичка, а челото му се сви в дълбоки бръчки, преди да ми отговори.

– Брътвежи от големия град! Нищо не значи за нас тук. Къде си чул тия работи? По радиото ли?

– От Вишну. Не го чух лично...

– Вишну не е лошо момче, но е лекомислен. Мохане трябва някой ден да му каже какво мисли за него. Баща ти се отнасяше с него тъкмо както трябваше, още навремето...

Замълчах, отново разочарован. Но нали Госин беше винаги така непогрешимо мъдър! Може би наистина бяха „брътвежи от големия град“, но все пак нещо трябваше да означават.

– Никога няма да забравя тази сватба – каза той внезапно, като че искаше да ми разкаже нещо ново, макар да бях чул от него тази история вече поне двадесетина пъти. – Момче, твоят баща е велик човек. А ти – ти си негов син. Да беше видял само короната, която носеше на сватбата! Цялата в електрически лампички, които мигаха и светкаха, бяха свързани с една батерия в джоба му. Сам го беше измислил. Да беше чул хората, когато слезе от колата, точно пред магазина на Нана!

– Ти беше ли там? – попитах невинно, като че не знаех.

– Момче, казвам ти – каквото съм видял ей с тия очи, такова не съм чувал да разправят. Това беше най-голямата и най-скъпата сватба, на която съм бил. Дали съм бил там! Да не мислиш, че бих пропуснал такова нещо? Барабани, танци, ядене и пиене на корем – да се наядеш за цял месец и да не огладнееш. Ами зестрата! Да беше я само видял! В това не можеш така лесно да го стигнеш баща си... ха-ха!

Последва пауза, както винаги на това място от историята. После той продължи с променен, изпълнен с благоговение глас:

– И той се отказа от всичко това! От всичко! Знаеш ли какво? Да, той е аватар!

Госин замълча, за да подсили ефекта от казаното. Изправих се и реших да тръгна. Друг път оставах и го слушах докрая. Той свършваше със сватбата и обикновено подхващаше някоя история от Махабхарата или Рамајана за приключенията на боговете. Познаваше индуската религия по-добре от всеки друг и покрай него бях научил много неща.

Но тъкмо сега не исках да слушам повече за баща си. Усещях, че се задава нещо страшно, а да слушам как го възхвалява, само още повече усилваше тревогата ми.

Междувременно дните минаваха, а нищо необичайно не се случваше. Вече започнах да забравям заплахите на Вишну. Цялата работа и без това не ми беше станала ясна, а не смеех да питам майка си. Животът беше пълен с тайни, някои от които толкова плашещи, че беше по-добре изобщо да не се говори за тях.

Майка ми беше красива жена с фини черти, високоинтелигентна и с необичайна вътрешна сила. Бракът с баща ми естествено бил уреден по индийските обичаи от нейните родители. Тогава тя била едва на петнадесет, отличничка в училище. Искала да продължи образованието си в университет, но решението на баща ѝ да я омъжи я върхлетяло изневиделица. Край на мечтите за образование в Англия. Тя се поболяла от шока, но се подчинила на волята на баща си. Двама от най-уважаваните пандити в цялата област разчели линиите на ръцете на младата двойка, допитали се до звездите и мъдрите книги, след което стигнали до извода, че боговете със сигурност са благосклонни към този съюз. Може би майка ми мислела друго, но кой би дръзнал да оспори предопределението на звездите и заключението на пандитите? Освен това било немислимо да разочарова родителите си, като

покаже огорчението си. За индусите дългът към кастата и семейството е свещен.

Нейното покорство не след дълго било възнаградено с още един шок, когато съпругът ѝ внезапно и без никакво предупреждение се оттеглил в свят на мълчаливо медитиране. Даже очите му избягваха всякакъв контакт с околния свят. Трудно ми е да си представя ужаса на майка си. На петнадесет години, току-що задомена и на всичкото отгоре бременна, тя трябвало да се справи с новото положение – което означавало да се грижи за един мъж, както би се грижила за едно глухо, нямо и сляпородено дете. Тя обаче никога не се оплакваше. Когато пораснах, установих, че тя се грижи за баща ми с нежна всеотдайност. Изглеждаше благословена с дълбоко съгласие с неговия път.

Тиха, замислена и дълбоко религиозна, тя ми беше не само баща и майка, но и първата учителка по индуизъм. Още си спомням съвсем ясно първите уроци, които научих от нея като дете, докато седях сгушен в нея в семейната молитвена стая пред олтара с многото богове. Тежкият аромат на пастата от сандалово дърво, с която божествата бяха току-що помазани, трепкащата светлина на деята, която привличаше погледа ми като магнит, тържественото нашепване на повтарящите се мантри – всичко това създаваше тайнствена обредна атмосфера, която ме потапяше в дълбоко мълчание. От милионите божества, които населяват индуисткото небе, семейството ни си беше избрало най-любимите. Още като малко момче, преди да зная кого изобразяват, усещах и се боях от силата на фигурките на олтара и рисунките по стената, които украсявахме с осветени перли. Неподвижните очи от глина, дърво, бронз, камък и оцветена хартия, сякаш ме наблюдаваха дори и когато не им обръщах внимание. Ня-

как имах чувството, че тези безучастни фигури са по-живи от мен. Те притежаваха чудодейни, необясними сили, които изпълваха всички ни с благоговение. Ние им се кланяхме и така отдавахме дължимото на тяхното страховито превъзходство.

След като приключехме сутрешната или вечерната пуджа, мама и аз оставахме, докато останалите членове на семейството се заемаха със светските си грижи и задължения. Мама ме учеше настойчиво, че трябва да съм преди всичко индус, отдаден предано на боговете и верен на религиозните си задължения. Всичко останало беше второстепенно. От нея научих, че поради предишните си карми сега съм се родил в най-висшата каста. Аз бях брамин, земен представител на Брахман, „Единното Истинско Същество“. Да, аз бях брамин. Оставаше само да осъществя това свое истинско Аз.

Сякаш двадесетте години, които изминаха оттогава, са били само дни. Още я чувам да цитира с мекия си ясен глас Кришна, господаря, от любимите си места в Бхагавад Гита.

„Тъй трябва да седи самотен, уединен... безстрастен, неподвижен... господар на чувствата и мислите си, седящ в покой, без грижи. Тъй трябва той да упражнява йога, за да постигне чистотата на божествената душа. Тялото, главата и вратът му да са неподвижни и погледът му да не се откъсва от върха на носа... и непоклатим в обета си, изпълнен само с мисълта за мен и в мен потънал, той ще се окаже с цялото си същество във мен... могъщ владетел в царството си, ще премине в мир, в нирвана.“

Кришна беше учителят и основоположникът на йога, както учи Гита, а баща ми беше най-отдаденият му последовател. С

годините, които бързо се нижеха, аз все повече се убеждавах в това, докато накрая и аз станах йога.

Следвайки наставленията на майка си и съвършения пример на баща си, от петгодишен започнах всеки ден да се упражнявам във вглъбяване. Седях в поза лотос с изправен гръб, с неподвижен поглед, прикован в нищото. Така наподобявах онзи, който междувременно ми беше станал повече бог от колкото баща.

– Толкова много приличаш на баща си, когато медитираш – казваше мама спокойно, но с видима гордост. – Един ден и ти ще станеш велик йога!

Нежните, повтаряни често думи подсилваха твърдото ми решение на не разочаровам майка си. Въпреки че беше още съвсем млада, тя носеше сама своята необичайна отговорност. Опитваше се да скрие от богатия си баща, че понякога, още докато съм бил бебе, се налагало да моли съседите за водата, в която са варили ориза, за да има с какво да ме засити. Дядо Сингх, когото наричахме Нана, в крайна сметка разбрал какво е положението. Настоял мама да се премести в дома на родителите си. Ревати, сестрата на мама, редовно измолваше позволение да живее там.

Тя периодично се явяваше с растящата си челяд и се молеше със сълзи на очи да я подслоним. Показваше грозните следи от поредния побой, нанесен от съпруга ѝ, непоправим пияница. Това се случваше доста често, така че дядо прибираще Ревати за няколко седмици, но после винаги я връщаше обратно. Все пак беше дал съгласие за този брак и не искаше да му излезе име, че не държи на думата си. Леля Ревати неизбежно се явяваше пак, пребита и разкрасена, с децата на буксир и неизменно бременна. След раждането на поредното

дете дядо гледаше да я изпрати обратно. След петото дете и смъртта на дядо леля Ревати се пренесе окончателно при нас в голямата семейна къща. Радвах се на братовчедите и братовчедките, които сега бяха с нас. Обикновено живеехме петнадесет или двадесет потомци на Нана заедно. Това бяха лели, вуйчовци, братовчеди, братовчедки и Нане, вдовицата му, която всички галено наричахме „Ма“ – едно типично голямо индийско семейство.

Нана почина, когато аз бях още съвсем малък. Той спеше в стаята, която впоследствие деляхме с майка ми. Дълго време след смъртта му гневните му стъпки продължаваха да отекват в магазина за ром и галантерия, а дори и в горната жилищна част от къщата. В такива моменти се усещаше тягостното витаене на духа му между стените на дома, построен от самия него и подобен на крепост. Който не вярва в реалното съществуване на окултните сили, които изпълват вселената ни, може да сметне това за крещящо суеверие или превъртане. Чувахме тежките му стъпки по верандата, след като си бяхме легнали, понякога точно пред вратата на стаята. На гостите се случваше същото. Надали имаше гостенин, който да не беше обезпокояван по един или друг начин от невидими ръце или внезапни явления. Някои роднини не искаха повече да ношуват у нас, след като бяха преживели подобно нещо. На нас не ни оставаше нищо друго освен да останем. Това беше нашият дом.

Нана беше дълбоко навлязъл в индуисткия окултизъм. Смяташе, че е неправилно само да се философства за религията, а да не се използват нейните свръхестествени сили. Когато вече пораснах, научих, че Нана е убил първородния си син като бебе, за да го принесе в жертва на боговете. Това не беше нещо необичайно, но не се обсъждаше открито. Люби-

мото божество на Нана беше Лакшми, другарката на Вишну, хранителя. Тя беше доказала великата си сила като богиня на богатството и благосъстоянието, като почти за една нощ Нана беше станал един от най-богатите и влиятелни мъже в Тринидад.

Малката дъсчена барака, която Нана построил за семейството и магазина си, изгоряла по тайнствен начин и той я заменил с огромна къща, която се превърна в главния ориентир по пътя от Порт тъв Спейн за Сан Фернандо. Никой нямаше и най-бегла представа откъде бяха дошли изведнъж толкова пари, или как той беше придобил златото, което стоеше натрупано в трезора му. Малцина от стотиците хиляди емигранти от Индия бяха успели да натрупат състояние така лесно и така изведнъж. Всички знаехме, че са му помогнали могъщи богове. В замяна той им беше дал душата си.

Лъчман Сингх Джанкшън, където живеех, беше наречен така в чест на Нана. Намира се на около 30 км по шосето южно от Порт тъв Спейн. Сред многобройното индийско население на Тринидад Нана се смяташе за един от най-видните индуси – човек, който владее свръхестествени, тайнствени сили, които никой не можеше да оспорва, и с които никой не искаше да си има работа неправомерно. Беше публична тайна, че духове пазят онези повече от милион златни долари, които Нана беше заровил в един от многото си имоти в началото на Втората световна война. Никой не знаеше къде точно се намират и едва ли някой беше дръзвал да търси съкровище, което духовете пазеха. И дори и с най-мощни магии нито един оби не беше успял да открие мястото. Скъпоценните златни монети, чиято стойност междуременно е нараснала значително, си стоят заровени до ден-днешен.

Нана ценеше окултните сили още повече отколкото богатството. Тежкия му стоманен сейф съхраняваше един предмет, с който той не би се разделил за никакви пари. Предметът представляваше малък бял камък от Индия, в който обитаваха духовни сили, които можеха както да изцеляват, така и да прокълнат. Достоверни свидетели твърдяха, че камъкът можел да извлече отровата от змийско ухапване, ако се държи над раната. Но аз лично никога не съм виждал това. Един мой вуйчо разправяше, че веднъж от любопитство надникнал в личния кабинет на Нана. Когато предпазливо открял вратата, го посрещнала огромна змия, която пазела не само парите и ценните книжа, но и разни други тайнствени предмети в стаята, за които само шепнешком се правеха догадки.

Дали действително е била змия, или, както някои смятаха, духове в змийски образ, не знам. Виждал съм със собствените си очи това огромно влечуго с ярка окраска да се промъква под къщата на Нана, при това дълго след преждевременната му смърт.

За индусите змиите са богове. Аз самият държах в стаята си една красива змия, на която се молех. По същия начин боготворях маймуните, слоновете и най-вече кравите. За мен бог беше всичко и всичко беше бог – освен, разбира се, онези нещастници, които не принадлежаха към никоя каста. Моят свят беше изпълнен с духове, богове и окултни сили. Още от детството си бях длъжен да оказвам всекиму полагаемата се почит.

Това е културата, която създаде моя баща. Той беше последвал напълно стъпките на Кришна и другите велики йоги. И аз, учеше ме майка ми, трябваше да направя същото. Не

изпитвах никакво колебание. Имах примера на баща си, той се беше прочул надалеч и беше почитан от мнозина. Естествено, че след смъртта му щеше да дойде моят ред. Само че не подозирах, че този отреден от боговете ден щеше да ме сполети толкова млад.

– Моля те, ела и ти, Раби! – настояваха двете ми братовчедки. Вуйчо Кумар щеше да ги води на близкия плаж при Мънки Пойнт. Винаги е било въпрос на чест, а и на късмет, в компанията да има брамин. Към мен се отнасяха като към княз. И аз се чувствах така.

– Днес не – отвърнах аз и поклатих решително глава. Бях си наумил да дорисувам една сложна религиозна картина.

– Моля те! – настояваха Сандра и Шанти в един глас.

– Не става!

Всякакви по-нататъшни коментари бяха излишни. Всички вкъщи знаеха, че за мен религиозните задължения са на първо място. Бях в състояние да седя часове наред и да рисувам любимите си богове Хануман, Шива, Кришна, Ганеша и други. Вече бях мистик и чувствах единството с божествата, поради което бях готов на драго сърце да се откажа от плажа или от играта с приятели на двора или на полето. Предпочитах да посветя времето си на своите богове.

Оцветявах ги красиво и после ги окачвах в стаята си, за да са близо до мен. Почитах ги, бях решен да посветя живота си на индуизма – най-старата, най-възвишената и единствено правилната религия, както ме учеше майка ми.

По онова време татко живееше при сестра си Мохане. Винаги, когато отиваше да се грижи за него, мама ме взимаше със себе си. Ала днес беше отишла сама. Бях разочарован и замислен. Но съзерцанието на боговете, които бях нарисувал,

ми възвърна доброто настроение. Стиснал здраво пастела с малките си кафяви пръсти, работех старателно по рисунката на Вишну. Колко щеше да се зарадва майка ми, когато се върнеш у дома и видеше четвороръкия Нараяна да лежи върху извивките на змията Ананта, обгрижван от Лакшми и Брахма, който излиза от пъпа на Вишну, седнал в цвят на лотос... Цялата сцена се разиграваше върху гърба на плуваща в праокеана костенурка.

Още един щрих тук, малко цвят там – доволен от работата си, тихичко си напяхах под носа „Ом, Шива, Ом, Шива, Ом, Шива“, когато чух добре познатите стъпки на майка ми забързано да изкачват стълбите. Кухненската врата се отвори рязко. Мигновено последва неразбория от възбудени гласове. Изправих се веднага, но останах при вратата.

– Мъртъв е! Чандрабхан е мъртъв!

Стоях като закован на мястото си. Всички говореха един през друг и следващите думи не стигнаха до мен.

– Имах някакво лошо предчувствие, когато станах тази сутрин – гласът на майка ми беше натежал от мъка, но звучеше чисто и високо. – Отидох бързо при него. Тъкмо когато стигнах, сестрата започна да реже косата му. Лекарят бил наредил.

– Но защо е бил в болница? – питаше леля Ревати. – Нали не беше болен?

– Не, Вишну го беше уредил. Чандрабхан изглеждаше както винаги – силен и вътрешно радостен.

Последва дълго мълчание, докато майка ми овладее отново гласа си, после продължи:

– Отрязаха му косата. Лекарят каза, че била прекалено дълга, заради санитарните изисквания в болницата. И като я от-

рязаха... тогава... тогава той падна назад по гръб. Втурнах се към него. Искахме да му дадем вода – но лекарят каза, че бил мъртъв. Представяте ли си? Просто така, мъртъв!

Избягах в стаята си, хвърлих се на леглото и зарових лице във възглавницата, за да задуша стоновите и риданията, които се изтръгваха от гърдите и гърлото ми. Сякаш бях изгубил всичко. Въпреки че почти не го познавах като баща, той беше за мен източникът на мотивация, беше бог, аватар. Сега беше мъртъв. Предусещах това, някак го бях почувствал – тогава, когато Госин пак се беше разговорил за сватбата. Сега се беше случило и никога нямаше да го чуя да говори. А имах толкова много въпроси, толкова много неща исках да науча от неговата уста. Най-много съм искал да ме извика по име и да ме нарече „сине“. Сега тази мечта беше рухнала завинаги.

Накрая риданията ми секнаха от изтощение. Дълго лежах така, занемял, и напразно се опитвах да разбера думите, с които Кришна изпраща Арджуна в битка. Майка ми ги беше казвала толкова често, че вече ги знаех наизуст.

С бавните, неуверени крачки на човек, който носи тежък товар, вуйчо Кумар влезе в стаята да ми съобщи за смъртта на баща ми, без да подозира, че аз вече знам. Майка ми беше прекалено развълнувана, за да го направи. Вуйчо ми реши, че съм понесъл храбро вестта, докато аз всъщност бях твърде изтощен от скръб, за да го покажа външно.

Внезапната и тайнствена смърт на баща ми беше, разбира се, шок не само за семейството, но и за всички, които го познаваха. Лекарите не можеха да намерят медицинско обяснение. Той беше напълно здрав. Дали беше постигнал целта на са-

моосъществяването, така че духът му се беше оттеглил, за да избяга от кръговрата на прераждането? Искаше ми се да го вярвам. Някои обаче бяха на мнение, че духовете са му отнели живота, защото бил нарушил обета си. Това ми се струваше несправедливо. Та нали той нямаше вина за станалото, а Вишну, който го беше пратил в болницата. Можеха да бъдат упрекнати и лекарите, които не бяха индуци и не разбираха нищо нито от окултни сили, нито от обета на брахмачаря. Баща ми беше следвал съвсем искрено напътствията на Кришна в Бхагавад Гита. Вишну трябваше да знае това, и той самият беше отраснал в индуско семейство. Но според неговите възгледи животът на йогите беше фарс, а боговете и духовните сили – нищо повече от плод на въображението. Към това се прибавяха и някои хитри номера на пандитите. Аз никога нямаше да повтора тази грешка. Вярата ми индуизма никога нямаше да се поклати. Всички сме били учени да не презираме нещата, които не разбираме. Във всеки случай, урокът се беше оказал много скъп.

Когато пристигнахме в къщата на Пхуа Мохане, погледът ми старателно отбягваше дървения ковчег на масата в дневната. В присъствието на смъртта трябваше строго да се съблюдают всички ритуали. Не биваше да се пали никакъв огън, нито да се готви в къщата, докато умрелият се намираще там и още не беше започнал пътуването си към отвъдните светове. Докато пандитът водеше дълга пуджа, приятели и роднини оплакваха баща ми, като Пхуа, най-пламенната му последователка, надмина всички със страстната си скръб. Притисках се изплашен до майка си, вгълбен в себе си, по детски съпротивляващ се на ролята си като централна фигура в една драма, която не можех да проумея. След церемонията една позната съседка ме отдели от майка ми и предпазливо ме поведе към ковчега.

– Това е баща ти – каза тя, като че ли не знаех.
Колко противно беше да ми го напомнят!

Странно как този бог, този аватар, пред когото толкова често бях стоял и в когото се бях взирали с дълбок копнеж, дори в смъртта си не изглеждаше много далечен. Лицето му беше почти същото, само че по-бледо. Като потомци на древните арийци, повечето брамини имат по-светла кожа от представителите на останалите касти, а моят баща беше необичайно светлокож дори за брамин. Сега той изглеждаше бял почти като англичанин, а затворените му клепачи бяха като восъчни. Отвърнах се и се отскубнах от ръката на съседката.

Траурното шествие беше дълго, понеже баща ми беше ценен и почитан от религиозни индуси от цялата област. Коли, велосипеди и волски каруци с опечалени хора следваха ковчега по пътя към брега. Бях прекалено измъчен, за да питам майка си защо не отиваме към гробището, където наскоро бяха погребани и двамата ми дядовци. Защо отивахме към Мънки Пойнт, където обикновено ходехме на плаж?

С това всичко, свързано със смъртта на баща ми, ставаше още по-загадъчно. Но аз си замълчах и само още по-здраво се вкопчих в ръката на майка си.

Съзнателно отбягнах да гледам ковчега, който беше положен малко накриво върху първата кола. Вместо това се съсредоточих върху високата захарна тръстика отляво и отдясно на пътя. Гледах как бавно се изнизва покрай нас, тържествена и неподвижна, а жълтите листа бяха провиснали надолу като в траур. Така и трябва да бъде, нали всичко във вселената – хора, животни, нежива материя – бяха едно същество. Струваше ми се, че цялата природа оплаква кончината на аватара. Кога ли друг път щеше да се яви отново такова въплъщение

на божеството в човешки образ? Даже пандитите – брамините, които разбираха толкова много – не знаеха.

Въздухът беше тежък и горещ. Беше потискащо неподвижен за страната, обикновено пронизвана от пасати. Към хоризонта пред мен, отвъд залива Пария, виждах тъмни облаци, надвиснали над познатото Драконово устие – там, където северният край на родната ми страна Тринидад се издава толкова на запад, че почти докосва брега на Венецуела. Колко пъти бях подскачал надолу по уличката заедно с приятели и роднини на път към плажа, засмян, преливащ от пулсираща жизнерадост и младежки ентузиазъм. Тогава се чувствах едно с познатото си обкръжение. Сега усещах едно плашещо вътрешно безразличие. Работниците с любопитство поглеждаха нагоре към дългата процесия, която се изнизваше покрай тях. Те бяха част от друг свят, смущаващо и нереално далечен, към който и аз някога бях принадлежал.

Процесията излезе от полята със захарна тръстика и продължи по пътя през обширните мангрови блата, които се простираха по протежение на цялото западно крайбрежие на острова. Спряхме на една чакълеста площадка, надвесена над плискащите се вълни в заливчето, защитено от бурите с бетонна стена. След училище и през ваканциите по-големите момчета идваха тук и скачаха от стената във водата, за да поплуват навътре в морето. Аз бях още малък за това. С малките ми приятели шляпахме и се плискахме в тихото езерце край мангровите дървета зад площадката, на която сега бяхме спрели. Щастливите спомени, свързани с това място, сега ми се струваха толкова нереални. Въпреки силното слънце треперех, когато слизахме от колата.

Простият дървен ковчег беше свален от катафалката и отнесен до самия край на басейна, където се бяхме къпали. Пан-

дитът на Пхуа излезе напред. Той запя с монотонен глас мантри от Ведите, за да прогони злите духове. Стоях плътно зад ковчега, все още стиснал здраво ръката на майка си. Тогава за пръв път зърнах големия куп дърва, спретнато подредени на чакълестата площадка близо до езерцето. Въздухът отново се изпълни с воплите на оплаквачите, проточени на приливи и отливи в страховит ритъм. Парализиран от ужас, наблюдавах как вдървеният труп на баща ми беше изваден от ковчега и положен върху купчината дърва. Бързо го затрупаха с още дърва, докато накрая остана да се вижда само лицето му, гледащо неподвижно към небето. За последен път пандитът начерта на челото му кастовия белег със сандалова паста. Нима беше възможно? Ритуалните изгаряния бяха обичайно зрелище за Индия, в Бенар на Ганг и други гхати за изгаряне. Но в Тринидад не бях виждал такова нещо. Идеята, че тялото на баща ми трябва да бъде принесено в жертва на Агни, бога на огъня, правеше всичко още по-тайнствено. Надали можех да бъда по-съкрушен и смазан от болка от загубата.

Приготвиха ориз, за да го пожертват на умрелия. После жрецът очисти площадката от зли духове – важна стъпка, преди богът на огъня да освободи духа от тялото и да го поведе към отвъдното. Отсъстващо се вирах в стриктно изпълнявания ритуал, който се разиграваше пред очите ми.

– Раби, ела!

Гласът на пандита ми напомни, че и аз имам да изиграя някаква роля. Сломен от мъка и ужас, бях пропуснал почти напълно мантрите му и не бях забелязал кога се е приближил до мен със свещения огън, който крепеше в едната си ръка върху бронзов поднос. С другата си ръка ме хвана. Погледнах изплашен нагоре към майка си. Тя кимна и ме потупа по рамото. Приведе се и прошепна в ухото ми: „Това е твой дълг. Направи го смело.“

Все още се мъчех да отбягвам с очи лицето на баща си, докато пандитът ме побутваше към кладата. Обиколихме три пъти трупа и понеже бях твърде малък, през това време той произнасяше съответните санскритски молитви вместо мен: „Полагам огън на всички части на тялото на този човек, който волно или неволно е вършил прегрешения и сега се намира в ръцете на смъртта... нека стигне до блестящите светове.“

Сега можах да видя късовете камфор, които бяха мушна-ти тук-там сред дървата. Силната миризма ме удари в носа. Един висок мъж с тюрбан и облечен в дхоти наръси течено масло и бензин върху кладата и трупа. Следвайки механично указанията на пандита, запалих една факла от свещения огън, който той държеше, и я поднесох към най-близкото късче камфор. Лумна пламък, разгоря се и бързо пробяга по бензиновите следи от едно парче камфор към друго. Червени и жълти огнени призраци започнаха своя ритуален танц около трупа. Стоях там като упоен и гледах как пламъците се издигат все по-високо, докато накрая пандитът ме дръпна встрани.

Като обезумял претърсвах морето от лица, заобикалящо пламъците, и се опитвах с всички сили да сподавя риданията. Мама я нямаше никъде! Повече не можех да се владее от страх и болка. По детски подражавайки на жалните вопли наоколо, дадох воля на чувствата си. Бях изпаднал почти в истерия, когато най-сетне я видях, застанала съвсем близо до горящото тяло – толкова близо, че изглеждаше едва ли не част от огъня. Бялото ѝ сари се открояваше пред виещите се червени пламъци.

Чувал бях за вдовици, които се хвърляли върху кладата на съпрузите си. И майка си ли щях да изгубя?

– Мамо! – изкрещях. – Мамо!

Тя си нищо не показа дали ме е чула през тътена на искрящите пламъци и оглушителната врява на оплаквачите. Стоеше неподвижно, с разперени ръце на ръба на пламтящия ад и се покланяше на Агни, всепояждащия бог на огъня. Навеждаше се ниско, за да хвърля в огъня жертва от прясно сварен ориз, после се дърпаше настрани от непоносимата горещина. Отново застана до мен. Стоеше изправена и не се присъедини към оплакването. Като истинска индуска черпеше сили от напътствията на Кришна – нямаше да оплаква нито мъртви, нито живи. Нито веднъж не чух от нея вопъл през дългите часове, които стояхме там и гледахме, докато пламъците не изгаснаха. Усещах само, че тихичко се моли, докато аз отчаяно се притисках към нея. Останахме на поста си до залеза на слънцето. Седемте овъглени дървени трупчета бяха хвърлени в жаравата, след което цялата група на опечалените обиколи няколко пъти тлеещите въглени, за да излее отгоре водна жертва. Най-сетне пепелта изстина дотолкова, че пандитът можа да даде на майка ми част от тленните останки на баща ми. Тя искаше да отнесе праха му в Индия и да го разпръсне над свещените води на Ганг. Как и кога, не знаех. Бях вече прекалено измъчен, за да мисля и за това.

Бях познавал един аватар, един бог в човешки образ. Сега него го нямаше. Той беше дошъл, за да покаже на хората пътя, истинския път на йога, по който човек се съединява с Брахман. Никога нямаше да забравя примера му. Да, никога нямаше да мога да го забравя. Неговият дял беше преминал върху мен и аз бях твърдо решен да последвам стъпките му.

Пепел над Ганг

Слънцето, на което се бях молил около час, се издигна като пламтяща стрела, изстреляна от лъка на Агни. То хвърли палитра от светлина и сенки върху земята и тревата под кокосовите палми. Слязох от верандата по външната стълба и се запътих към навеса, където държахме кравата, която снабдяваше домакинството ни с мляко. Тя щастливо се остави да я поведе за въжето през широко отворените дървени порти и бавно пое към пасището. Радваше се на сутрешната паша също колкото и аз. Някак си успях да изманеврирам тромавото животно до един оазис от свежа зелена трева. Край нас надвесените кокосови палми пееха познатата си песен. Ранният сутрешен ветреца нежно полъхваше през листата откъм залива. Наблюдавах с благоговение кравата, която междувремето беше забола глава в тревата и сякаш беше забравила всичко друго.

Индусите не почитат никое друго животно толкова много колкото кравата, свещената крава. Божеството на чернобели петна, с големи уши и пошляпваща опашка хрупаше здраво сочния зелен килим и доволно преживяше. Да водя кравата на паша беше едно от любимите ми занимания. Възползвах се с радост от тази ежедневна работа, за да се помоля на този голям свят бог. Откъснах от един храст наблизортокалов цвят и го закичих между кривите рога на животното. То ме изгледа с едното си око, после продължи сладко да хрупа. Някаква муха се завря в ноздрата ѝ, кравата тръсна глава и кихна. Цветният ми принос, който тъй грижливо бях поставил, се изплъзна по дългата муцуна и падна на земята. Преди да успее да го спася, цветето изчезна заедно с поред-

ната хапка трева. Седнах с въздишка на земята. Как ли би се чувствал човек като крава? Може би в някой предишен живот съм бил такова блажено животно? Не можех да си спомня. Често пъти се чудех защо ли не помнех нищо от някой предишен живот?

Госин често ми беше разказвал как веднъж, преди много време, в далечна Индия на един мъдрец му било съдено да зърне следната чудна картина в нощното небе – той видял от един звезден куп да се очертават ясно контурите на крава. Според Госин именно така индусите научили, че кравата била бог. Чувал бях и други обяснения, в които ставаше дума за египтяни и арийци, но те не ми допадаха толкова колкото версията на Госин. Всичко на небето е свято и затова се разбира от само себе си, че кравите трябва да се боготворят, понеже всички те са произлезли от кравата в небосвода. Поклонението пред кравата е претърпяло голямо развитие от онези далечни дни. Госин я наричаше „майката крава“. И пандитите все повтаряха, че тя действително била нашата майка, както Кали, другарката на Шива. Някак усещах, че двете трябва да са едно и също, но в различен образ. Кали, любимото божество на леля Ревати, всяваше ужас. Пиеща кръв от чаша, нагиздена с огърлица от току-що отсечени ръце и глави, тя стоеше, стъпила с единия си крак върху Шива, своя съпруг, който лежеше по гръб. Несравнимо предпочитам да се покланям пред по-кроткото ѝ възплъщение като крава. Осигурявах си добра карма за следващия живот, като прекарвах толкова много време с кравата. Дали тя знаеше, че е бог? Наблюдавах я внимателно, но не успях да открия признаци на самосъзнание. В крайна сметка въпросът се изгуби в неговото възхитено преклонение пред това най-свято от всички животни.

Възторгът ми беше прекъснат от тихо жужене, което постепенно се усилваше. Скочих развълнуван на крака и се втурнах към другия край на палмите, за да виждам по-добре. В онези дни самолетите бяха рядкост. Този ми напомни за моите първоначални представи за прелитащите машини. Веднъж бях попитал майка си откъде съм се появил на бял свят, след като дълго време напразно се бях мъчил да разреша въпроса. Тя ми беше отговорила съвсем сериозно: „Веднъж един самолет те пусна отгоре и аз те хванах.“ „Ама за теб ли бях?“ – попитах, разтревожен при мисълта, че със същата вероятност съм могъл да падна и в двора на съседите. Майка ми ме успокои, че съм попаднал на правилния адрес. Месеци наред се надявах, че от някой прелитащ самолет в ръцете ми ще падне малко братче. Бебетата си останаха загадка за мен още години наред, макар вече да знаех, че не падат от самолетите. По някакъв начин схванах, че сега, след като баща ми е мъртъв, вече няма да си имам братче или сестриче.

След неговата смърт ежедневно се молех на духа му с цялото усърдие и отдаденост, на които бях способен. Всяка сутрин принасях воден принос върху специалната трева, която бяхме засели след смъртта му. Старателно броях дните, докато я гледах как расте. Днес беше четиридесетият ден и днес щях да се простя с дългата си, черна и къдрава коса, която не беше стригана от години. Все ми повтаряха колко много приличам на баща си с нея. Мисълта за подстригването не ми даваше мира от няколко дни. Можеше духовете да вземат и моя живот, както на баща ми, когато му отрязаха косата.

Майка ми ми махаше от верандата. Времето за церемонията беше дошло. Опънах въжето и задърпах недоволното животно обратно към навеса. Бедното същество се противеше през целия път. Към нея определено трябваше да се подхож-

да твърдо, но никога и на ум не ми беше идвало да я бода с остен или да я удрям с пръчка, както бях виждал да правят приятелите ми. „Така ли се отнася човек с един бог?“ – често ги бях упреждал. Така се бяха научили на малко повече почителност – поне докато ги гледах.

Днес, на четиридесетия ден от смъртта на баща ми, процесията, която тръгна по тесния асфалтов път през високата захарна тръстика покрай мангровите блата, беше далеч по-малка. Всякакви следи от изгарянето бяха отмити от приливните вълни, които два пъти на ден прехвърляха бетонната стена. Само споменът не можеше да бъде изличен. Видях отново как пламъците изпълняват своя ритуален танц около трупа и усещах миризмата на изгоряло месо. Стоях разтреперен на същото място, на което баща ми беше изгорен до пепел. Днес обаче аз бях в центъра на вниманието.

Приатели и роднини ме бяха наобиколили в тесен полукръг и ето че пандитът застана пред мен с ножица в ръка. Не разбрах почти нищо от кратката пуджа. Споменът за ужасното преживяване изместваше всички останали възприятия. Веднъж преди около три години силно и грубо дърпане за косата ме беше изтръгнало от дълбок сън. Бях скочил стреснат. Въртях се отчаяно и ревах от болка. Така и не успях да хвана никакви ръце, макар че бясно махах във всички посоки. Но ме дърпаха толкова здраво за косите, че едва не паднах от леглото. Майка ми влезе в стаята, разбудена от виковете ми. С потупване по гърба и ласкави думи тя ме уверяваше, че това е било просто кошмар и нищо повече. Но аз много добре знаех, че не беше така. Бях буден и не бях сънувал. Пронизващата болка в корените на косата ми се усещаше чак до сутринта.

Поради тези стари спомени и мисълта за загадъчната смърт на баща ми се страхувах от церемонията. Но нищо не се случи. Преди да се усетя, косата ми беше вече на земята. Там, където преди беше лежал трупът на баща ми. Подобно на пепелта, и тя щеше да бъде отнесена в морето от следващия прилив.

Част от пепелта обаче се пазеше за една много специална церемония. Бяхме си говорили с Госин за нея неведнъж след смъртта на баща ми.

– Той беше аватар, няма спор – уверяваше ме старецът. – Мокша или не, там е въпросът. В неговия случай не!

– Какво искаш да кажеш? – попитах аз. – Не вярваш ли, че е постигнал мокша?

– Постигнал я е още много отдавна, в някой предишен живот. Този път просто е дошъл, за да покаже пътя... като Буда или Иисус.

– Искаш да кажеш, че е един от учителите? – мисълта ме порази.

Госин закима енергично.

– Ще видиш на четиридесетия ден. Тогава няма да намерят следа от крак в пепелта. Не, приятелю! Духът му се е върнал пак при Брахман. Той беше бог, бхай, да, това беше твоят баща!

Повтори последните думи с благоговейна почит:

– Това беше твоят баща!

И сам го знаех, когато стоях пред него, докато беше жив, и се вглеждах в дълбоките му очи. Но не го бях разбирал като Госин. Той познаваше Ведите, макар че беше необразован човек. Смятах Госин за много умен, а освен това и за човек с дълбоки познания за индуизма.

Когато се прибрах у дома с ниско остригана глава, едва дочаках да се потвърдят думите му. Пандитът влезе пръв в една празна стая, която беше стояла заключена през цялата нощ. Предната вечер по средата на пода беше поставен плосък съд с пепелта на баща ми, старателно заравнена. Семейството се струпа любопитно около съда, за да разчете по отпечатъка в пепелта в какво се е преродил баща ми. Вече доста пъти бях присъствал на такива церемонии, но този път не виждах смисъла. Баща ми вече не беше подвластен на колелото на преражданията. Той се беше върнал при Брахман... тогава защо да си правим труда? Много добре помнех думите на Госин: „Няма да намерят следа от крак в пепелта.“

Чух как мама ахна. После пандитът извика:

– Гледайте! Птичи нокти! Виждате ли?

Това ме хвърли в шок. Разбутах майка си и леля си, за да мина напред и да се убедя със собствените си очи. Наистина! По средата върху гладката повърхност на пепелта личеше ясно малък отпечатък от птичи крак. Разгледахме го внимателно. Изводът се налагаше от само себе си – баща ми се беше преродил в птица!

Малкият ми свят се срива! Ами Госин, какво щеше да каже той сега? Нали най-върховният пандит на острова беше нарекъл баща ми аватар! Ако той не е успял да постигне единство с Брахман, то на какво можехме да се надяваме ние? Направо се побоях, не бях в състояние да се присъединя към възбуденото бърбене на околните. Отправихме се към двора, където щеше да се състои следващата част от важната церемония.

Неспособен да мисля, не чух почти нищо от дългата пуджа. Нито пък имах апетит за огромното пиршество, което те-

първа предстоеше. Дни наред изкусителните миризми, които се разнасяха от кухнята, гъделичкаха носовете ни. Майка ми прекарваше там часове наред заедно с разни лели, за да приготвят отбраните ястия, къригата и сладкиши. Но преди който и да било да ги вкуси, трябваше част от всяко ястие да се принесе на умрелия.

Върху огромна чиния от осветени акациевии листа пандитът принесе жертвата на духа на баща ми под едно бананово дърво. После всички се обърнахме, за да се върнем вкъщи.
– Бхаия, никой да не поглежда назад! – сериозно предупреди пандитът. – Иначе духът може да ви нападне. Жертвата е само за него.

При други обстоятелства никога нямаше да ми хрумне да пренебрегна напътствието, но сега не можах да устоя на изкушението. Забавих крачка и оставих другите да ме изпреварят. Той беше мой баща. Трябваше да го видя още веднъж! Само един поглед! На половината път до дома, разтреперен от страх, но неспособен да преодолее изкушението, хвърлих крадешком поглед през рамо. Чинията все още си седеше там и яденето се виждаше съвсем ясно. Нито следа от духа на баща ми. Бързо извърнах глава. Бях дръзнал да извърша нещо забранено! На всяка крачка си мислех, че ще ми е последната. Но нищо не се случваше. Милост ли ми оказваха боговете? Към объркването ми се добави още една загадка.

Качих се бързо на верандата. Изправен на пръсти, можех да наблюдавам чинията оттам. Последния път Йоги, кучето на съседа, беше излапало жертвата на духа на Нана и сега не исках да допусна това да се повтори. Изниза се половин час, без да се случи нещо необичайно. Не можех повече да се сдържам. Все още продължавах да се страхувам от духове,

но все пак малко по-смело се приближих предпазливо до банановото дърво. За мое изумление храната беше изчезнала! На чинията не беше останала и трохичка, а не бях забелязал някой или нещо да се приближава. Значи беше вярно – духът на баща ми беше изял всичко! Да не би това да беше доказателство, че той не е постигнал нирвана? Наистина ли беше птичка, която сега може би ме наблюдаваше, кацнала на някое дърво?

Потиснат и объркан закръстосвах неспокойно двора. Търсех да зърна някоя птица, било голяма, или малка, която да наподобява поне малко баща ми. Дори аз да не можех да го позная, той навярно щеше да ме познае. Но напразно чаках някое от тези пърхащи и цвърчащи създания да поспре за малко и да ме изгледа многозначително. Не ми обръщаха никакво внимание. Само когато се приближавах прекалено близко до тях, отлитаха уплашени. В края на краищата баща ми и приживе не ме беше дарявал с каквото и да било внимание. Защо да го прави сега?

Накрая изтичах по познатата пътека към колибата на Госин. Преди, докато наоколо имаше толкова много хора, беше невъзможно да говоря с него. Сега срещнах четиридесетгодишния му син пред вратата на колибата. Той си поправяше колелото, с което обикаляше градчето и продаваше къри чана и бара от червени пиперки. Наскоро се беше оженил за една жена с две деца и всички бяха дошли да живеят в двустайната колиба на Госин. Като ме позна, той с усилие се изправи, за да ме поздрави с опрени една в друга длани под брадичката.

– Сита-рам – приветливо изрече той. – Стареца ли търсиш? Той е вътре, годините започват да си казват думата.

– Нищо подобно, момче! – долетя гласът на Госин откъм колибата. – Не е от възрастта, само съм понастинал.

И за да не е голословен, гордият старец се дотътри на кривите си крака при нас и клекна на сянка на обичайното си място. Приклекнах и аз до него. Беше успокояващо.

– Хубавата ти коса бързо ще порасне пак – каза той, докато главата му се поклащаше насам-натам.

– Все ми е едно за косата – отвърнах му, но още нямах сили да подхвана разговор за своите съмнения и вътрешни борби.

– Знаеш ли, бхаи, никога няма да забравя как живя твоят баща. По-свят човек никога не съм срещал... от всичко се отказа! – главата на Госин още се поклащаше насам-натам.

Обикновено след подобни хвалби едва не се пръсках от гордост – нали ми беше баща – но тъкмо сега не намирах особена утеха в тях, макар да усещах, че Госин беше прехвърлил възхищението си от баща ми към мен. Отпечатъкът от крак в пепелта просто не можеше да се сбърка. Всички го разпознаха, дори пандитът, явно без да се шокират или разочароват като мен. А това още повече ме потискаше.

– Как може сега да е толкова малък? – попитах.

По-приемливо щеше да бъде, ако се беше превърнал в някоя голяма птица. Но в толкова малка! Това беше прекалено.

– Виж, бхаи, той не е малък! – натъртено ми отвърна Госин. Замълча и замислено потри брадичка. После изстена високо.

– Слушай сега, някоя птичка с такъв малък крак не може да изяде толкова много и толкова бързо.

Разбира се! Скочих на крака и се втурнах към стаята, в която бяха заключили пепелта. Дали се бяха сетили да затворят

плътно прозорците? Не си спомнях. Погледнах към стрехата от външната страна и открих едно малко птиче гнездо. Между стената и ламаринения покрив имаше полукръгли дупки, достатъчно големи – както възбудено установих, – за да мине през тях малка птичка. Дали гнездото го е имало още преди смъртта на баща ми? Не бях много сигурен, но така ми се струваше.

Тогава значи баща ми не беше оставял никаква следа върху пепелта! Какво облекчение! Ами храните? Кой ги беше изял? Сигурно се беше намесил някой асура или ракша от онези, за които пише във Ведите. Искали са да ни объркат. Разбира се! Но баща ми щеше да ме пази от тези зли сили, заедно с останалите възнесени учители. Вярвах в своя баща и в онова, което той беше постигнал. Затова бях твърдо решен да следвам стъпките му.

– Раби! Къде си? Дойде Баба! – викаше ме Нане.

– Идвам, Ма!

Бързо се качих по стълбите и влязох в къщата, където тъкмо всички въодушевено поздравяваха нашия любим приятел.

– Раби! – извика огромният мъж и ме притисна силно към себе си.

Джанкхи Прасад Шарма Махарадж, родом от Индия, беше върховният пандит на острова. Да дойде в къщата ти беше най-голямата чест. Като голям поклонник на баща ми, Баба винаги се отбиваше у нас, щом имаше път насам при някое от своите пътувания надлъж и нашир из Тринидад. Почти не говореше английски, главно хинди, освен това знаеше доста добре санскрит. Високият сух мъж с буйна бяла брада изпълваше мнозина с благоговееен респект. Към мен беше благоразположен и мил. Бяхме добри приятели.

– Раби! – възкликна той пак. – С всеки изминал ден заприличваш все повече на баща си! Бхагван гледа на теб. Един ден ще станеш велик йога. Имаш очите на баща си и скоро пак ще имаш неговата коса – добави накрая, усмихна се и погали с пръсти късата ми коса, която не искаше да расте по-бързо.

После се обърна към майка ми, която стоеше до мен и сияеше от гордост.

– Той е необикновен. Много необикновен – подчерта той. – Един ден ще стане велик йога като баща си.

Гърдите ми щяха да се пръснат и очите ми се навлажниха. Да, щях да стана!

Този път посещението му беше кратко. Отиваше към Порт ъв Спейн за някаква специална пуджа. Един богат индус, повален от рак, искаше да си изглади пътя към следващия живот. Срещу солидно възнаграждение, разбира се. Някои пандити обещаваха дори нирвана на съответна цена. В интерес на истината пандит Джанкхи не беше от тях, въпреки че хиляди индуси му приписваха голямо влияние като застъпник пред деватите. И бяха готови да заплащат щедро.

След като ни благослови, великият пандит пристегна своето дхоти около кръста и си тръгна. На вратата се обърна още веднъж и се поклони. И ние се поклонихме с ръце събрани пред лицето и с опрени една в друга длани, в знак на взаимно признание на божеството у всички нас. Не след дълго той вече се спускаше по стълбите. Втурнах се към верандата, за да му махна още веднъж, преди да се скрие в колата, която го чакаше. Думите му още отекваха в ушите ми. Невъзможно ми беше да забравя, че съм нещо изключително. Всички ми го напомняха. Действително щях да стана велик пандит, дори нещо повече – йога, свят човек, като баща си.

Майка ми застана до мен и също помахна за довиждане. Сложи ръка на раменете ми. Смятах, че отгатвам мислите ѝ. Аз щях да продължа пътя на баща си, неговото дело беше преминало на мен. Заедно с мама щяхме да последваме стъпките му.

Но се лъжех. Тя мислеше за нещо съвсем друго и търсеше подходящите думи, за да смекчи удара.

– Пепелта на баща ти трябва да се разпръсне над Ганг – подхвана накрая тя, – в най-святата от всички реки. Водите ще я отнесат в морето. Когато умра, искам да направя същото и с моята пепел.

Ганг! За мен това име беше обвито в тайнственост. Реката, святата майка – подобно на кравата-майка на всички ни – която се спуска чиста от най-високите върхове на Хималаите, минава през долини и обширни равнини и накрая се влива в Бенгалския залив. Пепелта трябваше да се разпръсне в Бенар, най-свещения град. Това беше окончателното предаване на душата на баща ми в ръцете на Кришна.

– Нали ще ме вземеш, мамо? – примолех аз. – Моля те, моля те, мамо, трябва да ме вземеш. Трябва и аз да дойда.

– На драго сърце, Раби, но е прекалено далеч за тебе. Само ще се умориш... пък и не бива да пропускаш училище...

– Няма да се уморя, обещавам ти! А на училище мога да ходя и в Индия.

Тя поклати тъжно глава.

– Съжалявам, но... Недей да се притесняваш, скоро ще се върна, обещавам ти.

– Моля те, не ме оставяй сам! – умолявах я. – Не искам да оставам тук сам без тебе!

– Не си сам. Ма и леля Ревати, и братовчедите и братовчедките, и вуйчо Кумар, и Лари... – Тя обвини раменете ми с ръка. – Скоро пак ще се върна, Раби. Обещавам. Какво да ти донеса от Индия?

– Слон! – отвърнах съвсем сериозно. – Същия като на картинките.

Майка ми ме беше научила, че мой дълг като индус е да се покорявам безропотно на всяка участ, която ме сполети. Но този дълг, да понасям стоически кармата, която господарят Кришна ми е отредил, натежа твърде много на малкото момче в деня на нейното заминаване. Натъжен се качих с нея в колата, която щеше да я откара до Порт във Спейн, откъдето щеше да се качи на кораба първо до Англия и оттам до Индия. Ма ни махаше от прозореца и мама помахаше с ръка в отговор, докато колата потегляше в онзи най-трагичен от всички дни. И аз помахих за довиждане, твърдо решен да замина с нея за Индия. Знамето на Хануман, ново-новеничко, плющеше на свежия бриз на пилоната пред магазина за ром и галантерия. Бялата фигура на любимия ми герой, който Ма беше извезала с любов на червен фон, сякаш ми махаше за сбогом. Добър знак!

Около дузина коли с роднини бяха дошли да се сбогуват с мама. Нямахше още и година, откакто на същото място бяхме изпратили вуйчо Деонарин за Англия. Той беше най-големият брат на майка ми и искаше да следва в университета в Лондон. Деонарин ми беше като баща. Когато корабът му бавно се изнизваше от пристанището, всички гледахме след него и плакахме. Струваше ми се, че сърцето ми ще се пръсне. А днес и майка ми щеше да ме остави! Тайничко бърших сълзите си с края на ръкава. Исках да проявя мъжество, но скоро ми дойде твърде много да слушам как роднините

непрекъснато хвалят огромната привилегия на майка ми да предприеме това поклонническо пътуване.

– Майка ти заминава за Индия, Раби, на Ганг! Колко ли трябва да е щастлива! Не гледай така тъжно, скоро ще се върне! Ех! Не разбираха, че сърцето ми се къса.

Качихме се на борда. Слушах безучастно въодушевените коментари колко разкошен бил корабът, колко удобни били каютите и колко изискана била кухнята. Беше направо смешно. Майка ми беше напълно равнодушна към този лукс! Освен това беше пратила един от вуйчовците да ѝ купи солиден запас от плодове и зеленчуци за пътуването. Съвсем доброволно и аз от четиригодишна възраст бях станал сериозен привърженик на ахимза – принципа на ненасилието, който почита всичко живо. Бях строг вегетарианец като майка си. Как се осмеляваха приятелите и роднините дори само да си помислят, че тя ще седне да се храни в една и съща зала с неверниците, които поглъщат плътта на свещената крава!

С религиозната си ревност исках не само да съм угоден на боговете и да последвам баща си, но и да зарадвам майка си, която ме беше въвела в индуизма и ме учеше. Бяхме толкова тясно свързани и аз толкова много я обичах. Не беше редно да се отделям от нея. Следвах индуския идеал далеч по-стриктно от всичките гръмогласни изпрашачи, дърдорещи разни глупости за предстоящото пътуване, което ми причиняваше такава болка.

Корабната сирена изсвири силно и продължително.

– Сбогом... приятно пътуване... пиши скоро... довиждане... ще ни липсваш! – Всеки искаше да добави нещо последен.

– Целуни майка си, Раби! – леля Ревати ме избута напред. Изведнъж усещането ми за самота надделя.

– И аз отивам в Индия! – извиках и се хванах с две ръце, колкото можех по-здраво, за дръжката на вратата на каютата на майка ми.

Кака Накхи, който беше возил Нана в големия му жълт шевролет, протегна насреща ми пликче с пресни фъстъци. Душа давах за тях.

– Ето, Раби! – опита да ме размекне той. – Вземи ги.

Но аз не се оставях да ме измамат. Нищо не беше в състояние да ме отдели от вратата.

Майка ми почна настоятелно да ме моли.

– Моля те, Раби! Никога не си бил такъв. Пусни се. Хайде, върви с леля Ревати. Можеш да ми помагаш от брега.

Вкопчих се още по-здраво за дръжката.

– Искам да дойда с тебе. Моля те, мамо, вземи ме със себе си!

– Хайде, трябва да тръгваме! – опита леля Ревати със сълзи на очи. Тя щеше да изгуби сестра си. – Корабът вече ще отплава.

Помъчи се внимателно да откопчи ръката ми от дръжката на вратата, но напразно. Страхът сякаш ми беше придал нови сили. Виждах разстроено лице на майка си. Да ме насилват или да ми причинят болка, беше немислимо – мен, свящото дете, браминът, синът на великия йога. Но корабът изсвири втори път предупредително.

– Трябва да тръгваш, и то веднага! – това беше вуйчо Кумар, който се опитваше да говори хем приятелски, хем категорично. Като юрист, тонът му винаги имаше известен авторитет. Но аз не се отказвах и се разкрещях отчаяно. Кака Накхи се притече на помощ на Кумар. Едната ръка вече беше откопчана, но щом понечиха да се захванат с другата, тя отново

се върна на мястото си. Виковете ми всяваха допълнително объркване.

– Отивам с мама! Отивам с мама!

Никога през целия си живот дотогава не се бях държал по такъв начин. Малкото свято дете стана повод за толкова мъчителна разпрavia. Но нямаше повече време за губене. С общи усилия Лари и Накхи ме откъснаха от вратата. Наложих да ме носят от кораба до сушата, докато аз крещях и ритях.

Каква раздяла. Вече всякакъв боен дух ме напусна. Стоях на брега и ридаех. Сълзите замъгляваха образа на майка ми, която махаше от кораба, напускащ пристанището. През целия път към къщи плаках. Бях безутешен. Вечерта заспах от плач. На следващия ден отказах да се храня и избухвах в истерични ридания при всеки опит да бъда утешен. Знаех, че трябва тихо да се покоря на кармата си, но бях само едно малко момче, едно много човешко малко момче, което имаше нужда от любовта, която можеше да получи само от майка си.

Нямаше да я видя вече. Тази ужасна увереност се засилваше с всеки нов спазъм на ридание.

Карма и съдба

– Трябва да се научиш на търпение, Раби. Това е едно от най-важните... и трудни неща.

– Но, Ма, как можа мама да каже, че ще се върне скоро? Вече минаха две години, а в писмото пак пише догодина! Все още уверявах приятелите си, че тя си идва „догодина“, но с времето вече сам не си вярвах.

Нане седеше в своя стол до прозореца, където идвах да я видя всяка сутрин. Всеки път се покланях ниско пред нея с опрени една в друга длани, после сядах на земята с кръстосани крака. Пръстите ѝ сърчно пробягваха по сложните бродерии, на които посвещавах много часове от деня. Повечето после раздаваше. Парализирана от кръста надолу вследствие на полиомиелит и на многобройните студени нощи, които беше прекарвала навън под едно мангово дърво заради жестокия нрав на Нана, тя понасяше болките и нещастната си участ, без никога да се оплаква. Тя беше най-ведрият човек в цялата къща. Щом имахме нужда от съвет или утеха, винаги тичахме при нея.

– Търпение, Раби, търпение – беше нейният отговор. – Майка ти липсва на всички ни. Но тя е получила стипендия да учи в един университет в Бенар. Ти не знаеш, но преди да се омъжи, тя много искаше да следва. Сега това е нейната карма и никой нищо не може да направи срещу нея.

– Как мислиш, наистина ли мама ще си дойде догодина? – попитах.

– Никога не губи вяра в майка си, нито в някой друг – отвърна ми тя меко. Днес тя смята да се върне догодина. Но ако не си дойде, трябва да знаеш, че за това има някаква причина. Приеми го търпеливо.

Такъв съвет не се следваше лесно.

Ма беше толкова нежна. Нито една остра дума, ни най-малък пристъп на гняв, така типичен за повечето домашни. Тя беше миротворецът при всички семейни караници, които понякога бяха толкова разгорещени, че човек оставаше с впечатлението, че избухливият дух на Нана настройва потомците му да се изпокарват. Милото отношение на Ма действаше като балсам върху рана.

Не че Нана винаги е бил скандалждийски настроен. Понякога беше самата доброта и щедрост. В такива моменти раздаваше пари на бедните, даже и на черните, които повечето индуси презират. Нана беше приятелят и благодетелят, от когото те се възхищаваха. Понякога хвърляше от верандата пред магазина долу пълни шепи сребърни монети, за радост на децата и работниците от близките ниви, които се боричкаха за парите, които като че падаха от небето. Освен това Нана беше първият притежател на радио в околността – голям и скъп модел, който си беше внесъл от Съединените Щати. Често пъти той великодушно оставяше и други да се наслаждават на тази вълшебна кутия. В дневната се нареждаха столове в редици, канеха се съседи, клиенти, приятели и роднини, а радиото се надуваше до краен предел. Беше като кино без екран. Нана удостояваше с тази чест най-безпристрастно и бедни, и богати, и всички заедно се дивяха на впечатляващата кутия.

Но лошата страна на Нана изглежда се спотайваше съвсем плитко под повърхността. Тя избиваше най-неочаквано и без предупреждение. Той беше в състояние да зареже клиентите

си долу в магазина, да хукне нагоре по стълбите, да грабне един кожен ремък и да започне да налага в изблик на ярост всеки, който му се изпречеше на пътя. Само мен не закачаше никога. Никой не можеше да каже защо. Приемахме това като негова карма, нещо, което сега трябваше да изкупва заради някой предишен живот. Индуистката митология е пълна с демони, които докарват на човека лоша карма. Понякога Нана изглеждаше като обладан от някой най-злокачествен демон, който в миг го превръщаше от д-р Джекил в мистър Хайд. Тайно се носеха слухове, че духовете, които пазеха богатството му, били обсебили душата му, тъй като в гневните му пристъпи, съпътствани с невероятна сила и хитрост, сякаш имаше нещо свръхестествено. Но и той беше религиозен човек. Всяка сутрин и всяка вечер изпълняваше ритуалите и молитвите си и събираше всички деца, за да казват индуистките бхаджани и мантри.

Макар че Нана си беше взел втора жена, след като Нане осакатя, случваше се да се отнася към нея най-мило и внимателно. Беше пръснал цяло състояние, за да я излекува. Водеше я при пандити, които се бяха специализирали в лечителство, при обита и всякакви магически доктори в една голяма болница в Порт ъв Спейн, а веднъж дори я заведе на едно католическо място за поклонение. Но нито пари, нито духове успяха да донесат дори и малко подобрене. Ма си остана парализирана от кръста надолу. С огромни усилия едва можеше да се влачи по пода.

Децата с любов я пренасяха на мястото ѝ до прозореца, до масата или в дневната, когато приятели или пандитът идваха на гости. Най-често Ма седеше на любимото си място, откъдето можеше да гледа покрай кокосовите палми над нивите със захарна тръстика и мангровите блата чак до залива. Сегиз-тогиз вдигаше поглед от бродерията си и проследяваше

пъстрите пеперуди или птичките, които прелитаха от дърво на дърво или се рееха из въздуха.

В болницата в Порт ъв Спейн някой беше дал на Ма Библия. Тя започна да цени забранената книга все повече и повече, особено псалмите. Но когато веднъж Нана я хвана да чете тайно на децата от нея, той изпадна в дива ярост.

– Ще ти дам аз на тебе да разбереш как сееш християнски лъжи в къщата ми! – разкрещя се той на хинди. Издърпа колана си и я удари в всичка сила. После я сграбчи със силните си ръце, изнесе я на верандата и я хвърли надолу по дългото стълбище. Докато тя лежеше и стенеше от болка, той грабна омразната книга, разкъса я на парчета и я хвърли в кофата за боклук. Неясно как, Ма успя да се сдобие с друга Библия, но той пак я преби брутално и я хвърли по същата стълба. По съвсем други причини и втората жена на Нана също беше изпаднала в немилост и беше изгонена. Нане обаче беше саката и нямаше как да избяга. Тя търпеливо понасяше отредената ѝ карма.

Защо четеше омразната християнска книга, за мен си оставаше загадка. Когато веднъж един пандит цитира нещо от Библията, гневът ми нямаше граници. Той беше поклонник на Рамакришна, прочутия поклонник на Кали и учител на Вивекананда, който е основал обществото Веданта.

Подобно на Ма, той смяташе, че във всички религии имало някаква истина и затова техните последователи щели да стигнат до Брахман. Като индуист бях вече твърде фанатизиран, за да вярвам това. Никак не ми харесваше, когато четях в Гита, че всички пътища водели към Кришна, но трябваше да го вярвам, защото Гита го казваше. Но пък се утешавах, че моята религия е най-добрият път. Това беше единственото,

за което с Ма не бяхме съгласни, но никога не говорехме за това.

Леля ми Ревати беше строга индуистка. При нея нямаше никакво четене на Библията!

– Постоянно да четеш Бхагавад Гита – беше съветът, който често ми даваше.

Заради религиозния ѝ живот, аз се отнасях почитателно към нея. Тя се опитваше да замести майка ми и често ме напътстваше във Ведите, особено Веданта, любимата ѝ книга.

Приемах всичко, което казваха свещените писания, макар че много неща ми изглеждаха противоречиви. Винаги съм имал ясното съзнание, че Бог винаги е съществувал и той е сътворил всичко.

Ведите обаче учеха, че някога не е имало нищо – и че Брахман е произлязъл от нищото. Даже Госин не съумяваше да съвмести това с казаното от Кришна в Гита: „Което не е, не може никога да бъде.“ Това си оставаше загадка.

Представата за Бога, която индуизмът ми създаваше – че всяко листо, всеки бръмбар, всяка звезда, е бог, тоест че Брахман е всичко и всичко е Брахман – не се покриваше със собственото ми съзнание за Бога, което ми говореше, че по-скоро Бог не е част от вселената, а неин създател, и че е далеч над мен, а не живее в мен. Леля Ревати и Госин ми обясниха, че като всеки човек и аз съм жертва на мая – погрешна представа за реалността, в чийто плен са всички, които още не са просветлени. Бях твърдо решен да пробия мрака на това незнание. Баща ми се беше борил и беше преодолял илюзията на отделеността от Брахман и аз исках да съм като него.

След смъртта на баща си аз се бях превърнал в любим обект на хироманти, астролози и гадатели, които често се отбиваха у нас. Надали имаше важно решение, което семейството ми да взимаше, без да се допита до астролозите. Затова беше много важно и моето бъдеще да намери потвърждение по този начин. Безсмислено би било да се стремиш към нещо, което звездите не повеляваха. Колко насърчително беше да научиш, че линиите на ръката, планетите и звездите еднородно сочеха, че щях да се издигна като велик индуски водач. Йога, гуру, пандит, саняси, върховен жрец на храм – предсказанията направо ме замайваха.

Имаше едно особено надарена хиромантка, която живееше в Мая, малък град на около седем мили от нас. От целия остров се стичаха хора при тази красива браминска дъщеря, за да се допитат за бъдещето си. Пандитите я почитаха особено и често се съветваха с нея. Когато веднъж ни беше на гости, тя се вдълбочи в линиите на ръката ми и предсказа: „Ти ще станеш прочут йога. Преди да навършиш двадесет и пет години, ще се ожениш за едно хубаво момиче. Тя ще ти дари четири деца. Ще станеш много богат и след тежка болест ще живееш още двадесет години.“ Какво повече можеше да си пожелае човек? Наистина боговете ми се усмихваха!

Често ни посещаваше и един друг прочут медиум, млад брамин, който виждаше до себе си две кобри, когато потънеше в дълбока медитация. Той беше влюбен в леля Ревати и се надяваше да се ожени за нея. Предсказанията на този прочут пандит бяха също тъй многообещаващи. Пророчествата му минаваха за непогрешими. Той владееше магически сили, с които беше излекувал тежко болни хора. При толкова многостранни потвърждения, кой би се усъмнил, че съдбата ми трябва да е изключителна, както Баба Джанкхи неведнъж беше заявявал.

Така у мен постепенно се затвърждаваше убеждението, че съм призван да имам водеща роля в индуизма. Неслучайно се бях родил като син на прочут йога, дори на човек, когото мнозина почитаха като аватар. Това беше предопределението ми. Растящото ми познание за значението на кармата повлия допълнително на решението, което в крайна сметка взех. Натрупванията от предишните животи неминуемо водеха само към едно – в настоящото си въплъщение аз трябваше много скоро да започна сериозното си обучение за жрец.

Когато заявих, че през лятната ваканция искам да уча в някой храм, нямаше по-щастлив човек от Пхуа Мохане, сестрата на баща ми. Тя беше дълбоко религиозна жена и често държеше речи по време на големите церемонии, при това винаги на хинди. Ценях мъдростта ѝ и се вслушвах най-внимателно в съветите ѝ. След смъртта на баща ми тя ми оказваше същата почит като на него. При многобройните си посещения винаги ми носеше подаръци – сладкиши, дрехи или пари. Подаряването на подаръци на брамините се харесваше на боговете и създаваше добра карма за дарителя. Щом научи за моето решение, Мохане дойде да ме поздравя.

– Раби! – извика тя и силно ме прегърна. – Баща ти ще се гордее с теб! В кой храм отиваш?

– Някъде, където има суами от Индия – отвърнах аз.

– Значи мандирът във Фелисити е идеалното място! – извика Аджи, майката на баща ми, която беше дошла с Мохане.

Аджи беше ослепяла в резултат на лечението на един пандит. Затова бащата на баща ми, Аджах, си беше взел друга жена. Подобно на много други заможни жени, дошли от Индия, Аджи представляваше ходеща бижутерия. Двете ѝ ръце бяха окичени със златни и сребърни гривни от китките до лактите. На шията си носеше накит от самородно злато и

златни монети, а на едната ѝ ноздра висеше златно цвете. Над глезените още златни и сребърни гривни красяха голите ѝ крака. Каква противоположност на милата ми Ма, която само от време на време носеше една гривна.

– Имаш право. Разбира се! – съгласи се Пхуа. – Да, онзи суами, който откри храма в началото, наистина е добър – очите ѝ светнаха от възлнение. – Дойде от Индия, когато ти беше още малък. Майка ти и Ревати го следваха навсякъде и бяха на всичките му пуджи. Добра работа свърши той в храма. И сегашният суами е много сериозен. При него шега няма. Тя сложи ръка на главата ми и се вгледа в лицето ми. В погледа ѝ се четеше дълбока гордост, а в гласа ѝ имаше нещо, някакъв пророчески авторитет, от който ме побиха тръпки. – Ти ще станеш велик йога, много по-велик, отколкото всички очакват! – предсказа ми тя с тържествена сериозност. Повярвах ѝ от цялото си сърце. Това беше моята карма, несъмнено.

Голяма чест беше да бъдеш приет на обучение от прочутия брахмачаря на Фелисити. Бях едва десетгодишен. Но славата ми вече се носеше и извън нашата част на острова. Повечето пандити далеч околоръст бяха познавали и почитали баща ми, а и на мен предричаха велико бъдеще. Не само защото баща ми беше велик индус, но и понеже аз самият вече се отличавах с дисциплиниран религиозен живот. Всички още си спомнях за голямата барахи, която пандитите бяха устроили на дванадесетия ден от раждането ми.

В пълно подчинение на Ведите и законите на Ману аз съблюдвах стриктно петте ежедневни задължения на два пъти родените (така наричат брамините): жертвите за боговете, за ясновидците, за предците, за низшите животни и за човечеството. Те се принасят по време на различните религиозни

упражнения, които започват при изгрев слънце и завършват след залез. Макар че някои религиозни индуци ходят с кожени обувки и колани, аз се ужасявах при мисълта да нося кожата на каквото и да било живо същество, а особено на крава. Току-виж била на някой праотец или дори на някой близък роднина! Следвах религията си безкомпромисно, така че славата ми на бъдещ пандит се разнесе надалеч.

Сутрин ставах рано и веднага започвах да повтарям съответната мантра на Вишну, като вътрешно се прекланях пред семейния ни гуру. Най-усърдно казвах сутрешната възпоменателна молитва, в която заявявах, че ще върша работата си за деня под водителството на Вишну, като изповядвах, че съм едно с Брахман: „Аз съм господарят и по нищо не се отличавам от него, Брахман. Не съм подвластен на никакви недостатъци като скръб или страх. Аз съм Битие-Познание-Блаженство, вечно Свободният. О, господарю на света, всеобхватна мъдрост, най-висше, всеобхватно божество, съпруг на Лакшми, о, Вишну, щом се събудя в ранни зори, аз се подчинявам на задълженията на светското си съществуване... О, господарю, хришикеса, владетелю на грешното ми същество, с теб в дълбините на сърцето си ще постъпвам тъй, както ми повеляваш.“

Следваше ритуалното окъпване преди изгрев слънце – акт на очистване, който ме подготвяше за поклонението. През това време рецитирах гаятри мантра, която започва с описание на трите свята: „ОМ, мху, мхува, сувах – ние съзерцаваме извисената прелест на светлия оживител, Савитар; нека той подбуди нашия разум.“ Това се считаше за мантрата на мантрите, същинският израз на всяка духовна сила, която браминът получава. Казвах тази взета от Ригведа ода на слънцето стотици пъти на ден, винаги на санскрит, езика на боговете. Важно беше повторението – колкото по-често, толкова по-

добре! Като малък я повтарях хиляди пъти, преди да вникна в съдържанието. По-важно от разбирането на съдържанието беше правилното произнасяне на санскритските звуци. Това беше единствената предпоставка за действието на мантрата. Твърдо вярвах, както всички правоверни индуси, че мантрата съдържа самото божество, че създава това, което се изговаря – дори че слънцето се крепи на мястото си поради поклонението пред него и правилното произнасяне на гаятри мантрата.

После идваше ред на сутрешната молитва в молитвената стая. Тържествено и вгълбено запалвах напоените с масло фитили на деите и благоговейно насочвах цялото си внимание към блещукащия пламък. Та нали и той беше бог! Вземах пастата от сандалово дърво и със страхопочитание подновявах чанановия знак на всеки бог и на лингама на Шива. Миризмата на сандалово дърво изпълваше стаята и при мисълта за близкото ми общение с боговете неизменно в мен се надигаше вълна на възбуда, на почти сексуално удоволствие.

В поза лотос, обърнат на изток, отпих малко вода, която разпръсвах с уста върху и около себе си за ритуално очистване, после минавах към йогийските дихателни упражнения. Призовавах божеството в себе си, което почитах чрез нияса, като се докосвах по челото, предмишниците, гърдите и бедрата. Така символично всаждах божеството в тялото си. Изпитвах мистично единение с всеки бог, когото почитах. Обикновено прекарвах около час в дълбока медитация, седнал пред олтара, като се съсредоточавах върху върха на носа си, докато не изгубех връзка с околния свят и не започнех да осъществявам същинското единение с онази реалност, която е в основата на вселената. После се отвърщах

от божеството с кратка водна жертва и поклон. След това излизах навън да се покланям цял час на слънцето. Дълго се вирах в него с широко отворени очи и произнасях стотици пъти гаятри мантрата, като вярвах, че така се спасява всецяло отдадената душа. Обичах религията си. Знаех, че баща ми трябва да е доволен, понеже така почитах паметта му.

Онази сутрин, когато вуйчо Кумар ме закара с жълтия си кабриолет до храма във Фелисити, бях изпълнен с очакване, но и малко тъжен. Госин щеше много да ми липсва. Струваше ми се, че остарява с всеки изминал ден. Бях го срещнал навън, на слънце, на добре познатата пътека, водеща отвъд портата и напряко през тясната уличка. Седеше си там и тихо нашепваше сутрешните си мантри. Щом ме чу да идвам, прекъсна мантрата, за да ме поздрави.

– Значи днес тръгваш – рече той, след като се бяхме поклонили почтително един на друг. – Рано заранта, като станах, мислих за тебе. После мислите ми се насочиха към твоя аджа. Много добър знак. Хич да не те е грижа, че на старини пиеше толкова много. Въпреки туй беше върховен пандит. Добър знак, момче! Отдавна не се бях сещал за него.

– Де да беше още жив! – въздъгнах унило. – Казват, че бил индиец от класа. Още си спомням как изглеждаше – висок, със светла кожа, сиви очи, почти като бял, но брамин до мозъка на костите.

– Заслужаваше възхищение – отвърна Госин сериозно, като съдия, който внимателно претегля думите си, за да стигне до справедлива присъда. – Не беше принуден да напусне Индия и да измине целия този път до нас... когато тук почти не бяха останали пандити. Много добре знам. Но той дойде и извърши велики дела. Помогна много на нас, индийците. Индийците добре го използваша – а той естествено добре използва дакшина – добави накрая с лукав поглед.

– Значи си го познавал? – знаех много добре, разбира се, но щеше да бъде нелюбезно да не попитам.

– Дали съм го познавал? Това ли намери на питаеш стария Госин? Хората го засипваха с тонове дарове. Беше натрупал огромни количества олио, масло, ориз и брашно. Да не говорим колко дхоти събра.

Госин снижи глас и зашепна поверително на ухото ми:

– Бяхме много близки. Той беше богат, момче, не като накрая, когато ромът го събори. Аз никога не съм знаел друго освен немотия. Това е моята карма. И въпреки той ми беше най-добрият приятел. Добър индус, велик пандит. И пуджите му бяха както трябва, нищо не пропускаше. Чудя се защо стана така нещастен, защо почна толкова да пие. И гледай сега, тъкмо днес да се сетя за него, ей така на. Добър, много добър знак! – той ме потупа по работо. – Много подходящо време да отидеш в мандира във Фелисити. Ти ще станеш велик пандит, велик йога! Бхаи, нали ти казвам, ти си истински син на баща си!

Очите ми бяха пълни със сълзи, когато махах за довиждане от потеглящата кола. Бяха донесли Ма до един от предните прозорци и тя помахаше в отговор. Братовчедите и братовчедките ми скачаха нагоре-надолу пред магазина и викаха след мен. Никак не ми беше лесно да ги напусна, но знаех, че съм направил правилния избор. „Само татко да беше жив!“ – си мислех. Той щеше да се радва. Леля Ревати щеше да пише на майка ми и да ѝ разкаже. Бях много доволен и горд, че поемам по пътя на баща си. Думите на Госин още отекваха в ушите ми. Вълнувах се все повече и повече. Кармата ми беше добра, а съдбата ме зовеше.

Пандит Джи

Мандирът във Фелисити беше посветен на Вишну, съпруга на Лакшми. Външно храмът приличаше на повечето храмове в по-малките селища на Тринидад. С много мръсните си варосани стени, пръстения си под, ламаринения покрив, знамената и олтарите на божествата, той беше далеч от пищните храмове в по-големите градове. Липсваха му също високите стени и широките, богато украсени порти, така характерни за старите индийски сгради. Такава външна украса е много важна за индуисткия начин на мислене. Но истинската сърцевина на храма е вътрешното светилище, символ на човешкото сърце, в което обитава божеството, изобразено на картина. Голямата статуя на Вишну се извисяваше над главния вход и доминираше в двора. Оттам, разположена в отсрещния край на общодостъпното светилище, се виждаше светая светих, оградена с нисък парапет.

Когато пристъпих в двора, един търговец се беше проснал по лице в молитва пред лингама на Шива. Чантата му беше до него. Обувките си беше събул отвън, пред портата. Други вярващи обикаляха с бързи крачки олтара, на който бяха поставени някои любими божества. Подобни усилия се възнаграждаваха с благоразположението на боговете.

Макар че храмът във Фелисити беше твърде скромнен, той се славеше като един от най-добрите на острова, тъй като върховният жрец беше изключителен и много почитан млад брамин, високообразован в индуизма. Под тридесетте, с приятна външност, атлетично телосложение и магнетично из-

лъчване, младият суами беше образец за всеки брамин. Той беше брахмачаря, т. е. беше дал обет за безбрачие. Каква привилегия, мислех си, да мога да уча при толкова достоен индус. Изглежда и той се радваше не по-малко от това, че аз бях в неговия храм.

Стаята, която делях с един младеж на по-малко от двадесет години, беше много скромна. Подът и стените бяха съвсем голи, входът нямаше врата. Дватама разполагахме с по един крайно тесен и нисък дървен нар. Въпреки че съквартирантът ми беше необичайно религиозен за възрастта си, той не беше брамин и не можеше да се радва на същото обучение като мен.

Денят започваше много рано. През последната осминка от нощта се изпълняваше носещият късмет ритуал на светилниците, който будеше Вишну, божеството на храма. След изкъпването на неговия образ всички се събирахме към пет и половина, за да слушаме Ведите, които се прочитаха пред всички на хинди. След това прекарвахме два или три часа в медитация. Първата мантра, която ми беше определена, беше Хари Ом Тат Сат. Брахмачарят винаги започваше своята медитация с изговаряне на едната сричка Ом. Това е мантрата с най-висока вибрация и същевременно най-трудна за произнасяне и трябва да бъде научена от гуру. Във Ведите пише:

Седнал на един лотос... Брахма започна да размишлява:
„С коя единствена сричка мога да се наслаждавам на всички желания, всички светове... богове... веди... награди?“
Тогава той видя Ом... всепроникващо, вездесъщо... сричката-символ на самия Брахман... Чрез нея той се наслади на всички желания във всички светове, на всички богове, на всички веди, на всички награди, на всички същества... Зато-

ва на всеки брамин, който пости три дни, обърнат на изток и седнал върху осветена трева, и който повтаря това нетленно ОМ, ще се изпълнят всички намерения и всичките му дела ще бъдат успешни.

Нямаше по-важно нещо от ежедневната ни трансцендентална медитация, сърцевината на йога, която Кришна препоръчва като най-сигурния път към постигането на вечно блаженство. Но тя можеше и да е опасна. Страховити психични преживявания очакваха непредпазливите, подобно на пътешествията на ужаса при злоупотреба с наркотици. Знаеше се за йоги, които са били обсебени от демони, както е описано във Ведите. Силата на кундалини, която уж дреме навита на кълбо като змия в долния край на гръбнака, можеше при дълбоко вглъбяване да произведе екстаз, но при неконтролирано боравене можеше да предизвика духовни и телесни увреждания. Границата между екстаза и ужаса беше много тясна. Затова ние, новаците, бяхме зорко следени от брахмачаря и помощниците му.

При ежедневната си медитация скоро започнах да имам психеделични възприятия на свръхярки цветове, неземна музика, и дори посещавах тайнствени планети, където боговете разговаряха с мен и ме насърчаваха да се стремя към още по-висши нива на самосъзнание. Понякога в състояние на транс срещам онези ужасни демонични същества, изобразявани в индуистките, будистките и шинтоистките храмове. Беше ужасяващо преживяване, но брахмачарят ми обясни, че било съвсем нормално. Той ме подтикваше да продължавам да преследвам целта на самоосъществяването. Понякога получавах усещането за мистично единение с вселената. Аз бях вселената, господарят над всичко – всемогъщ, вездесъщ. Учителите ми бяха възхитени, когато споделих това. Явно

бях избран съд, предопределен за ранно осъществяване на единството с Брахман. Силите, които бяха водили баща ми, сега водеха мен.

Винаги се бях хранил много скромно, но през онези три месеца в храма се приучих на още по-дълбоко себеотричане. Единственото си ядене за деня приемах в едно заможна инду-ско семейство, което държеше мандра наблизко. Те се радваха, че на обяда им присъства брамин, понеже гощаването на брамин допринася за добрата карма. Аз пък бях във възторг от възможността да се покланям и да се моля на цяло стадо крави.

За голямо свое изумление открих, че някои индуси, които проявяваха голямо въздържание в определени области, в други си позволяваха твърде много. Струваше ми се, че един млад, около тридесетгодишен мъж, който искаше да се обучи за светец, отдава прекалено голямо внимание на външността си. Отделяше много време, за да оправя дългата си черна коса и одеждите си. Не забелязваше само шкембето си, което все повече растеше от системно преяждане. Когато научих, че имал отношения с доста момичета, които често посещаваха храма, бях ужасен.

- Ей, момче, какво ще кажеш за Шама? Мило момиче, нали?
- попита ме той веднъж. Шама беше на около дванадесет години. Имаше хубаво лице и гарвановочерна дълга коса. Заедно с няколко други момичета тя постоянно се навърташе в храма, но едва ли с намерението за сериозно поклонничество.
- Тя е влюбена в тебе. Ето ти един сладкиш, за тебе го е направила.

Усетих как се изчервявам.

– Аз не съм влюбен в никого! – изсъсках с праведно възмущение.

Това изглежда не му направи никакво впечатление. Той се усмихна лукаво и ми махна:

– Ела, ще ти покажа едно местенце, където ще сте сами – никой няма да разбере!

Бузите ми пламтяха.

– Е, това вече е прекалено! За такива работи не говоря!

– Аз да не съм глупак. Какво си мислиш, че не виждам как се зазяпваш по момичетата ли?

– Изобщо не е вярно! Аз никога няма да се ожения! Искам да стана като брахмачаря!

Той отметна глава назад и се изсмя.

– Ти да не си мислиш, че той е брахмачаря? Чакай само да ти разкажа...

По коридора се чуха стъпки и той моментално млъкна. Разгневен се втурнах във от стаята и на вратата едва не се сблъсках с брахмачаря. Щеше да ми е ужасно неловко, ако ме беше хванал да слушам как клюкарстват за него. Но явно не беше чул нищо.

– Май много бързаш – подметна той с усмивка и продължи към своята стая.

Няколко дни по-късно, след церемонията на светилниците, с която божеството се въвеждаше в нощната му почивка, крачех бавно по коридора на спалните. Откъм стаята на един от новациите дочух ридания. Спрях се от любопитство пред вратата му и изведнъж изтръпнах, когато до мен достигна приглушеният глас на брахмачаря, който съскаше гневно: „Ти разнасяш историите за мен! Недей да лъжеш!“

После продължи по-спокойно: „То е ясно, момичета има във всеки храм. И те имат същото право да са тук като всички останали, а аз имам правото да прекарвам с тях колкото време си искам. Ако още веднъж се раздрънкаш, изхвърчаш оттук!“

Нямах никаква представа за какви истории ставаше дума, но те сигурно бяха лъжи. Моята почит и преданост към суами си оставаха непоклатими. И през ум не ми минаваше да се усъмня в неговата святост. Разбира се, че беше напълно нормално около храма да се навъртат момичета, както навсякъде. Впоследствие обаче започна да ми прави впечатление, че едно стройно момиче над двадесетте – ще я наричаме Парабати – явно беше влюбена в брахмачаря. Макар и с неудоволствие, трябваше да си призная, че и той се отнасяше с нея като любовник, макар че много внимаваше, когато някой ги виждаше. Странно, че дотогава не го бях забелязал! Изключително красивата Парабати често оставаше насаме с него в стаята му – уж, за да му сервира храната, която всеки ден му носеше. Само изглеждаше невероятно, че за тази цел беше необходимо толкова много време. С детския си ум не разбирах всичко, но все пак намирах поведението му за неподобаващо на един мъж, дал обет за безбрачие. А толкова се бях възхищавал от младия брамин! Бях дълбоко разочарован и огорчен.

Един ден чух на двора неколцина от редовните посетители на храма, които клечаха на групичка, да обсъждат на хинди въпросната афера.

– Това си е негова лична работа. По-добре да не му се месим – казваше един висок мъж на средна възраст.

Един белокос старец с дълга брада, когото често бях срещал в храма, закима сериозно.

– Разбира се, това е карма. Имат нещо да изчистват помежду си от предишния си живот.

Останалите също закимаха. Това някак ме успокои.

Дните ми бяха така изпълнени, че нямаш време да размишлявам за простъпките на брахмачаря. Накрая и без това карма ще се постави всичко на мястото му. В това не се съмнявах. Даже кучето на съседа, което наблюдавах от години, изглеждаше живо доказателство за кармата и прераждането. Кльощавото куче имаше вълниста бяла брада, поради което всички нежно го наричаха Йоги. Като строг вегетарианец Йоги не се докосваше не само до месо и кокали, но дори и до яйца. Макар че стопанинът му беше мюсюлманин, кучето явно беше убеден индуист. Не пропускаше да участва във всички големи религиозни празненства. Явно се стараяше този път да си изработи добра карма, след като в предишния си живот сигурно беше получило тежък урок. Фактът, че често се караше гръмогласно с другите кучета, ме убеждаваше, че е прероден йога, изпаднал в лоша карма. Познавах дори един пандит, който се държеше точно като Йоги. Ядосвах се, че толкова много индуси се отнасяха зле с кучетата. Как можеха да вярват в прераждането, а да се отнасят към животните по-зле отколкото към хората?

Откритието, че Йоги идваше на празненствата, защото накрая винаги имаше добро ядене, засили вярата ми в прераждането. Познавах редица пандити, които бяха не по-малко лакоми за същите деликатеси. За много индуси добрата храна беше далеч по-важна от самите церемонии.

Когато се върнах у дома в края на лятото, установих, че заради обучението в храма съм се издигнал значително в очите на религиозните индуси. На път за училище често ставах център на почтително внимание.

– Сита-рам, пандит Джи – викаха ми хората и бързаха да ми се поклонят. Това ми харесваше. Най-голямо удовлетворение ми носеше признанието на пандитите.

Често, когато минавах покрай къщата на пандит Бхаджан, той береше в градината цветя за ежедневните си пуджи. Беше едър, широкоплещест мъж с дълга черна коса, която връзваше отзад на възел. Щом ме зърнеше да се задавам, той събираше длани пред челото си, покланяше се и извикваше високо:

– Пандит Махарадж, намасте Джи.

– Намасте Джи, пандит Бхаджан – отвръщах с достойнство. Бях поласкан.

Ясно ми беше, че още не съм достигнал напълно самоосъществяването, но чувствах, че вече съм съвсем близо до дживан мукти – най-висшата цел на човека според Бхагавад Гита. Който достигнеше освобождението от наследеното невежество още приживе, имаше увереността, че няма повече да се преражда, а ще се слее завинаги с Брахман, истинското си Аз. Сега вече бях убеден, че баща ми го е достигнал. И аз се стремях към същото освобождение от илюзията, че съм индивидуално същество. Бях единният и единствен Брахман, чистото Битие-Съзнание-Блаженство. Затова с пълно право можех да очаквам околните да признават нивото, до което бях достигнал, като ми се покланят и ме боготворят.

Аз дори се покланях сам на себе си, седнал пред огледалото. Защо не? Аз бях бог.

В скъпоценната Бхагавад Гита Кришна беше обещал божествено познание на всеки, който практикува йога. Това беше еликсир за медитация. Въпросът не беше да стана бог, а просто да разбере всъщност кой съм и винаги съм бил.

Докато ходех по улиците, наистина не чувствах като господар на вселената.

Не беше лесно да се приема поклонението на околните, без човек да се възгордее. Но постепенно се научих как да изглеждам смирен, без това да накърнява моята божественост. Достатъчно беше човек да си представи, че всички хора са с едно и също естество – с изключение, разбира се, на онези, които не принадлежат към нито една от четирите индуски касти. Поставих си за цел да наставлявам способни индуси как да познаят своята същностна божественост, за да могат да се освободят от веригите на незнанието. Исках да стана гуру, т. е. учител, понеже без негова помощ индусът няма никаква надежда да се спаси от колелото на преражданията.

Навремето един от най-популярните гуру в Тринидад беше негова святост суами Сивананда. Редовно получавахме неговите информационни бюлетини от Индия. Описваха се големи пуджи и тържества в храмовете. Възхваляваха се книгите, съдържащи неговите учения и свидетелства на негови последователи. Заглавието на една от тях беше: „Моят бог Сивананда“. Множество негови снимки трябваше да ни помагат да му се покланяме по-добре. Една голяма фотография на Сивананда заемаше почетно място на нашия олтар. Нито ден не пропускахме да помажем и неговото чело със знака чанан.

Голямо вълнение в семейството предизвика писмото на майка ми, в което тя описваше посещението си в неговия ашрам. Завладяна от божественото му присъствие, тя ни уверяваше, че той бил много свят мъж, учител, който бил достигнал до самоосъществяването. Бях твърдо решен да стана като него. След внезапната му смърт ние го почитаме като един

от възнеслите се учители в дългата поредица от гурута от времето на Ришис.

Въпреки добрата си репутация заради благочестието си и въпреки почитателното внимание, с което ме обграждаха, аз в много отношения си бях малко момче. И аз като всички деца радостно очаквах подаръците и чорапите, които дядо Коледа пълнеше. Тринидад беше британска колония и затова седмици преди празника отвсякъде звучаха познатите коледни песни. Търговците, и индуси, и будисти, се възползваха от тържествата без никакви угризения на съвестта.

Религиозните убеждения, разбира се, не биваше да стават пречка за увеличаването на продажбите. Дори мюсюлманите участваха в ежегодните празненства. Санта Клаус (свети Николай) ставаше светията-пазител на всички. За известно време той беше най-обичаният бог.

На Бъдни вечер ние, децата, трябваше да си легнем рано, докато възрастните ходеха от къща на къща, пиеха ром и паляха фойерверки. По-големите деца вдигаха врява с тигани и тъпани. При всичко това, разбира се, не беше никак лесно да се заспи, но ние знаехме, че Санта Клаус нямаше да натовари шейната с подаръци, докато не заспят всички. Този път обаче аз бях твърдо решен да го видя тайничко, пък макар и да трябва цяла нощ да стоя буден. Старателно бях подготвил всичко.

– Ха! За какво ти е това? – учуди се Ананда, по-малкият ми братовчед, който по онова време делеше с мен едно двойно легло. Тъкмо изрязвах с ножицата на Нане две малки дупки в чаршафа.

– Шшшт! – беше единственият отговор. – Шшшт!

- Защо не заспиваш? – упорито продължи той да пита, а цялото легло се тресеше докато аз си търсех удобна позиция, от която да виждам през дупките.
- Шшшт! Трябва да спиш!
- И ти също!
- На тоя шум никой не може да спи!
- Ти вдигаш целия шум! Стига си клатил леглото!
- Псст!

Най-сетне чух тихото похъркване на Ананда. Борех се със съня, като съсредоточавах вниманието си върху прозореца, през който Санта Клаус влизаше всяка година. Сутринта на Коледа неизменно намирах една ябълка и орехи в чорапа, който висеше окачен на леглото до краката ми.

Този път исках да видя Санта Клаус, който пълнеше чорапа. Времето сякаш беше спряло. Вече едва се удържах да не заспя, когато долових шум. Само че не идваше откъм прозореца, а някъде отзад. Трепнах, но бързо се овладях и предпазливо извърнах глава. Смътно различих силуета на вуйчо Кумар. Той се промъкна на пръсти до края на леглото, остави подаръци и напълни чорапите ни с по една ябълка и орехи, които вадеше от един голям чувал. После тихичко се измъкна от стаята, като хвърли последен поглед назад, за да се увери от неподвижните ни фигури, че никой нищо не е забелязал.

Почти се пръсках от нетърпение, но трябваше да изчакам края на закуската, за да остана насаме с Кришна и Шанти, и двамата по-големи от мен.

- Санта Клаус изобщо не съществува! – обяхвх драматично.
- Какво? – извика Шанти с ококорени очи.

– Санта Клаус не съществува – повторих аз, – освен ако не наричаш вуйчо Кумар Санта Клаус.

– Ти се шегуваш, нали? – намеси се Кришна с превъзходството на по-големия и по-умния. – Какво си мислиш, откъде идват тези подаръци? Ако искаш да знаеш, Санта Клаус ги носи от Северния полюс!

– Не, изобщо не ги носи Санта Клаус! – обясних аз от позицията на всезнаещ. – Не друг, ами вуйчо Кумар е Санта Клаус!

– Защо ни смяташ за глупаци? – Шанти всеки момент щеше да избухне в сълзи.

– Тая нощ го издебнах... Видях го с очите си!

– Кого си видял?

– Вуйчо Кумар, той напълни чорапите. Нали това ви разправям през цялото време!

Покъртителната новина се разпространи бързо сред съседските деца. Аз си казвах философски, че всъщност и не би могло да бъде другояче. Разбира се, че християнските богове не бяха нищо повече от митични същества – за разлика от боговете, които ние, индусите, почитаме. Тях човек можеше да ги срещне във видение по време на медитация, или пък се явяваха като духове. Тогава не знаехме нищо за откритията на парапсихологията. Знаехме само какво изживявахме и то беше в най-висша степен реално.

– Хей, Рев! Хей! Гледайте!

Скочих от леглото и разтърках очи. Уплашен се опитвах да видя нещо в тъмното. Чувах забързани стъпки по коридора и други, приглушени и възбудени, докато Нане все още викаше леля Ревати.

Когато запалиха лампите в къщата, набрах кураж да изпълзя изпод завивките. Изтичах в стаята на Нане, където ме блъсна глъчката на възбудени гласове.

– Ей сега видях... ей сега видях Нана! – обясняваше Ма изплашено, когато влязох в стаята. Всички се тълпяха около нея и напрегнато я слушаха.

– Беше Нана, сигурна съм напълно... обаче нямаше глава! – Разтреперена и бледа, тя сочеше към прозореца. – Събудих се и усетих нещо странно... и тогава изведнъж се появи той! Познах го на лунната светлина.

– И не си сънувала? – попита леля Ревати.

– Не! Бях съвсем будна. Той тръгна към мене и тогава се развиках.

– Не може да се каже със сигурност, че е бил духът на Нана – замислено каза Госин, когато на сутринта двамата обсъждахме случката пред колибата му. – Има цял куп духове. На всякъде.

– Но Нане казва, че е бил Нана.

– Не е толкова просто – отвърна Госин. Той потърка няколко пъти брадичката си, после ми хвърли кос поглед. – Някои пандити използват духове. Има тука един, като слизаш право надолу по улицата – нали знаеш кого имам предвид. Тези духове правят всичко, каквото им каже, добро и лошо.

– Да не искаш да кажеш, че и аз трябва да използвам духове, когато стана пандит?

Госин сви рамене и отклони поглед.

– Не съм казал, че всички го правят. Някои могат да работят и без черепа.

– А как успява да накара духовете да работят за него?

– Бхаи, че това всички го знаят – отива на гробището и изравя череп. Ако имаш черепа, можеш да накараш и духа му да работи за тебе.

– Искаш да кажеш, че някой е изровил черепа на Нана? За-това ли не е имало глава на този... на това нещо, което тя е видяла? Но нали гробът му се пази!

Изглежда разговорът беше конфузен за Госин. Той отново сви рамене, после с мъка се изправи и впери смутен поглед в небето. Над залива се събираха буреносни облаци.

– Мисля, че скоро ще ни завали. – Поклати глава и се отпра-ви към колибата. – Аз не си играя с тия работи с духовете – добави той, като се привеждаше под ниския свод на вратата. – Това е дяволска работа.

Светкавица проряза небето. Пороите на дъжда заплющяха върху мен, докато тичах към къщи. Гръмотевиците ехтяха страховито. Може би боговете се бяха разгневили.

Младият гуру

През отворения прозорец тътенът на барабаните долиташе право в класната стая. Учениците едва се сдържаха да стоят мирни. В Дау Вилидж, където се намираше училището ни, изваждаха и настройваха за празника Рам-Леела гигантски барабани, които се чуваха на мили околоръст. Едноседмичният спектакъл представяше цялостния епос на Рамаяна. Тъкмо мечтаех за Индия и се опитвах да си представя селото, в което според един пандит бях живял в предишния си живот. Ритмичният тътен на барабаните още повече прищпорваше фантазиите ми. Виждах се като Рама, после като Хануман, бога-маймуна, в битка със злия Равана. На фона на всичко това училището изглеждаше толкова скучно. Откъде-накъде аз, повелителят на вселената и едно с Брахман, трябваше да понасям поредния час по английска граматика? Надали чувах и една дума от изложението на учителя.

Бях едва на единадесет, а вече мнозина ми се кланяха и ми принасяха дарове от пари, памучни платове и други ценности, които слагаха в краката ми. На религиозните празници ме окичваха с венци от цветя. Нямах ли да е по-добре да зарежа училището и вместо това да продължа обучението си в храма? Наистина, Нане и леля Ревати бяха против това, но идеята изглеждаше много примамлива – особено в такива знойни следобеди в задушната класна стая. И без това дългите часове медитиране и другите ми религиозни задължения не ми оставяха много време и сили за училището.

Когато звънецът най-сетне удари, изтичах радостно навън. Забързах към пазара, обграден от свита почитатели. Искях

да съм сред първите на празничния площад. Тътенът на барабаните ставаше все по-висок.

– Раби, искам да ми станеш гуру! – заяви сериозно Рамджит.

Родителите му принадлежаха към кастата кшатрия като Нана. Баща му беше старши отговорник на полето със захарна тръстика и гордо носеше корковия шлем в цвят като на надзирател.

– И аз – включи се Мохан.

Той беше много религиозно момче, което редовно посещаваше часовете по сандхя, в които помагах при обучението на млади индуси в религиозните задължения. Бащата на Мохан беше ваися и богат търговец на захар в близката фабрика, където баща ми беше работил като инженер, преди да се ожени.

Усмехнах се, горд от тяхното ревностно желание.

– Не мога да разговарям за това, докато тичам – закашлях се, докато с мъка си поемах въздух. От известно време усещах болки в гърдите. Знаех, че е от многото пушене. – После ще поговорим. Мнозина в градчето търсеха духовна помощ от мен. Някой ден щях да бъда гуру на хиляди хора.

Тесните улички на Дау Вилидж между плътните дървени огради на къщите скоро закипяха от народ. Провирахме се покрай пищно украсените магазини и накрая стигнахме големия открит селски площад. Тук всеки ден се разиграваше по една част от Рамаяна. Уличните търговци хвалеха с виковете стоката си сред шумната навалица. Продаваха на сергии и колички, от подноси и от огромни гърнета напитки и пикантни ястия – бара и манго чътни, къри чана, печена чана и

различни индийски сладкиши като джилаби и рашгула. Туктам клечаха хироманти и ясновидци, обградени от гроздове любопитни. Те разстилаха на земята карти и диаграми на линиите на ръката.

Имах много пари за харчене. В едно чекмедже с ключ съхранявах сумите, които почитатели оставяха в краката ми. Някои пандити се числяха към най-богатите индуси. И аз се убедих колко бързо и лесно се събират пари. По-бедните хора от низшите касти нерядко бяха главният източник на приходи. Един познат пандит се беше специализирал в пуджи за късмет, които осигуряваха на този, който си плащаше, успех в лотарии и хазартни игри или просто му обещаваха богатство. Бедните, които редовно принасяха дарения, си оставаха бедни, докато пандитът забогатяваше все повече и повече и така сам се превръщаше в най-убедителното доказателство за ефективността на магията си.

Промуших се до най-предната редица точно когато пандитът обяви началото на представлението с дълъг дълбок звук от морска мида. Противниковите армии в разноцветни костюми се изправиха една срещу друга в двата края на селския площад. Започнаха да се приближават, танцувайки в такт с думкането на барабаните. Злият Равана беше откраднал Сита, жената на Рама. Ролята се играеше от млад мъж в ярко сари, понеже жени не можеха да участват в представлението. Хануман, кралят на маймуните и истинският герой на историята, беше открил къде държат в плен Сита. Рама, заедно с братята и помощниците си и с подкрепата на Хануман и неговата войска от маймуни, се беше изправил срещу Равана и ордите му. Какво впечатляващо, разноцветно представление! Битката бушуваше под съпровода на войнствения ритъм на огромните таси и оглушителните викове на публиката.

Наслаждавах се на всеки миг и бързо забравих, че в училище често се изживявах като Махатма Ганди, който се опитва да помирява индуси и мюсюлмани, които налитаха едни на други с ругатни и юмруци. „Ненасилието е дълг на всички касти!“ – често поучавах индусите. Обикновено те ми се подчиняваха като на техен духовен водач. Но на празника Рам-Леела ликувах – заедно със стотици други вегетарианци и поддръжници на ненасилието – от подвизите на Хануман и Рама на бойното поле. Колкото по-дивашки представяха битката актьорите, толкова повече ни харесваше.

Майка ми ми беше обяснила подробно духовното послание на епоса. Рама символизираше доброто, а Равана – злото. Тяхната битка беше образ на несекващата борба между доброто и злото, която се водеше в сърцето на всеки човек. В заредената с напрежение атмосфера временно забравих, но когато се връщах у дома късно вечерта в компанията на Шанти, Сандра, Ананда и Амар, отново се озовах наред битката между доброто и злото, която се водеше в сърцето ми. Но защо бях подвластен на тази битка, след като всичко беше едно цяло? Бях объркан. Нали Брахман беше единствената реалност, всичко останало беше илюзия? Тогава несъмнено и злият Равана също беше Брахман, както и Рама, аватарът. Както и аз. В йогийския транс аз бях господар на вселената, отделен от всякакви грижи, безпокойства и несигурности. Оставаше само да запазя това трансцендентно самосъзнание и когато не медитирах. Може би единствената надежда беше да постъпя като баща си, да се отвърна напълно от този свят на илюзията. Но как тогава щях да стана гуру и да уча другите?

Амар, най-малкият син на леля Ревати, беше един от най-ревностните ми ученици. Той беше на пет години и много ми

напомняше на мен самия, когато бях на тази възраст. Може би затова имах слабост към него. Той вече изпълняваше своя собствена пуджа, като всяка сутрин принасяше вода в жертва на слънцето. Изобщо проявяваше необичайно религиозно усърдие. Напътствах го в медитацията и го учех на някои особени мантри, заради което той изключително много ме почиташе.

– Напоследък не изглеждаш добре, Раби! Тревожа се за здравето ти – сподели загрижено Ма, когато на другата сутрин отидох да поседя при нея. – Толкова си блед и все кашляш!

– Нищо ми няма, Ма! – настоях упорито. – Всичко е наред... Поредният пристъп на кашлица прекъсна думите ми.

– Раби! Вуйчо Кумар трябва да те заведе на лекар, преди да замине за Англия.

– Добре съм, Ма, нищо ми няма – едва успях да изрека на пресекулки, като с мъка си поемах въздух. Как ме боляха гърдите, особено около сърцето!

– От седмици кашляш непрекъснато. Всяка нощ те чувам!

– Няма нищо страшно, не се притеснявай, Ма. Всеки кашля от време на време. Ами ти как си днес?

Опитах се да сменя темата, да не би Нане да се досети. Вече месеци наред пушех тайно, понеже бях сигурен, че Нане и другите нямаше да ми го позволят на моята възраст. Вече безнадеждно се бях пристрастил към цигарите. Често се чудех защо не можех да събера сили да спра, въпреки че ясно съзнавах, че така съсипвам дробовете си. Иначе строго спазвах вегетарианската си диета – отказвах да ям дори сирене, ако в магазина е било рязано с нож, който е бил използван и за месо. Сам на полето пушех цигара след цигара, като вдишвах дълбоко дима. Най-лошото беше, че трябваше да крада цигарите, за да не се издам, въпреки че имах достатъчно пари... Това най-много измъчваше съвестта ми. Битката

между Рама и Равана буквално бушуваше в сърцето ми, а аз бях напълно неспособен да повлияя благоприятно изхода ѝ. Равана печелеше надмощие въпреки горещите ми молитви към Хануман.

Тази сутрин за първи път изпитах такава празнота на път за училище, съпровождан от обичайните поздрави на поклонниците си: „Сита-рам, пандит Джи!“ Не ме тревожеше разговорът с Ма, в който бях излъгал, а нещо, което бях преживял рано сутринта.

Бях държал в едната си ръка една малка бронзова кана – лота – със светена вода за очистваща жертва, а с другата бях сложил върху главата на кравата цвят от хибискус, както обикновено. Тъкмо ѝ се бях поклонил ниско, когато голямото черно животно внезапно беше навело глава с предупредително пръхтене и беше замахнало да ме удари. Бях отскочил назад и така в последния миг бях успял да избегна рогата. Бях изтървал лотата и молитвената броеница и бях побягнал с всички сили.

Моят бог ме беше нападнал! Имах късмет, че още не бях отвързал кравата. Въжето рязко беше задържало главата ѝ назад точно в мига, когато вече мислех, че ще ме намушка с рогата. Потресен и без дъх бях вдигнал поглед от стъпканата лота, молитвена броеница и бясно тъпчещите копита към онези големи кафяви очи, втречени в мен и изпълнени с омраза. Бях нападнат от своя бог! А при това от години всеки ден вярно ѝ се бях покланял.

Когато два часа по-късно отивах към училището, още треперех вътрешно – вече не от страх, а от неизразима скръб. Защо? От Шива и Кали и от някои други богове често се бях

страхувал, но от кравата – от нея винаги се бях възхищавал! Най-много от всичко обичах да я водя на паша и да се грижа за нея. Винаги се бях отнасял най-мило и приятелски към нея и към всички други животни. И защо този бог ме нападна? Оттук нататък този въпрос нямаше да ми даде мира. Даже Госин нямаше отговор за него.

Шива и аз

Някога, в началото на тридесетте години, Нана беше позирал за много пари на най-добрия фотограф на острова. Не беше лесно да се угоди на Нана. В замяна той трябвало да плати доста солен хонорар. Снимката на Нана, с патриархална осанка и смразяващ поглед, най-сетне станала. Била поставена в скъпа позлатена рамка и окачена в дневната. Откъдето и да влезеше човек в стаята, очите на Нана го пронизваха. Нямаше друг начин да се мине към останалите стаи на къщата освен през дневната. Очите на Нана сякаш ни следяха навсякъде. Като че ли духът му искаше да знае какво става в къщата, построена със загадъчно придобитите му пари. Не смеех да погледна тези очи. Те не ми даваха мира.

Подобно беше отношението ми и към Шива, бога, от когото най-много се страхувах. Затова и на него посвещавах най-много молитви, за да го умилостивя. Впрочем духът на Нана не можеше да бъде умиротворен. Той продължаваше да ни стряска, като бясно тичаше насам-натам с къртящи стъпки, съпроводжани от неприятна миризма, която оставаше дълго след това, или от разни предмети, които пред очите ни бяха помитани от маси и шкафове.

Въпреки че усърдно се стараех да умилостивя Шива, не можех да се отърва от усещането за неговото нарастващо недоволство. Каквото и да правех, нито мантри, нито ритуали, нито поклонение, нищо не ми осигуряваше мир с този страховит бог, разрушителя. По време на дълбока медитация често попадах в други светове, където бях сам с Шива. Явяването му винаги беше заплашително. Веднъж, като минавах през

двора на леля Сумитра, някакъв пирон се заби в босия ми крак. По-късно, когато лежах с висока температура, не можех да се отърва от мисълта, че Шива е сложил там пирона и после е насочил крака ми към него. Опитвах се да отхвърля това чувство като чисто суеверие, докато не го споделих с братовчед си Кришна. Той ме изглежда разбиращо. И той смяташе, че Шива го преследва. Една вечер се заседял до късно над учебниците и някакви невидими ръце го заблъскали така силно, че паднал. На сутринта още личаха следи от удари по лицето му. Друга нощ невидими ръце го душели в леглото и той пак чувствал, че това бил Шива. И аз бях ставал мишена на други покушения, но нито Кришна, нито аз разбирахме защо ни се случват подобни неща. Госин също не можеше да ни помогне. Той не обичаше да говори за такива работи – и аз добре разбирах защо.

Тайнствените физически нападения и постоянният терор от духа на Нана силно ни изнервяха. Трупаше се едно спотаено напрежение, което неизбежно се отразяваше на отношенията ни. Особено аз и леля Ревати все по-често взехме да се спречкваме. Някога се бяхме разбирали така добре, а сега едва се понасяхме. Случваше се да се скараме дори наред семейната пуджа. Майка ми я нямаше вече шест години и на мен ми беше дошло до гуша леля Ревати да се отнася с мен като със свое собствено дете. Тя имаше кръгло лице и сърдечен смях, но беше непредсказуема. Често раздаваше на децата сладки, а в следващия момент – шамари. Веселият ѝ нрав наистина привличаше у дома несекващ поток от приятели, но аз подозирах, че зад радостната външност се крие много нещастно същество – и нищо чудно, при бруталното отношение, което е трябвало да търпи от страна на бившия си съпруг. Представях си, че в предишния си живот е била

насилник на жени. Дали сега кармата не ѝ отплащаше със същото?

Когато бях по-малък, леля Ревати беше религиозният водач в къщата, но сега вече трябваше да се подчини на моя духовен авторитет. Така напрежението между нас растеше все повече. Подозирах, че силно ревнува. Тя прекарваше всеки ден по няколко часа в молитвената стая в медитация и поклонение на слънцето и кравата. За сметка на това занемаряваше домакинските си задължения. Разбира се, това я притесняваше, а нейното раздражение се изсипваше върху нас – и особено върху мен. Обидно ми беше, че тя изисква от мен да върша домакинска работа, която беше под моето достойнство и призвание. Неподобаващо беше, вместо да изпълнявам религиозните си задължения, да си губя времето за по-низши работи, които и други можеха да свършат. Единствено кравата извеждах безропотно на паша, защото грижата за нея създаваше добра карма. Впрочем, след онзи път, когато ме беше нападнала, въодушевлението ми и за тази работа се беше изпарило. Дори с поклонението на кравата вече беше свършено.

Дълбоко ме смущаваше фактът, че състоянието на блажен мир, което достигах по време на медитация, моментално изчезваше, когато леля ми започнеше да ми се кара, че съм бил мързелив и небрежен по отношение на домашните задължения. В такива моменти аз, който иначе бях толкова миролюбив, избухвах и ставах ужасно груб. Понякога направо си мислех, че духът на Нана ме обсебва. Държах се точно като него и си изкарвах яда с една пръчка върху една бетонна колона, която подпираше верандата. Удрях по нея, докато останех напълно без сили. После гледах следите по голия цимент и се чудех какво ли ме беше прихванало.

Веднъж грабнах стария кожен колан на Нана, с който той често налагаше цялото семейство, и няколко пъти шибнах с него по гърба няколко от по-малките си братовчедки. После се отвърнах, смутен и засрамен. Случката беше практически същата като яростните пристъпи на Нана. След такива произшествия очите на Нана сякаш ми се присмиваха – когато правех грешката да ги погледна, – като че знаеха някаква тайна. Тръпки ме побиваха и бързо извъръщах поглед, но споменът оставаше. Нана определено ни преследваше, при това не само с кънтящите си стъпки, а и чрез мен. Защо тъкмо аз, най-религиозният в дома, трябваше да стана носител на неговия дух, та да може той още дълго след своята смърт да тормози семейството си? Не смеех да разнищвам из основи въпроса, защото той явно засягаше всичко, в което вярвах.

Мъчех се да забравя тези произшествия и живеях изцяло за религиозните церемонии. Бях винаги в центъра на вниманието, приятели и роднини ми се възхищаваха. Много обичах да минавам сред множеството, за да ръся поклонниците със светена вода, да помазвам челата им със сандалова паста и да събирам приносите, докато върху бронзовия поднос в ръцете ми не се образуваше висока купчинка от сини, червени и зелени банкноти. Най-много обаче ми харесваше да седя до олтара по време на службите на пандита като обект на обожание под възхитените погледи на хората. Как само се наслаждавах на силната миризма на цветните венци, с които окичвах гърдите ми! Къпех се в обожанието на поклонниците, които след ритуалите ми се кланяха и полагаха в краката ми своите жертвени приноси!

Мирът, който ме обземаше по време на медитация, действително ме напускаше бързо, но окултните сили, които се провокираха от йогийските упражнения, оставаха и вече за-

почваха да се проявяват и пред другите. Понеже знаех, че без подобни демонстрации на свръхестественото никога нямаше да спечеля много привърженици, аз се радвах на растящата си духовна сила. Нерядко хората, които ми се кланяха, виждаха някакво сияние около мен и преживявах нещо като вътрешно просветление, когато ги благославях с докосване по челото. Бях едва на тринадесет години, а вече раздавах прочутия сред всички гуру шакти пат – белегът за истинността на моето призвание! Шакти е едно от имената на Кали, кръвожадната, ламтяща за убийство съпруга на Шива. Тя е богинята-майка на силата. Тя е, която разпределя първичната сила, струяща в сърцето на вселената. Бях въодушевен, че съм канал на нейната мощ!

Често пъти, когато изпадах в дълбока медитация, боговете ми се явяваха и говореха с мен. Понякога сякаш се прехвърлях чрез астрални проекции на други планети и в светове от други измерения. Едва години по-късно узнах, че подобни преживявания се предизвикват и от ЛСД, и чрез хипноза. Когато изпадах в транс, най-често бях насаме с Шива, разрушителя. Изпълнен с ужас, седях в краката му, а огромната кобра, която се извиваше около шията му, ме фиксираше с поглед, съскаше и заплашително стрелкаше напред езика си. Понякога се питах защо никой от боговете, които срещам, не беше дружелюбен, добър и любящ. Но поне бяха истински, в това не се съмнявах нито за миг, а не митични персонажи като дядо Коледа, този бог на християните.

Беше щастлив ден, когато вуйчо Деонарин, най-големият син на Нана, най-сетне са върна от Англия, след като беше завършил с отличие университета в Лондон. Когато вуйчо Кумар замина преди няколко месеца за Лондон, патриархалният авторитет на леля Ревати в целия дом се засили. Сега,

когато Деонарин се върна, домът отново щеше да се оглави от мъж. Никой не ми е бил повече като баща от него, а може би неговият пример щеше да подтикне и мама да се върне. Тя продължаваше да праща писма на всеки няколко месеца, но вече не обещаваше, че ще се върне „догодина“. Малко след завръщането си вуйчо Деонарин ме дръпна настрана.

– Купих си нова кола, Раби, и искам да те помоля да я благословиш – заяви той сериозно. – Без твоята благословия няма да я карам.

Засиях! Значи опасенията ми, че в Лондон може да се е отказал от индуизма, бяха неоснователни. Деонарин от години проявяваше слаб интерес към религията. А ето че сега явно беше станал убеден индус.

– Един момент, моля – отвърнах, загрижен за правилния си английски. – Трябва да си взема някои неща. Идвам веднага.

Прогласих над колата благословение за в бъдеще. Изгоних всички зли духове и призовах закрилата на най-мощните богове върху нея. На всичкото отгоре вуйчо Деонарин ми плати внушително възнаграждение, макар че не исках да взимам нищо. Накрая отстъпих, понеже не исках да го лишавам от благословието, което е сигурно за всеки, който дарява брамин.

– Раби, ти трябва да учиш в колеж! – заяви една сутрин Деонарин, когато бяхме отишли да видим Ма. Скоро щях да завърша училището в Дау Вилидж и бях казал, че искам да се върна пак в храма във Фелисити или може би да отида в големия храм в Порт ъв Спейн.

– Трябва ти по-високо образование, Раби! – продължи той сериозно, а Ма закима в съгласие. – Имам предвид универ-

ситет. Това е важно, ако човек иска да споделя мислите си с другите. Може да си много просветен духовно, но ако не можеш да изложиш мислите си разбираемо, никога няма да станеш добър учител. Освен основно познаване на Ведите, ти трябва и общо образование.

– Може би си прав – съгласих се неохотно и увесих разочаровано глава. Бях се радвал, че скоро ще се освободя от мъките на ученическия чин. Но неговата логика беше необорима. Реших да се подготвя за приемните изпити в колежа, който беше в южния край на острова, и който посещаваше братовчед ми Кришна. Чичо Нанди, когото високо ценях, сигурно щеше да ме приеме в дома си.

– Раби идва! Раби идва! – викаше Даади. Както винаги, тя обявяваше пристигането ми много преди да бях стигнал до къщата.

Плувал в пот, бързах с малък куфар в ръка нагоре от автобусната спирка към дома на Нанди Махарадж. Беше ужасно горещо. Нанди беше по-възрастният брат на татко. Винаги се радвах на редовните си посещения при семейството му.

Даади, жена му, беше сърдечна и възторжена. Тя всеки път ме посрещаше с радостни възгласи, щом ме видеше отдалеч да пристигам. Сега обаче в гласа ѝ се долавяха нотки на ужас. Скоро разбрах и причината. Щом влязох в къщата, ме удари в носа чуждата миризма на козе месо с къри. Никога не бях предполагал, че роднините ми ще ядат месо. Какво шокиращо разкритие!

– О, не знаехме, че пристигаш още днес – чичо Нанди сякаш търсеше думите, за да излезе от неудобното положение.

– Исках да ви изненадам – обясних със слаб глас. Беше ми неприятно неговото смущение и се чудех накъде да гледам. Какъв позор! Брамин да яде месо!

Чичо ми се опита да ме разсее с въпроси за здравето на Ма и други новини от семейството, но аз му отвърщах хладно и изобщо не се мъчех да скрия неодобрението си. Накрая разговорът съвсем замря. Чичо Нанди разбираше какво мисля и се опита да се оправдае.

– Знаеш ли защо християните ядат месо, Раби? – попита той.

„Странен въпрос“ – помислих си. Какво ни засягат нас оправданията на християните, които малтретираха моя бог, кравата? Поклатих отрицателно глава. Беше ми прекалено зле, за да кажа нещо. Да не бях решавал да правя изненадващи посещения!

– Бог спуснал от небето голямо платнище с всякакви животни в него...

– Това откъде го знаеш? – прекъснах го аз.

– От Библията, момче, от книгата на християните.

– И ти я четеш?

– Не аз лично, но съм слушал.

– И какво станало после с голямото платнище? – ядът и разочарованието ми растяха все повече и повече. Заради тази книга Нана беше блъснал Ма надолу по стълбите. Книгата на християните, кравоядците! И това ми било брат на моя баща!

– В него имало всякакви животни и знаеш ли какво казал Бог на Петър? Да заколи и да яде от тях.

Той ме гледаше победоносно, като че ли обяснението напълно оправдаваше ужасната миризма на насилие и смърт в къщата му.

– Може и да е така – процедих заядливо, – но на тебе не ти го е казал!

– Ама ние го правим в името на Кали – защити се Нанди. – Жрецът в прочутия храм на Кали в Калкута всяка сутрин коли шестнадесет кози.

Леля закима утвърдително от кухнята, където беше избягала от гнева ми.

– Но брамините не ги ядат! – поправих го енергично.

През целия ден не докоснах нищо на масата им. Самата миризма на месо беше осквернила цялата къща. Бях уважаван като човек, който държи на принципите си. Вкъщи имах отделна чиния и комплект прибори, дори отделно спално бельо. Никой друг не дръзваше да ги използва. Не ядох никакъв хляб или сладкиш, правен с яйца. И Нанди го знаеше. Преди имахме толкова много да си кажем. Сега седяхме и мълчахме един срещу друг. Тягостната тишина се нарушаваше сегизтогиз от някоя нищо не значеща реплика. Леля ми предпочете да остане с децата и да не се мярка наоколо. Накрая чичо предложи да отидем до пристанището и да видим някакъв холандски танкер, който бил пристигнал завчера. Приех с благодарност, за да напусна под този предлог къщата с нечистата миризма.

„Холандецът“ беше красавец, елегантен, дълъг и много по-голям от всички танкери, които бях виждал дотогава. Почти се виждаше как потъва все по-дълбоко, докато от широките тръби на товарните шлепове, които го обслужваха от сушата, изригваше несекващ поток от черно злато. Близко до нас на кея товареха голям товарен кораб. Дългите стрели на кра-

новете се извъртаха далеч извън дока. Макарите проскърцваха, докато издигаха във въздуха тежките товари. Докерите, голи до кръста, се потяха на жаркото слънце. Винаги ходех с голямо удоволствие на пристанището. Трудовият кипеж ме въодушевяваше, а чуждестранните имена на корабите сякаш ме мамеха към далечни страни. Нанди харесваше пристанището не по-малко от мен. Незабелязано напрежението помежду ни се стопи и скоро се увлякохме в приятен разговор за бъдещите ми планове да уча идещата есен в близкия колеж, което щеше да е повод за по-чести посещения. Идеята изглежда му допадна, той подкрепи решението ми и каза, че баща ми сигурно също щял да го одобри.

– Защо никой не работи на този кораб?

Тъкмо минавахме покрай високия корпус на кораб със свален такелаж. Изглеждаше изоставен.

– Странно, наистина – отвърна чичо замислено, докато обхождаше с поглед кораба.

– Гледай! – извиках и хванах някакво тежко въже, което висеше от една стърчаща мачта и стигаше почти до земята. Опитах го дали ще издържи тежестта ми. Стори ми се, че може да носи тонове.

– Чакай, ще ти покажа нещо като Тарзан!

Изревах и се метнах във въздуха, като се засилих. Описах огромна дъга високо над дока, после профучах покрай чичо Нанди. Той сияеше и се радваше с мен. И тогава необяснимото се случи. Изведнъж, като прерязано с нож, въжето се освободи в мъртвата точка.

– Внимавай, Раби!

Викът му едва беше стигнал до мене, когато си дадох сметка какво става. С ужас разбрах, че летя право към тесния процеп между кораба и дока. Трескаво прострях ръце и се вкоп-

чих в стената на дока, където увиснах зашеметен. Нанди ме хвана за ръката и ме издърпа нагоре. Едва се бях озовал на сигурно място, когато корабът се люшна с бавното вълнение на водата и мощно се удари в дока.

– Това се казва късмет, момче! – пророни Нанди с треперещ глас. За малко щях да бъда премазан! Устните му потръпваха и лицето му беше изгубило всякакъв цвят.

Коленете ми така трепереха, че едва се държах на краката си. Гледахме безмълвно отвързаното въже, свито на купчина на кея. После отместихме поглед нагоре към мачтата над главите ни. Всичко изглеждаше напълно необяснимо. Както въжето беше уж съвсем сигурно, така в следващия миг сякаш невидима ръка го беше отвързала. Неволно ме побиха ледени тръпки. Заля ме вълна от спомени: онези невидими ръце, които ме бяха блъснали в движение от един камион, при което сериозно бях пострадал; онзи незабравим следобед, в който нещо невидимо беше задържало крака ми, така че не можах да го дръпна от пътя на приближаващия валяк. Кракът ми беше премазан... Нижеха се още „нешастни случаи“ от този вид. И сега, в сянката на странно запустелия кораб, отново усетих добре познатото ми заплашително присъствие на Шива. Той ли беше отвързал въжето? От страх пред гнева му се опитах да прогоня тази богохулна мисъл, но не можех да се отърва от усещането за неговото присъствие. Но защо? Нали в крайна сметка не бях ял месо?

Отрезвели и потънали в тежко мълчание и размисъл, бавно се изкачвахме по пътя към къщи. Ако това беше моята карма поради предишен живот, това ми се струваше крайно несправедливо. Защо трябваше да бъда наказван за някакъв стар грях, който дори не си спомнях?

Свещената крава

Страхотна новина, Раби! Ще преподавам в Куинс Роял Колидж в Порт ъв Спейн! Защо не дойдеш в това училище, вместо да ходиш на юг? – вуйчо Деонарин ми показа писмото, с което го уведомяваха за назначението.

– Мислиш ли? – стреснах се от мисълта да посещавам такова голямо и реномирано училище.

– Разбира се! Всеки ден ще пътуваме заедно дотам, тъкмо ще ми правиш компания. Как ти се струва?

Наистина много харесвах вуйчо Деонарин. Щеше да е чудесно да пътуваме всеки ден заедно до училище. Щяхме да си говорим за толкова много неща... Затова се съгласих.

Беше вълнуващо преживяване да караме из улиците на Порт ъв Спейн първия ден – покрай големи магазини и къщи, покрити с червени керемиди, покрай разкошни паркове с яркозелени игрища за футбол и крикет – докато най-сетне стигнахме внушителните сгради на Куинс Колидж. На вуйчо Деонарин изглежда му допаднаше не по-малко отколкото на мен. Представи ме гордо пред група учители като „моят племенник, брамин“.

Като начало цялото училище се събра в голямата аула, където ректорът ни поздрави с дълго, напълно неразбираемо за мен, приветствие. Рядко бях слушал да говорят англичани и обикновено не разбирах добре. Но този път беше по-зле от когато и да било – едва разбирах тук-там по някоя дума.

– Ей, какво каза той? – прошепнах на съседа си, когато речта свърши. В това училище щеше да ми трябва преводач!

Онзи ме изгледа недоумяващо.

– Глух ли си? – попита високо.

– Не, не съм глух, ама какво каза той?

– Ами, училищни правила и тем подобни работи. Ти май си от юг... от провинцията?

Кимнах засрамено и ми се прииска да бях отишъл в другото училище заедно с Кришна. Още преди залез-слънце това ми желание се засили още повече. В тази част на острова, където живеехме, населението се състоеше почти изцяло от индийци, но в Порт ъв Спейн повечето бяха черни. Това породило у мен сериозен конфликт.

През целия си дотогавашен живот бях изпитвал дълбока антипатия към черните, понеже те ядяха моя бог, кравата. За мен те стояха по-ниско от най-низшата каста. Беше немислимо да деля чина си с черен, да бъда блъскан от тях по коридорите или да играя с тях футбол. През този първи ден предразсъдъците ми понесоха сериозен удар. Единствените черни, които дотогава бях познавал, бяха децата на бедни работници. Тук, в столицата, нещата бяха по-различни. Много от черните деца произхождаха от добри семейства и говореха английски много по-добре от мен. Развеселени от провинциалния ми диалект, неправилното произношение и лошата граматика, съучениците ми се криеха зад учебниците и се кискаха, когато аз бях наред да чета. Полагах неимоверни усилия да подобря английския си, защото не исках да ставам за смях.

През следващите седмици ежедневните ми контакти с черни, ориенталци, бледолики англичани и какви ли не още,

се превърнаха в сериозно изпитание за основите на вярата ми. Кастовата система е основополагаща в индуизма. Самият Брахма създал четирите касти от собственото си тяло. Това свидетелство на Ведите не можеше да бъде отменено от никакво решение на което и да било светско правителство. Следователно нямаше никакво основание за съществуването на хора, които не принадлежаха към никоя от четирите касти. Но в действителност светът беше пълен с хора, които бяха извън всякаква кастова система. Как тогава са били създадени те? Защо индуистките писания не казваха нищо по този въпрос? Защо те не можеха да се спасят чрез йога и прераждане? Според моята религия за тях нямаше никаква надежда. И все пак те по нищо не ми отстъпваха, дори мнозина от тях бяха доста по-добри ученици от мен. В моята част на острова аз бях боготворен. А тези непросветлени момчета от Куинс Колидж се отнасяха с мен като с равен, а дори и не като с равен. Въпросите, които ми задаваха – кога иронично, кога сериозно – разклащаха вярата ми.

– Вярно ли е, че индусите вярват, че всичко било бог?

Кимнах, оглеждайки неуверено момчетата от различни религии и раси, които се бяха събрали около мен и явно бяха решени да ме хванат натясно. Това им беше станало едва ли не навик. Останалите индуси най-подло ме бяха изоставили и старателно избягваха да ме подкрепят в споровете.

– Значи искаш да кажеш, че и една муха е бог – или мравка, или дървеница? – групичката се закиска.

– Смеете се, понеже не разбирате нищо – защитих се смело.

– Вие сте изцяло в плен на илюзията и не можете да познаете единствената реалност, Брахман.

– Ти бог ли си? – невярващо попита едно португалче.

Най-добре беше да не се колебая с отговорите и да не се опитвам да ги избягвам. Иначе щяха да ми се присмиват още повече.

– Да – казах, – като всички индуси. Това трябва само да се осъществи.

– Как можеш да осъществиш нещо, което не е истина? – отвърна той иронично. – Ти не си създал света.

Едно момче от Англия изглежда имаше представа от индуизма.

– Ти трябва да си вегетарианец, доколкото съм чувал. Значи вярваш, че е неправилно да се отнема живот...

– Аз вярвам в ненасилието, като Ганди. Него всички го уважават. Той е бил велик индус. Да се отнема живот е неправилно!

– Всякакъв живот ли?

Не се усещах, че ме подмамват в капан. Закимах енергично.

– Всеки живот е свещен. Така пише във Ведите.

Потърсих с поглед помощ от няколко китайци в групата, които бяха будисти. Нали и те имаха същите убеждения? Защо не ги заявяваха? Бях натясно и се надявах, че ще ме подкрепят в такъв момент, макар по други въпроси да имахме много различни възгледи. В часовете по биология бяхме учили седемте отличителни белега на живота – дишане, приемане на храна, отделяне, дразнимост, размножаване и движение. Бях съвсем наясно, че и зеленчуците притежават тези характеристики. Когато си откъсвах банан или манго, аз отнемах живот. Не можех да отрека, че и вегетарианците отнемат живот, но бях твърдо решен да отстоявам разликата между живота на животните и растенията.

Опонентът ми се обърна към приятелите си:

– Не знаете ли, че и зеленчуците притежават седемте характерни белега на живота? – попита той. – И вегетарианците отнемат живот.

Отворих уста, за да изложа разликата между животински и растителен живот, но някой ме изпревари.

– Ами какво става, като си вари вода за чай? Помислете си само за милионите бактерии, които убива. Малки животинки, ами да! А те по-нататък се развиват и един ден се явяват като хора и крави!

Избухна всеобщ смях.

– Леле, ами че той е масов убиец! – извика някой отляво.

– Какво се чудим, че е толкова кльошав – изтърси друг, – само на едни зеленчуци! Месо ти трябва, момче, месо!

– Вие нищо не разбирате – възпротивих се смело. Страните ми горяха. Бях объркан и разстроен.

– Не се опитвай да обясняваш индуизма логически или научно – посъветва ме вуйчо Деонарин, когато пътувахме към къщи същата вечер. – Това е религия, нещо, което човек вярва или не вярва. Не може да се докаже.

– Но истината си е истина – не се предавах. – Индуистките писания са истина!

– Повечето е митология – отвърна Деонарин съвсем неприкрито. – Кришна никога не е съществувал, нито пък Рама. Бхагавад Гита и Рамайна са митове, красиви истории.

Беше безсмислено да споря с него. Той никога не беше проявявал достатъчно интерес към религията си, че да започне да практикува йога. Затова и не можеше да разбере онова, което аз знаех. Не беше срещал боговете като мен. Може би кармата му беше такава – да не разбира нищо в този живот. В идните си прераждания щеше да има възможността да постигне познанието.

Онази вечер, когато пасях кравата зад колибата на Госин, внимавах много – както обикновено, откакто ме беше нападнала. Разбира се, не беше никак редно да проявявам недоверие към този бог, но човек трябваше и да бъде разумен. В ежедневието религията можеше и да не се взима чак толкова на сериозно. От чисто практически съображения бях престанал да боготворя кравата, понеже човек не можеше едновременно да се отдава на поклонение и да се пази да не го намушкат. Въпреки всичко продължавах да вярвам, че кравата е велик, свят бог. Дори бях убеден, че ако в този живот не достигна мокша, все пак би било голям напредък към единението с Брахман да се преродя в крава.

– Ти си бог, нали? – попитах кравата най-сериозно.

Тя хрупаше сладко сочната трева, изпълнена със спокойно доволство. Направо не беше за вярване, че така злобно ме беше нападнала, но все пак не можех да се отърва от този спомен.

– Разбира се, че си бог. Знам го. Така е, нали?

Тя вдигна глава и ме погледна уморено, без да спира да дъвче бавно и миролюбиво.

– Мууу! – оповести тя тържествено. – Мууу! Мууу!

Богат, беден

– Как Нана е натрупал богатството си? – попитах една вечер вуйчо Деонарин.

Догадките за това не ме оставяха на мира – както и мнозина други, – но никога не бях чувал вуйчо Деонарин да говори за това. Бяхме излезли на верандата и се наслаждавахме на гледката над ярко осветените къщи на градчето. Индуските семейства се надпреварваха помежду си кой ще извади най-много деи за ежегодния празник Дивали.

– Пандитите смятат, че златото му е било дадено от духове – вуйчо Деонарин смутено сви рамене. – Разбира се, Нана работеше много. Макар че беше кшатрия, той е започнал като ратай. Косил е трева за по десет цента на ден. Не знам точно как е успял да купи от някакъв китаец една барака, в която е започнал да произвежда бижута. Една нощ бараката му загадъчно изгоряла... И оттогава той е бил милионер, макар че малцина извън семейството знаят това.

Междувременно се беше спуснала нощта и свещените огънчета светеха още по-ярко. Каква прекрасна гледка! Дивали беше един от най-любимите ми празници. Забелязах със задоволство, че всички индуски къщи сияеха далеч повече отколкото християнските по Коледа – и то не с електрически крушки, а с живата светлина от кандилата. Деите блещукаха по первази на прозорци, маси, перила на веранди и стълби – всяка светлинка в чест на Лакшми, богинята на богатството и благосъстоянието.

Вуйчо Деонарин посочи с ръка една особено ярко осветена къща, после продължи:

– По време на Дивали Нана винаги правеше две специални пуджи в чест на Лакшми, съвсем сам пред стоманения си трезор. И други тайнствени ритуали се изпълняваха в онази стая, но никой не биваше да присъства.

– Как мислиш, дали Лакшми го е направила толкова богат, или са били духове?

Семейният пандит отвреме навреме обхождаше всички стаи на къщата със запалена дея. Той отдаваше почит на къщата и на духовете, особено на духа на Нана, понеже Нана беше построил къщата. Почитахме духовете също както и боговете, така че понякога ни беше трудно да ги различим.

– Все едно как ще го наречем! Нали има само една сила във вселената.

Кимнах тържествено.

– Има само една реалност – Брахман. Всичко останало е илюзия, мая.

Гледахме мълчаливо светлинките. Присъствието на Лакшми се усещаше почти осезаемо, особено като знаехме, че тя трябва да е много удовлетворена. Още един въпрос гореше на устните ми. Накрая се осмелих да наруша мълчанието.

– Говори се, че същите духове, които пазели богатството на Нана, го убили, преди да може да го похарчи. Не разбирам това. Ти как мислиш?

Вуйчо Деонарин мълча дълго, докато аз нетърпеливо чаках. Когато накрая заговори, в гласа му се долавяше известна неловкост.

– Не зная. Всяка година по време на Дивали мисля за богатството на татко, което той загадъчно спечелил и също така

загадъчно скрил... и за твърде преждевременната му смърт – той се изкашля нервно и се наклони да си тръгне. – Не ми се говори за тия работи – добави още по-тихо през рамо, преди да се скрие в къщата.

Останах още дълго навън и се наслаждавах на величествената гледка с безбройните светлинки. В същото време се опитвах да проникна в тайната на многото богове и „едната Реалност“.

– Светлините се палят за Лакшми. Освен това ѝ се посвещават специални пуджи. Тя е богиня на богатството и благосъстоянието – така обясних празника Дивали на едно мюсюлманче, докато обядвахме заедно. Той изглеждаше заинтересован, но както обикновено цялата група досадници, които задаваха въпроси, ни беше наобиколила.

– Щом Лакшми е богиня на богатството, защо тогава болшинството индуси са толкова бедни? – любопитства едно високо черно момче. – Да я почиташ си е чиста загуба на време!

– Ти не разбираш кармата и прераждането! – отвърнах остро.

– Човек може да е беден в един живот, а в друг да е богат.

– Колко прераждания ще му трябват? Че я погледни, огромна част от индийци работят на захарната тръстика и живеят в мизерни къщи...

– Нашето семейство не е бедно!

– Той има предвид индийците като цяло – притече му се на помощ едно слабичко момче от Англия. – Да вземем например Индия – та тя е най-бедната страна в света!

– Кой ти каза?

– Баща ми. Той е живял там, преди да се родя. Там има повече плъхове отколкото хора. Ами нищетата и епидемиите!

– Може и да е било така, докато там са били англичаните. Но откакто Индия е независима, всичко се е променило!

Кратка вълна на съгласие премина през групата, която се натискаше около нас. Тринидад се бореше за освобождение от британското иго, така че „независимост“ беше паролата, която възпламеняваше всяко патриотично сърце.

– Хората умират от глад в Индия, докато плъховете затлъстяват, а кравите си умират от старост! – намеси се още някой. – Това са ви докарали боговете и преражданията в Индия. Аз съм атеист. Такива богове, да ги...!

Знаех, че опонентите ми имаха право, но не исках да се предавам. Майка ми старателно избягваше да споменава в писмата си мизерията в Индия. Тя описваше градините, пъстри-те птички и екзотични животни, храмовете и празненствата и се прехласваше по своя гуру. Никога не споменаваше за положението на народа. Книгите, които бях прочел обаче не оставяха място за съмнение, че родината на моята религия е ужасяващо бедна. Това ли трябваше да е следствието от столетия практикуване на йога, подобряваща се карма и водещи към единението с Брахман прераждания? Защо индийските филми, които гледах, се свеняха да покажат реалистичен образ на страната си? И защо в споровете със съучениците си аз упорито държах на твърдения, които бяха несъмнено неверни? Страхувах ли се от истината? Не можех да си призная това – последствията щяха да са твърде тежки!

– Защо пък смяташ, че това е единственият свят, който съществува? – отвърна Госин на моя предпазлив въпрос защо толкова много индуси живеят в мизерия и страдания. По време на празника Дивали в неговата глинена колиба ден и нощ горяха кандила, въпреки че неговата карма беше да е беден.

– Във Ведите се казва, че има много светове. Може би само в този свят има бедни индуци. След някоя по-добра карма те преминават в по-висш свят.

– Да, но нали тука има и богати индуци, като Нана и пандитите?

Госин закима сериозно.

– Искам да кажа бхай, че може би не при всички става по един и същи начин... но в другите светове сигурно има само богати.

– Може, но Кришна казва в Гита, че човек пак ще се върне тук, след като си е отслужил кармата в другия свят.

– Не винаги е лесно да се разбере... – не се ли мерна в очите на Госин сянка на съмнение? Той бързо се овладя. – За йогата беден или богат е все едно. Йоги като баща ти никога не се връщат в този свят. В упанишадите пише, че когато човек медитира към Брахман, всякакво незнание изчезва. Тогава се намира ОМ. Само йогите достигат това просветление.

Като се позоваваше на Веданта, Госин даваше израз на най-висшата ми цел. Майка ми беше изпратила от Индия една книга за йога и тя беше една от най-големите ценности, които притежавах. В нея имаше техники, които можех да използвам, като градях върху основата, усвоена в храма. Кришна учел Арджуна, че няма нищо по-важно от прилежното упражняване на йога. На този „божествен сал“ човек можел да прекоси морето от незнание и дори най-страшните грехове и да стигне отвъд, във вечното блаженство. Освен ежедневната медитация от десетгодишна възраст упражнявах йога всяка нощ, докато другите спяха, от дванадесет до един и половина, на верандата – позите, дихателните упражнения и вглъбяването. Правех или бруматхя дришти, или мадхяма дришти. В съчетание с дихателните упражнения те ме пре-

насяха до нива на съзнанието, които нямаха никаква връзка с околния свят.

Посредством йога аз все повече усещах присъствието на духовни същества, които ме водеха и ми даваха психически сили. Боговете бяха реални! Всички аргументи на моите съученици не можеха да променят това. От такива впечатления понякога толкова се превъзбуждах, че не можех да заспя и продължавах да се въртя в леглото. Да можех само да убедя вуйчо Деонарин и останалите индуси да упражняват йога и да медитират, тогава и те щяха да прозрат истината за своята религия! Не исках да достигна нирвана сам – нали един гуру е учител, който води другите към вечно блаженство!

– Раби, Раби!

Седях сам в молитвената стая пред малката фигурка на Кришна. Дишах дълбоко и ритмично и се опитвах да наподобя усмивката на Кришна. Сутринта пак се бяхме скарали страшно с леля Ревати, при това дори не можех да си спомня как беше започнало всичко. Сега се мъчех с медитация да си възстановя чувството за вътрешен мир, което напоследък изглеждаше така измамно.

– Какво има, Ма? – извиках в отговор.

– Някой стои на двора и вика. Виж кой е.

Семейството беше отишло на плажа за ежегодния празник Картикнахан. По този случай повечето индуси в Тринидад се къпеха в реките и заливите с надеждата да се пречистят духовно. За пандитите нямаше по-натоварен и по-доходоносен ден в годината. Те тичаха от една пуджа на друга, събираха парични и други приноси и се наслаждаваха на ястията, които им сервираха навсякъде. Този ден даваше чудесна възможност човек да си подобри кармата, като нагости брамин.

Още тогава ползата от такива ритуали ми изглеждаше съмнителна. Нищо не можеше да промени кармата, най-малко пък някакво си къпане на Картикнахан. Едва изсъхнали, много от тези индуси се връщаха вкъщи, за да ядат месо и дабият жените си. Такива празници несъмнено си имаха своя смисъл, но по думите на Кришна, за йогите нищо друго няма значение. Затова бях посветил ценното си време на нещо по-добро.

– Добре, Ма – извиках в отговор.

С натежало сърце завих Кришна в осветената кърпа и го оставих настрана. Щом излязох на верандата, чух, че някой тропа на портата. Надвесих се над перилата и видях някакъв стар просяк индиец, който гледаше нагоре към мен.

– Какво искаш? – попитах.

– Роти, Баба – отвърна той с умолително протегната ръка. Дали неговото „Баба“ изразяваше почит, или беше чисто и просто подмазване на бедняка пред богаташа?

– Ела горе. Ще видя какво мога да намеря – просията беше почтено занимание.

Той поклати глава и посочи босите си крака.

– Няма да мога да се кача там горе.

– Добре, тогава ела и влез през задната врата – казах и му посочих откъде да мине.

Приличаше на недосегаем с много тъмна кожа. Всъщност изобщо не исках да го доближавам – за брамините това е оскверняващо. Но като гледах как старият просяк се влачи мъчително, подпирайки се на тояжката си, ми стана жал за него. И той беше човек. Щом си признах това, се почувствах някак по-добре. Изтичах надолу по задното стълбище и отворих вратата. Поздравих го с топла усмивка и го поведох към вътрешното дворче под кухнята.

– Седни тук – казах и му посочих стола до една маса.

Човекът ме гледаше студено с големите си тъмни очи, без да мига. Със стон се отпусна тежко на стола. Подадох му вода, за да си изплакне ръцете, но той не ѝ обърна никакво внимание.

– Ще донеса нещо да хапнеш – казах приветливо.

Претърсих кухнята и открих малко остатъци от закуската – тънко, подобно на питка роти и малко бхаджи – люто ядене със спанак. Поднесох му храната и седнах да го наблюдавам, силно заинтригуван. Явно беше от онези свети странстващи просяци, които се бяха отказали от всякакви притежания. Повечето от тях и бездруго се отказваха от твърде малко. Дългата му сива коса беше разчорлена и сплъстена от мръсотия, а по диво стърчащата му брада още личаха остатъците от неотдавна изпросената храна. Някога бялото му дхоти сега беше сиво и раздърпано, изпъстрено отпред с петна от разнообразни сосове и кърита. Наложих се да поотдръпна стола си назад. Не можех да издържам на вонята му. И въпреки това все повече ми дожаляваше за този противен тип. Такова благородно поведение положително щеше да подобри кармата ми.

– Отдалеч ли идваш? – попитах, колкото да подхвана разговор.

Той продължи да дъвче лакомо и ми отвърна само с един мрачен поглед. Късаше парче след парче от ротито, топеше залците, загребваше с тях обилно бхаджи и ги тъпчеше в устата си. Видимо се наслаждаваше на всяка отделна хапка. Бях убеден, че съм му донесъл прекалено много, но той облиза чинията до дъно. Накрая обърна голяма чаша вода, облегна се назад, без да отделя поглед от мен, и се оригна

шумно. Обърса устата си с края на дхотито, с което прибави поредното петно към старата колекция от лекета.

– Нужник! – изръмжа той внезапно, а очите му трескаво се въртяха наоколо и подсказваха, че работата не търпи отлагане.

Станах да му помогна. Той ме сграбчи за рамото и с мъка се изправи. Подпирайки се наполовина на мен, наполовина на тояжката си, се повлече към тоалетната, която се намираше в задния двор за подобни случаи. След като успя да се нагласи вътре самичък, ми нареди да го изчакам. Веднага след това застана: „Ай, джа! Адджа!“ Звучеше отчаяно.

– Ъъ, искаш ли нещо? – попитах неуверено.

– Ела, помогни ми!

С известно колебание отворих вратата. Не можеше да стане от седалката. Студените му очи сякаш ми се присмиваха. Помъчих се да съдържа дъха си, приведох се към него, подхванах го под мишниците и го задърпах с всички сили, докато той охкаше силно и почти не ми помагаше. Най-сетне се закрепил несигурно на крака и затърси опипом тояжката си. Като че не можеше да говори. Даде ми да разбере със знаци и с грухтене, че не може да се наведе толкова ниско. Смутено се наведох и вдигнах дхотито му. Повече не можех да съдържам дъха си и се наложи да поема дълбоко въздух въпреки отвратителната смрад. Мъжът явно не се беше къпал месеци наред. Но и той беше човек и аз исках да му помогна въпреки неговата нелюбезност и студения му поглед. Така доказвах, че не съм такъв егоист и клинчар, за какъвто ме смяташе леля Ревати. За това, че понасях тези неприятности, се чувствах така добре, както отдавна не ми се беше случвало.

Посочих му чешмата, за да си измие ръцете, но той изглежда изобщо не се интересуваше от това. Само изгруктя възмутено, а очите му гневно присветкваха. Трябваше още по-рано да забележа, че този гняв през цялото време се таеше под повърхността. Мъжът ме блъсна и се затътри към портата като ранено животно, като куцукаше и се подпираше на тояжката си.

Изтичах пред него и му отворих вратата. Той се изгътризи покрай мен, обърна се и се изплю пред краката ми. Доскоро почти ням, сега той изведнъж избълва истински порой на най-мръсен английски и хинди – как ме мразел, понеже аз съм имал всичко, от което той се бил отказал. Какво искаше да каже – че ме мрази, понеже смята, че аз съм богат, а той беден, ли? Бях в недоумение... и зашеметен. Дори нямаше едно „благодаря“ за оказаната помощ?

Затворих машинално портата и веднага отидох да се измия най-основно. После изкачих стълбите на верандата като в мъгла. Бях толкова потресен, че повече не се върнах в молитвената стая. Блажената усмивка на Кришна беше забравена. Тръшнах се на леглото в стаята си с увесена глава. Просякът имаше право – бедността беше по-духовна, защото богатствата принадлежат към илюзията и невежеството. Но защо тогава Лакшми беше богиня на богатството и благосъстоянието, след като то беше зло или просто мая? Защо беше възнаградила Нана с милиони? И къде беше сега това злато? Да не би самите богове, както и всички храмове, построени в тяхна чест, да не бяха нищо друго освен част от една велика илюзия?

Когато другите се прибраха бодри и весели след пречистващия душата излет до морския бряг, аз още седях на леглото. Стисках глава между ръцете си и се опитвах да се преборя с въпросите, които беше породило кошмарното посещение.

Непознатият бог

След като завърших втората си година в Куинс Роял Колидж, отидох, както обикновено, да погостувам няколко седмици в имението на леля Сумитра в Гуара Кара в централната, планинска част на острова. Обичах да ходя при тях, защото се отнасяха с мене царски. Нямаше нещо, което леля Сумитра да не беше готова да стори за мен. Мъжът ѝ беше добросъвестен и старателен човек, но и голям пияница. Той надзираше работата в такавата плантация и в каменоломната, която семейството притежаваше. Синът им Шарма беше с една година по-голям от мен. Докато беше ученик, беше живял у нас и бяхме станали първи приятели.

Наистина, беше ми приятна компанията на осемте ми братовчеди и братовчедки, но най-много обичах красотата и тишината на планината. Отразяваше ми се благотворно да избягам от несекващия шум на музикалните автомати, мотоциклетите и автомобилните клаксони, които толкова често ограбваха спокойствието ми в Порт ъв Спейн. Как се радвах на природата! Дълбокото ми съзнание за единство с вселената събуждаше у мен мистично усещане за тъждественост с всичко живо – с ярко грейналите цветя, с безкрайното многообразие от цвърчащи птички, с блесналите листа в девствените гори след тропически дъжд. Бях едновременно всяко животно, скитащо по горските пътеки. Всяко от тях съществуваше като едно от моите много тела, а аз бях тяхното по-висше съзнание. Дългите разходки, които всеки ден правех из този рай, ме довеждаха до приповдигнато състояние. Аз бях Брахман и това беше моят свят, създаден чрез моите мисли.

След дългото пътуване в колата под палещото слънце реших да се поободря с малка разходка. Скоро се озовах дълбоко в джунглата, на една издадена скала. Погледнах надолу към гората от розови безсмъртничета, които бяха разпрострели корони подобно на кралски балдахин над какаовите дървета в долината под мен. В другия край на какаовата плантация се поклащаха на вятъра високи, стройни бамбукови дървета. Далеч зад тях се простираха разлюлените поля от захарна тръстика. Като зелен килим в далечината те се сливаха със синьото море. В короните на дърветата зад мен пърхаха насам-натам, цвърчаха и кряскаха разнообразни папагали и други птички. Струваше ми се, че цялата вселена е запяла една песен. Всички атоми и в най-миниатюрната бактерия, и в Слънцето, и в най-далечната звезда, бяха струи от един и същи извор. Всички бяха част от една и съща реалност. Аз бях едно с всички – всички бяхме изражение на Брахман. Природата беше мой бог и приятел. Изпаднах във възторжен екстаз пред всеобхватното братство на всички неща и същества.

Пеех си „ОМ намах ахивая“ – разбира се, човек никога не биваше да занемарява дълга си към Разрушителя – и въртях между пръстите си една орхидея с форма на скорпион. Възхищавах се на бледите ѝ, нежни шарки и на невероятната дълбочина на цвета ѝ, който отваряше врата към други светове. Многозначително просъскване в шубраците зад мен ме стресна и аз рязко се обърнах. За свой ужас видях голяма дебела змия, която ме фиксираше със стъклените си очи и пълзеше право към мен. Бях като хипнотизиран, парализиран, неспособен да помръдна. Нямаше накъде да бягам – отзад беше пропаст, отпред беше змията. Въпреки че голямото влечуго нямаше плоската глава на кобра, то много приличаше на змията, която Шива винаги носи на шията си. Освен това усещах присъствието на Шива както при срещите си с

него по време на медитация, когато седях в краката му в един чужд свят, а кобрата му съскаше заплашително и стрелкаше езика си насреща ми. Сегашното ми положение изглеждаше като някакво предопределено изпълнение на виденията. Този път нямаше да се изплъзна на Разрушителя.

Змията се беше приближила вече толкова, че можех да я докосна. Тя вдигна клинообразната си глава над тревата и я изви назад, като се готвеше за нападение. В онзи миг на вцепенение и ужас дочух, сякаш от далечното минало, гласа на майка си, който повтори отдавна забравените думи: „Раби, ако някога наистина изпаднеш в беда и нищо друго не помага, тогава знай, че има още един бог, на когото можеш да се помолиш. Той се казва Иисус.“

– Иисусе, помогни ми! – опитах се да изкрещя, но отчаяният ми зов се пророни сподавено и едва чуто от устните ми.

Не бях на себе си, когато змията внезапно сведе глава, обърна се и бързо пропълзя обратно в ниската растителност. С треперещи колене заобиколих внимателно мястото, където тя се скри, и се запрепъвах през гъстата девствена гора към пътеката, която водеше към къщата. Все още задъхан и разтреперен, но преизпълнен с благодарност към този чуден бог, разправих на Шарма за приключението си. Не посмях обаче да му кажа нищо за бога Иисус.

Мислите ми се въртяха още дълго около въпроса кой всъщност е този Иисус. Името ми беше познато от коледните песни по радиото, затова предположих, че трябва да е някой християнски бог. Но защо така и никога не бях чувал нищо за този Иисус в началното училище, което уж беше християнско? Твърде малко знаех за християнската вяра.

Дни наред размислях върху преживелицата. Иисус беше мощен и чуден бог. Колко бързо ми беше отговорил! Но какъв бог беше той? Може би бог на закрилата. Защо майка ми или суами в храма не ми бяха разказали повече за него? Госин също не можа да отговори на въпроса ми.

„И това си ти!“

През третата година в колежа вътрешният ми конфликт продължи да се задълбочава все повече. Вътре в себе си знаех, че Бог е създател. Това противоречеше на схващането, което ми налагаше индуизмът, а именно, че Бог е всичко – едновременно и създател, и творение. Мяхах се между единия и другия възглед. Преживяванията ми по време на медитация съответстваха на учението на Ведите за Брахман, а ежедневието ми противоречеше. В йогийски транс усещах единство с цялата вселена. По нищо не се различавах от бръмбар, крава или някоя далечна звезда. Всички имахме еднаква същност. Всичко беше Брахман и Брахман беше всичко. „И това си ти“ – казваха Ведите. Което означаваше, че Брахман е моето истинско аз, богът в мен, на когото се покланях, седнал пред огледалото.

След многочасов транс беше трудно да се справи човек с ежедневието, понеже сблъсъкът между двата свята изглеждаше неразрешим. По-висшите нива на съзнание, които достигах чрез медитация, уж ме доближаваха все повече до истинската реалност. Налагаше се обаче да се справям с ежедневието си. Там имаше радости и скърби, веселие и болка, раждане и смърт, страхове и съмнения, или пък ожесточените караници с лея Ревати, неразрешимите въпроси на съучениците ми от Куинс Роял Колидж, свети мъже, които смърдяха и ругаеха, и брахмачаря, които се влюбваха. Това беше светът, пред който бях изправен.

Не можех с лека ръка да го отхвърля като илюзия, освен ако не решах да нарека безумието истинско просветление. Теоретично религията ми беше чудесна, но имах сериозни проблеми да я приложа в ежедневието си.

Борбата с вътрешните ми видения не се въртеше само около петте ми сетива. Беше въпрос и на разум. Същинският конфликт беше между двете противоположни схващания за Бога – дали всичко беше бог, или той можеше да сътвори скала или човек, без да е част от тях? Ако действителността беше само една, тогава Брахман беше както доброто, така и злото, любовта и омразата, смъртта и живота. Но тогава всичко губеше смисъл, всякакъв живот беше абсурден. Не беше никак просто да запазиш здравия си разум и същевременно да смяташ, че добро и зло, любов и омраза, живот и смърт, са една и съща реалност. Ако добро и зло бяха едно и също, тогава и всяка карма щеше да е еднаква и всичко щеше да е безразлично. За какво тогава ни беше религиозното усърдие? Това изглеждаше противно на всякакъв разум. Но Госин ми припомни, че човек не бива да се осланя на разума, понеже и той е подчинен на илюзията.

Ако разумът също беше мая, както учеха Ведите, тогава не можех да се доверя на нито един възглед – дори и на възгледа, че всичко е мая и само Брахман е реален. Как можех да съм сигурен, че блаженството, което търсех, не е също илюзия? Нали не биваше да се доверявам на възприятията и на разума си? За да възприема ученията на религията си, трябваше да отхвърля разума. Ами другите религии? Ако всичко беше едно, значи и всички религии бяха еднакви. Бях объркан.

Единствената ми надежда беше йога. Кришна обещава в Гита, че всяко незнание ще се разпръсне, щом осъзная, че

съм бог. В определени моменти това вътрешно видение ме заслепяваше и всецяло ме вдъхновяваше. Въобразявах си, че съм толкова близо до самоосъществяването, че си внушавах, че съм бог. Но въпреки всичко не можех да се отърва от своя вътрешен конфликт, от вътрешния си глас, който ме предупреждаваше, че се самозаблуждавам. Борех се срещу тези последни остатъци от първоначалното незнание и понякога даже си мислех, че още съвсем малко и ще преодоля илюзията, както беше направил татко. Но никога не успях докрай да преодоля пропастта, която делеше мен и цялото творение от твореца.

Започнах да си мисля за твореца като за истинския Бог, за разлика от множеството индуски богове, които срещях в състояние на транс. Все повече осъзнавах разликата. Индуските богове ме изпълваха със страх и ужас, докато вътрешното ми убеждение беше, че истинският Бог е изпълнен с любов и доброта. За никой от индуските богове не бях останал с впечатлението, че мога да му се доверя. Нямаше нито един, който да ме обича. Копнежът ми по Създателя растеше, но аз не знаех никакви мантри за него. На всичкото отгоре имах мъчителното чувство, че със стремежа си към самоосъществяване никак не се доближавам до него, а напротив, пропастта само расте. Безпокоеше ме и фактът, че мирът, който постигах при медитация, беше твърде нетраен в ежедневието, особено ако ми се изпречеше леля Ревати.

– Раби Махарадж! Къде беше? – скара ми се тя свадливо, както винаги напоследък, когато ме заговаряше. – Нали те помолих да изметеш стълбите!

Беше при вратата на кухнята и ме пресрещна тъкмо когато идвах откъм молитвената стая след два часа медитация. Блаженото чувство на вътрешен мир, на което се бях наслажда-

вал в самота през краткото време, се пръсна начаса от този глас.

– Идвам, ето ме! Няма защо да ми викаш!

– Иначе изобщо не чуваш. Вечно живееш някъде другаде.

– По-добре там отколкото в твоя свят! – измърморих под носа си, но достатъчно силно, за да ме чуе.

– Внимавай какво говориш!

– Благодаря, подобно! – изстрелях аз в отговор, но този път по-тихо, така че да не ме чуе.

Метях стълбите вън и си мислех: „Господарю на вселената, ти, който си Брахман! В медитация всичко изглежда толкова истинско, но тук, с метлата в ръка...“

– Здравей, Раби! След като обядваме, ще ходим на плажа. Ще дойдеш ли?

Братовчед ми Кришна, с когото също не се понасяхме особено – той прекалено много се държеше за майка си, – търкаше столовете и масата в задния двор, където преди няколко седмици бях гощавал просяка. С метла на рамо небрежно се приближих към него.

– Може би – отвърнах с равен глас, – ако нейно царско височество не поиска да измета и покрива.

– Внимавай какви ги дрънкаш, разбра ли! – леля Ревати беше слязла по стълбите, за да провери работата ми и се беше промъкнала тихо до мен. – Я по-добре да изметеш стълбите още веднъж – целите са покрити с черна прах.

– Не мога да забраня на вятъра да навява обратно праха! – сърдито се троснах.

Лек ветрец довяваше финия прах от близката фабрика за захарна тръстика и покриваше с него стълбите веднага щом ги помитях. Наистина не бях виновен за това. Защо тази жена не ме оставеше на мира?

– Лентяй! – продължаваше да нарежда тя. – Същия като баща си!

Като баща ми? Нададох измъчен вой, от който сам се стреснах. Никой нямаше право да говори така за него! Трупаната с години омраза сега избухна като вулкан. Погледът ми падна върху щангите, с които Нана тренираше. Бяха на обичайното си място, само на крачка от мен. Заслепен от ярост се наведох... Когато се изправих, държах едната щанга за единия край като бухалка за крикет. Замахнах назад над главата си и се прицелих в главата на Ревати. Тогава Кришна се хвърли с отчаян скок върху мен. В миг магията се развали, свръхчовешката ми сила ме напусна и щангата се стовари на земята с такава сила, че остави дълбока следа.

Струваше ми се, че съм стоял цяла вечност с поглед, впит в пепелявосивото лице на леля Ревати. Устата ѝ беше полуотворена, с ням вик, застинал на устните. Погледът ми се премести върху щангата, врязала се в земята, после към Кришна, който тежко дишаше зад мен с разширени от ужас очи, после пак се върна към вцепенената ми леля. Изтичах нагоре по стълбите, разтърсван от силни ридания. Тръшнах вратата на стаята си и се заключих. Хвърлих се на леглото и заплаках омалолмощен. Не можех да проумея какво беше станало.

Светът ми се срива. Никога вече нямаше да мога да погледна в очите на леля си или който и да било друг човек.

Вярях в ненасилието и го проповядвах на малките си приятели като истински Ганди. Самият аз бях най-строг вегетарианец, понеже животът беше нещо свято за мен.

Най-грижливо внимавах да не настъпя някоя мравка или бръмбар. Как тогава можах да вдигна ръка срещу човек, и то

срещу сестрата на собствената си майка! И как бях успял да размахам тази огромна тежест над главата си като бухалка?

След полунощ, когато всички вече спяха, аз трябваше да сея на верандата и да се стремя към блаженството чрез йога – но не и тази нощ! Измъкнах се тихо от стаята, минах през кухнята и слязох по стълбите в задния двор. Вървах пипнешком покрай стените в тъмното, докато накрая се натъкнах на щангата. Беше си там, където я бях изпуснал. Исках да съм напълно сигурен. Наведох се, хванах я с две ръце и с всички сили се опитах да я вдигна. Въпреки огромните усилия, които положих, не успях дори да я помръдна от земята. Изстенах и се обърнах към стълбите.

Горе в стаята се хвърлих пак на леглото и дълго плаках с лице, заровено във възглавницата. Откъде се беше взела тази невероятна сила, с която бях вдигнал желязната тежест като перце? Яростта сама по себе си, дори и най-дивата, не можеше да извърши това. Дали някой от духовете, които срещам по време на медитация, не ме беше обсебил? Каквото и да беше онова, което беше вдигнало щангата, то беше зла сила, в това нямах съмнение. Но нали се стремях към единство с Брахман! Нима той наистина беше и добро, и зло – и смърт, и живот? Това ли беше отговорът? Това ли беше истинското ми Аз – това зло, могъщо същество, което в един кратък миг беше свалило благата маска на религията? Не! Това не можеше да е истина! Бях ужасен. Как можех да съм сигурен, че тази зла сила няма отново да ме обсеби – и то с още по-трагични последици?

Въпросът ме измъчваше. Кои бяха тези богове, които бях допуснал до себе си посредством нияса, йога и медитация? Добри ли бяха, или зли, или и двете едновременно? Или

всичко беше мая, илюзия, а аз – някакъв безумец, който се мъчеше да намери смисъла във всичко това? Въпреки всички увещания останах в стаята си няколко дни, без да ям и да пия. А когото отново се изправих пред света – онзи свят, който ужким го нямаше, но който все пак ми създаваше толкова проблеми, – едва успях да го погледна в очите. Почти не разговарях с никого. Избягвах леля Ревати. Тя, от своя страна, вече не ми поставяше домакински задачи. Даже сутрешните ми посещения при Ма бяха кратки и напрегнати.

Накрая стана това, на което се надявах – времето забули този страшен период от живота ми под притъпяващия воал на разстоянието. С леля Ревати продължавахме да се избягваме, но ако се налагаше, все пак успях да изрека нужните думи с що-годе любезен тон. У нея също вече не се забелязваше неприязън – поне външно. Най-продължително ме тормозеше въпросът как да се убедя, че съм Брахман... Потискаше ме една дълбока несигурност за това кой или какво е в действителност Брахман, както и множеството богове, които почитах. И кой бях самият аз?

Стремежът ми към самоосъществяване беше претърпял тежък провал.

Гуру пуджа

– Има твърде много мошеници! През цялото време говорят за самоосъществяване... а стават все по-себични!

Спрях пред вратата на стаята на Ма. Ядните думи на вуйчо Деонарин, така нетипични за него, направо ме шокираха. В мое присъствие никога не говореше така. Да не би да имаше предвид мен?

– Има и много добри пандити – отвърна кротко Ма. – Виж само Баба!

– Откъде да знам, че и той не е мошеник? Всички правят гешефт от религията – нищо не правят безплатно! Нищичко! Гневът в гласа му ме прерязваше като нож. Не бях подозирал, че таи в себе си такова отвращение. За какво му беше тогава да ме моли да осветявам колата му и защо беше настоявал да ми плати за услугата?

– И на теб ти плащат, защото си учител. Защо пандитите да работят безплатно?

– Само че някои от тях са прекалено богати! Изкарват купища пари и повечето – от бедните. Колко ли пуджи за късмет правят само за една лотария, а колко души печелят накрая? Пандитите много добре знаят, че не могат всички да спечелят, ама събират парите на всички! Ако това не се правеше в името на религията, досега тия мошеници да са изгнили по затворите за измама!

– Ами бедните пандити? – попита Ма. – Хората ги викат за пуджи и те идват.

– Естествено, нали това им е бизнесът. И когато после не спечелят всички – както си става при лотариите – пандитите се оправдават, че такава им била кармата, поредното старо прегрешение от последната им джанма. Ако разчиташ на пуджите на Баба, значи шансът ти да отидеш на небето е същият като шанса ти да спечелиш от следващата лотария!

– Шшшт! Много силно викаш. Някой може да те чуе.

– Може би целият свят трябва да ме чуе – отвърна той малко по-спокойно.

Потресен от тази нападка на вуйчо Деонарин срещу сърцевината на моята религия, тихичко се изнизях на пръсти. Мислех, че той все повече и повече се отваря към индуизма, понеже пред мен никога не беше правил подобни намеци. Той се опитваше да разсъждава прекалено логично и допускаше точно тази грешка, за която ме беше предупредил. Човек просто не биваше да прави наука от религията. Де да можех да го убедя да започне с всекидневни упражнения по медитация! Това би бил единственият изход. Разбира се, Кришна имаше право – ако човек наистина практикуваше йога, нищо друго нямаше значение.

Онази сутрин на път за училище вуйчо Деонарин се отнесе напълно в утопични приказки за чудодейния обрат, до който щяло да доведе въвеждането на прогресивна образователна система в Тринидад. Това беше един вид просветлението, в което той вярваше. Оказа се напълно невъзможно да насоча темата към йога. Стана ми по-ясно от всякога, че ние с него живеем в два различни свята. Той се стремеше към решаването на проблеми в един свят, който аз отхвърлях като мая – проблеми, които според Ведите могат да бъдат решени само

като се отрекат и сметат за чиста илюзия. Вуйчо Деонарин въодушевено застъпваше идеята, че народът трябва да получи масово образование в западните науки. Той считаше технологиите за единствения път на Тринидад към благополучие – щом независимостта беше извоювана. Как можех да говоря с такъв човек за вътрешното просветление, което трябва да постигне един гуру, за да може после да го предаде на своите последователи? Онази сутрин ми се струваше, че ще се пръсна от напрежение. Живеех, разкъсван между два свята – медитацията и ежедневието. Не виждах как бих могъл да споделя с вуйчо Деонарин вътрешния си конфликт – затова просто го слушах мълчаливо и размислях над думите му.

През учебните часове почти напълно забравях дълбоката си душевна борба. Отстрани изглеждах напълно щастлив в училище. Имах много приятели. Вече никой не се опитваше да ме постави натясно с трудни религиозни въпроси. Като всички други в Тринидад, и аз обичах да играя крикет и футбол, и на драго сърце се включвах в игрите, макар че при тях влизах в телесно съприкосновение с „неиндуси“. Според Ведите тези хора нямаха никакво право на съществуване и бяха дори по-низши от „недосегаемите“. Разбира се, отнасях по някоя и друга синина или драскотина от другарите си, както си става при сериозна игра. Един следобед обаче се случи нещо неочаквано. Тъкмо бях поел топката, когато остра болка ме преряза през корема. Паднах и останах сгърчен на тревата. Тутакси ме наобиколиха съученици, дойде и учителят.

– Никой не го е ритнал, защо падна така изведнъж? Какво става? – питаше някой. Отвърнах само със стонове.

– Отнесете го на сянка! – нареди учителят.

Потънал в море от болка, усетих как нечий ръце ме вдигат. После всичко стана черно.

Пътуването в колата на вуйчо Деонарин беше кошмар. В кабинета на лекаря изгубих всякакво чувство за време. Преди гласовете около мен да заглъхнат, чух лекаря да казва: „Още няколко минути и апендиксът е щял да се спука.“ Часове покъсно се събудих без апендикс в болнична стая, увит в чисти бели чаршафи. Болката още не беше отминала, но вече пулсираше в по-умерен ритъм.

– Извади късмет, Раби! – извика вуйчо Деонарин с видимо облекчение, когато дойде да ме види на следващия ден. – Лекарят каза, че си се отървал на косъм.

След три дни вече се бях подобрил дотолкова, че можех сам да ходя до тоалетната. Тъкмо щях да отворя вратата на банята, за да се върна на леглото си, когато внезапна остра болка прободеше дясната ми страна. Всичко се завъртя пред очите ми и започна да ми причернява. Мъчех се да не изгубя съзнание и затърсих с ръка дръжката на вратата, но не успях да я напипам. Тогава изплува бледият спомен за просека в гората при една скала и за думите, казани от майка ми преди години.

– Иисусе, помогни ми! –извиках.

Тогава почувствах как една ръка ме подхвана под мишницата и ме задържа, макар да знаех, че в банята няма никой. Тъмнината се стопи, помещението застана отново неподвижно и погледът ми се проясни. Всякаква болка беше изчезнала, вместо това усещах прилив на здраве и сила. Дълго лежах в леглото и се мъчех да проумея какво беше станало. Беше ми трудно да повярвам, но все пак се беше случило. Стаята

беше изпълнена с особена тишина. Потънах в дълбок сън. Когато се събудих, видях, че някой беше оставил на масичката до мен една християнска брошурка. Авторът се казваше Осуалд Джей Смит. В нея ставаше дума за един млад мъж, който станал последовател на Христос. Направи ми дълбоко впечатление, но главата ми беше така препълнена със света на индуизма, че не я разбрах.

Скоро пак забравих Иисус. Имах толкова много богове, на които трябваше да отдавам дължимата почит, че още един в списъка беше само допълнителна тежест. И бездруго ми беше доста трудно да реша кой бог да почитам най-много. Боях се от всичките, но вниманието ми беше насочено предимно към Шива и Кришна.

Всяка вечер след училище се оттеглях в молитвената стая, моето светилище. Точно в 18 часа, тържествено и развълнувано, сякаш създавах живот, запалвах свещения пламък на деята върху второто стъпало на олтара. Преди да седна на земята в поза лотос, изпълнявах своето арти – с лявата ръка разклащах едно звънче, а в дясната крепях голям бронзов поднос с деята в средата и свежи цветя наоколо. Три пъти завъртах подноса по часовниковата стрелка около всяко божество и в същото време изговарях съответната мантра. Но една вечер се случи нещо ужасно. Тъкмо изпълнявах своето арти около Шива, когато без да искам бутнах с лакът Кришна от олтара!

Ужасен, вдигнах моментално бронзовата фигурка. Нежно я погалих и видях, че ръката и флейтата на Кришна се бяха изкривили. Сковах се от панически страх. Притиснах Кришна към гърдите си, за да покажа колко много съжалявам. Но знаех, че никакви извинения няма да бъдат приети. Прошка-

та беше невъзможна. Неотменимият закон на кармата не я допускаше. С какво ли трябваше да заплатя за ужасното си престъпление в следващия, или може би още в настоящия живот, не смеех и да си помисля. Наказанието щеше да е тежко, в това нямаше съмнение. И все пак, ако бронзовата фигурка притежаваше такава сила, защо така лесно беше паднала на пода? Предвид явната безпомощност на малкия идол раболепният ми страх от него изглеждаше абсурден.

Въпреки всички въпроси, които оставаха без отговор, и въпреки вътрешните ми конфликти, аз продължавах да преследвам религиозните си цели всяка свободна минута, когато не бях в училище и не седях над учебниците. След като самоосъществяването започна все повече и повече да става мечта, а не истинска надежда, единственото, което ми оставаше, беше надеждата, че постоянството на верността ми ще бъде възградено. Медитирах толкова много, колкото никога досега, и продължавах да чувам небесна музика, да виждам психеделични цветове, да преживявам астрални пътувания и посещения от духове. Но съзнанието, което години наред ме беше вдъхновявало – че аз съм Брахман, господарят на вселената, великият дух в множество въплъщения – вече не ме озаряваше. Мокша ми изглеждаше непостижима цел в този живот. Боях се, че докато я достигна, ще са ми нужни още много преждания. Защо бъдещето трябваше да е толкова несигурно?

Възхищавах се от постиженията на баща си с още по-голямо страхопочитание. Той трябва наистина да е бил аватар. Аз явно не бях. Затова реших да стана велик гуру – какъвто вече бях в очите на мнозина. Но в този живот още нямаше да мога да постигна нирвана. Другата ми надежда – да се преродя като крава, най-свещеното от всички създания, също беше рухнала. Нямаше нищо сигурно. Впрочем, не споделях

с никого съмненията си. Външно изглеждах убеден в своята религия както винаги, а и славата ми сред индусите продължаваше да расте.

В края на третата ми година в колежа леля Ревати и Ма поканиха у дома множество съседи и роднини на пуджа. Гостите, заприиждаха, покланяха се почтително пред мен и възхваляваха помежду си величието на баща ми. Забележките им за мен, които дочувах, потвърждаваха възхищението, което четях в очите им – аз бях йога, който някой ден щеше да прослави нашето градче, бях гуру, който някой ден щеше да събере около себе си тълпи от последователи. Наслаждавах се на почитта им и напълно забравих вътрешните си конфликти. Въпреки че бях едва петнадесетгодишен, вече си бях спечелил такова положение сред индусите, за което мнозина пандити ми завиждаха. Радвах се, че не спадам към измамниците, които вуйчо Деонарин така презираше.

Нашият Баба, пандит Джанкхи Прасад Шарма Махарадж, моят духовен наставник и най-велик пример за подражание, прочутият индуски водач на цял Тринидад, сега водеше добре измислената церемония, а аз бях неговият горд помощник! Това беше велико събитие за мен.

Стоях отстрани на олтара с разкошен венец от благоуханни цветя, за да поздравя гостите след ритуала. Една съседка започна да полага монета след монета в краката ми, като се кланяше, за да приеме моята благословия – шакти пат, за което всеки поклонник жадува поради свръхестественото му действие. Познавах жената, беше бедна вдовица, която печелеше мизерно малко за дългите си часове тежък труд.

Приносите, които събирах след всяка церемония, далеч надхвърляха месечната ѝ заплата. Боговете бяха определили този ред – че на брамините трябва да се дава. И Ведите учеха, че дарителят ще бъде богато благословен. Значи нямаше никакво основание човек да се чувства някак виновен. Но тогава чух в себе си отново ядните думи на вуйчо Деонарин: „Всички правят гешефт от религията – нищо не правят безплатно... главно от бедните!“ Потиснат, гледах скромния принос на жената.

Но аз, разбира се, можех да ѝ дам много повече в замяна. Тъкмо простирах ръка, за да ѝ дам благословията си, и стреснат се спрях. Чух глас, който каза: „Раби, ти не си бог!“ Ръката ми увисна във въздуха. „Ти... не... си... бог!“ Тези думи се стоварваха върху мен като удари с камшик. Инстинктивно знаех, че истинският Бог, Творецът на света, беше казал тези думи.

Разтреперих се. Беше измама, явна заблуда, да се правя, че благославям жената. Дръпнах обратно ръката си, въпреки че болезнено съзнавах, че толкова много учудени погледи са впити в мен. Усещах, че трябва да коленича пред истинския Бог и да го помоля за прошка – но как щях да обясня това на всички тези хора? Рязко се извърнах и си пробих път през тълпата, докато жената изумено гледаше след мен. Когато стигнах в стаята си, раздрах цветния венец от шията си и го запокитих на земята. После се хвърлих на леглото си и зарихах.

Ма беше забелязала как изчезвам, и съчувствено ме беше проследила с поглед, макар че тъкмо от нея не заслужавах никакво съчувствие. Повече от месец не ѝ бях проговорил. С присъщата си кротост тя крайно внимателно ме беше порицала заради една караница с Ревати. Въпреки това бях от-

хвърлил настоящата ѝ молба да се извиня. Вместо това бях изхвърчал яростно от стаята ѝ с викове, че никога повече няма да говоря с нея. Тя беше изпращала една след друга разни братовчедки да ми носят плодове и други подаръци и да ме молят за помирение, но аз презрително бях отхвърлял всичките ѝ предложения. Сега, когато лежах на пода, измъчван от угризения на съвестта и разбит от порицанието на истинския Бог, този горчив спомен се впиваше болезнено в съзнанието ми. Бях дръзнал да приема поклонението, което принадлежеше единствено на Него. Целият ми горд свят се срина.

Исках да кажа на този Бог, че съжалявам за толкова много неща – за начина, по който се бях отнасял към леля си и към Нане, и най-вече задето бях приемал от хората поклонение, което единствено Той заслужаваше. Но как трябваше да се обърна към него? Със сигурност не можех да очаквам никаква прошка – законът на кармата щеше да ми въздаде заслуженото. Следващото ми прераждане, разбира се, щеше да е пълна катастрофа. Сигурно щяха да са ми необходими хиляди, дори милиони прераждания, докато стигнех отново браминската каста. Кой ли би се наел да определи изнурителния път, по който трябваше да се изкачвам след такова дълбоко падение?

Колкото и ужасно да изглеждаше бъдещето, настоящето беше още по-мъчително. Никога повече нямаше да мога да приема поклонението на хората, а те очакваха това от мен. Как можех да го избегна? Щях ли някога да събера куража да кажа на онези, които ме бяха поставили на пиедестал, че съм крадец, който си е присвоил славата на Онзи, който единствен е Господар на всички ни? Не виждах как мога да се покажа навън от стаята си и да се изправа пред индуската

общност. Кой щеше да ми повярва, че никой човек не е бог и затова не е достоен за поклонение? И как можех да им кажа жалката истина за себе си? Позорът би бил твърде голям. И все пак не можех повече да живея с тази лъжа. Изглежда оставаше само един изход – самоубийството. Отново и отново стигах до това страшно заключение. Това ли беше единственият изход? Как щеше да се отрази това на следващия ми живот, можех само да гадая. Но страхът от настоящето беше по-голям. Прекарах няколко дни в стаята си, без да ям и да пия. Крачех неспирно нагоре-надолу и кърсех ръце. От време на време падах от изтощение на леглото и се унасях за кратко. После отново закрачвах или присядах за малко на ръба на кревата. Хващах се за главата, плачех от самосъжаление и си пожелавах никога да не се бях родил. Толкова много неща в живота ми се бяха провалили. Никога не се бях радвал на родителска любов и грижа. Баща ми никога не беше говорил с мен и беше умрял, когато бях дете. От осем години не бях виждал майка си. Бях изгубил и бабите, и дядовците си освен Нане. А някога се гордеех с добрата си карма! Защо трябваше да е така лоша? Не беше честно да бъда наказван заради предишни животи, за които няхах абсолютно никакъв спомен – макар че понякога бях твърдял, че имам.

В дългите самотни часове се връщах мислено в миналото, докъдето можех да си спомня. Чудех се на слепотата си. Как съм могъл да мисля, че кравата е бог – или змията, или аз самият? Как може творението да създаде само себе си? Как може всичко да е част от едно божествено същество? Това противоречеше на основната разлика между личност и предмет. Ясно ми беше, че такава разлика има, въпреки че Кришна и Ведите учеха друго. Ако аз и захарната тръстика бяхме едно, тогава между нас не би трябвало да има същностна раз-

лика – а това беше абсурдно. Единството с всички неща, което бях изпитвал по време на медитацията, сега ми се виждаше абсолютно смехотворно. Единствено гордостта ме беше за-слепявала. Толкова съм искал да съм господар на вселената, че съм бил готов да повярвам на една очевидна лъжа. Може ли човек да си представи по-голямо зло? Това беше най-зло-качествено лицемерие!

Аз, който някога си бях въобразявал, че съм на границата на самоосъществяването, сега дни наред се гърчех в мрачно самоотхвърляне. Мислех си за всичките цигари, които бях откраднал, за лъжите, гордостта, егоизма, омразата си към леля Ревати и други хора. Колко пъти ми се беше искало тя да умре. А в същото време проповядвах ненасилие! На никоя справедлива везна добрите ми дела нямаше да натежат над злите. Изтръпвах пред мисълта за прераждането, защото бях уверен, че кармата ще ме запрати на най-ниското стъпало. Да можех само да намеря истинския Бог! Щях да му кажа колко много съжалявам за всичко – но какво ли щях да постигна с това, след като кармата не можеше да се промени? Или кой знае, може би пък той щеше да се смили над мен?

Сега се страхувах от астралните пътешествия и срещите с духовете, от които преди вътрешно ликувах. Но не познавах друг път към Бога освен чрез йога. Религията ми, възпитанието ми, опитът ми в медитацията – всичко ме учеше, че истината може да се открие само чрез търсене в мен самия. Затова реших да опитам още веднъж. Но вместо да открия Бога, открих само още повече злина, така че осъзнах още по-ясно пълната поквара на сърцето си. Нещастieto ми стана още по-голямо, докато накрая усещането ми за вина и позор се превърна направо в непоносимо бreme.

Ако не откриех скоро този Бог, единственият изход за мен щеше да бъде самоубийството, колкото и тежки да се окажеха последствията от такова малодушно действие за бъдещето ми. Но животът без истинския Бог беше безсмислен. И все пак, самоубийството ме плашеше. Следващият ми живот можеше да е по-лош от сегашния. Значи трябваше да открия решение в настоящето.

На петия ден се изкъпах, хапнах малко за закуска и се върнах обратно в стаята си, без да говоря с никого. За пръв път оставих вратата леко отворена. Надявах се, че семейството ще оцени жеста ми – тази крачка към помирение, наистина плаха и слаба, но пък най-доброто на което беше способен без чужда помощ един много горд и уверен в собствената си праведност човек.

Карма и милост

– Раби, търсят те. – Шанти стоеше в стаята. Изобщо не бях усетил кога беше влязла.

– Кой?

– Една моя съученичка.

Едно младо момиче на около осемнадесет години седеше в дневната и ме чакаше. Спрях неуверено на вратата и я изгледах малко критично. Като ме видя, тя тутакси се изправи със сърдечна усмивка. Явно още нищо не беше разбрала от живота, иначе нямаше да е така щастлива, помислих си.

– Здравей, Раби, казвам се Моли – поздрави ме сърдечно тя.

– Достатъчно съм слушала за тебе и отдавна исках да си поговорим.

– Така ли, за какво? – попитах. – Седни – добавих нетърпеливо и седнах срещу нея на масата. Недоумявах. Какво ли искаше от мен? И защо Шанти не остана с нас? Май беше отишла в кухнята. Моли се засмя добродушно на сърдитата ми физиономия.

– Чух колко си религиозен и затова исках да се запознаем.

Поразпита ме едно друго за мен и се поинтересува дали намирам удовлетворение в религията. Опитах се да прикрия пустотата си зад множество добре заучени думи. Излъгах, че съм много щастлив, и че моята религия е истината. Тя търпеливо слушаше надутите ми и често високомерни изказвания. Без да ми противоречи или да спори, ми зададе ня-

колко приятелски въпроса, които разголиха празнотата ми. Накрая попита:

– Преследваш ли някаква цел със своята религия?

– Да, искам да достигна до Бога!

– Познаваш ли го?

– Да! – излъгах отново в стремежа си да прикрия своята не-сигурност. Знаех, че Той съществува. Нямах обаче никакъв негов образ, не знаех и мантри за него, нито пък го бях срещал чрез йога. – И ти ли си религиозна индуска? – попитах на свой ред, за да отклоня разговора от собствената си персона. Сигурно тя усърдно почиташе боговете, щом имаше такъв мир.

– Бях преди, но сега съм християнска.

– Каква си? – бях шокиран.

– Християнка. Открих, че човек може да познае Бога и да се доближи до него чрез Иисус Христос.

– Аз ще стигна до Бога с моята религия! – извиках ожесточено, въпреки че много добре знаех, че лъжа.

Да, дори бях установил, че всяка крачка, която ни доближава до индуските богове, ни отдалечава все повече от истинския Бог. Само че никога нямаше да го призная – най-малкото пък пред една християнка! Не ме ядосваше името „Иисус Христос“, а думичката „християнка“ и това, че тя беше станала такава. Християните ядяха моя бог, кравата. Да не говорим, че християните, които познавах, водеха такъв живот, че не исках да имам нищо общо с тяхната религия.

Изправих се, за да се сбогувам с нея. Нямаше смисъл да продължаваме разговора. Тogaва тя каза съвсем тихо:

– Библията ни учи, че Бог е Бог на любовта. Искам да ти разкажа как стигнах до него.

Бях поразен. Никога през целия си живот като индус не бях чувал за някой бог на любовта. Изумен продължих да слушам.

– Понеже ни обича, Той иска да ни привлече към себе си. Това ме стъписа още повече. Като индус, аз исках да стигна до Бога със собствени усилия, а Моли ми казваше, че Бог искал да ме привлече към себе си с любовта си!

– Библията ни учи, че грехът не само ни пречи да се доближим до Бога, но и изобщо да го познаем. Затова Бог е изпратил Иисус Христос, за да умре за нашите грехове. Ако приемем неговата прошка, можем да го познаем.

– Стой! – прекъснах я. Тя май искаше да ме приобщи към своята вяра? – Аз вярвам в карма. Каквото посееш, такава трябва и да пожънеш, нищо не може да се промени. Не вярвам в прошката. Това е невъзможно. Каквото станало, станало!

– Но Бог може всичко – увери ме Моли. – Той ни е приготвил пътя за опрощение. Иисус казва: „Аз съм пътят и истината, и животът; никой не идва при Отца освен чрез мен!“ Иисус е пътят. Понеже той е умрял на кръста за нашите грехове, Бог може да ни прости!

Това не можех да го повярвам! По-рано бях държал на това, че индуизмът е единственият път, но сега вече твърдах, че всички пътища водят към една и съща цел – че каквото и да правят хората, даже нерелигиозните, чрез карма и прераждания в крайна сметка ще стигнат до Кришна. Така учеше Гита. Нима да се твърди, че Кришна е единствената цел, не беше също тъй догматично, както да се каже, че Христос е единственият път? А дали търсех точно Кришна? Не. Дълбоко в сърцето си бях убеден, че той не е живият Бог, когото

търсех. Но бях прекалено горд, за да си го призная. И продължих разпалено да защитавам противоречивите принципи на индуизма. Не исках да падна по гръб. Въпреки нейното търпение – или може би тъкмо заради него – престанах да се владя, повиших глас и гневно жестикулирах. Нямах да се оставя на някакво си момиченце да ми излезе отгоре! Но тя беше така спокойна, така уверена във връзката си с Бога, че накрая ми се прииска да разбере каква е тайната ѝ.

– Защо си толкова щастлива? – попитах неочаквано. – Сигурно много медитираш!

– По-рано медитирах – отвърна Моли, – но сега вече не. Откакто Иисус стана господар на живота ми, той ме промени напълно. Даде ми такъв мир и такава радост, каквито преди не съм познавала.

После ме погледна в очите и добави:

– Раби, ти не изглеждаш щастлив!

Извърнах рязко глава. Откъм кухнята се чуваше потракване на съдове. Тихичко си признах:

– Имаш право, не съм щастлив. Искан ми се да имам твоята радост.

Аз ли бях казал това? Мислех си, че никога няма да мога да споделя тази тайна с друг човек, дори и с Ма, а ето че я бях доверил на напълно чужд човек. Но как ли щеше да ми помогне тя? Имах нужда не само от радост, а от много повече. Имах нужда от Бог!

– Не можеш да си създадеш радостта – каза Моли. – Ако нямаш причина за радостта, и тя няма да е истинска и трайна. Аз се радвам, защото греховете ми са простени. Това промени целия ми живот.

Моли беше съвсем естествена и говореше със спокойна увереност. Колко различно беше моето поведение! Аз никога

не можех да имам толкова доверие към своите индуски богове, каквото имаше тя към този бог Иисус. Говореше за него като за свой личен приятел.

Говорихме няколко часа, без да усетим как лети времето. Спорех разпалено, често губех контрол над себе си и се развиквах. Тя не се дразнеше, напротив, през цялото време остана спокойна и непоколебима. Упорито намесвах в разговора индуските богове и се мъчех да надвия с философиите на древните пророци. Но няхах никакъв аргумент срещу това, което самата тя беше. Исках да имам нейния мир и радост, но за нищо на света нямаше да изоставя нещо от своята религия! Наистина тя нищо не каза, но аз сам добре разбирах, че всичко, за което досега бях живял като индус, ставаше безсмислено, ако вярвах, че Христос е Бог, че е умрял заради мен, и че може да прости греховете ми.

– Трябва вече да си ходя – каза накрая Моли и стана. Побързах да се изправа и да я уверя, че изобщо не ме е убедила. Посещението ѝ беше оскърбление! Аз, един брамин, се бях унижил да говоря с една отстъпница, а тя, на всичкото отгоре, беше дръзнала да се опита да ме обърне към християнството – мен, йогата!

– Мразя християните! – викнах високо и гневно, така че да се чуе в кухнята. – Никога няма да стана християнин – даже на смъртното си легло! Родил съм се като индус и като индус ще умра!

Тя ме погледна съчувствено.

– Преди да си легнеш довечера, Раби, падни на колене, моля те, и се помоли Бог да ти покаже истината. Ще се моля за теб! – тя кимна и си тръгна.

Гледах през отворената врата как слънцето се спуска над залива. Скоро щеше да се скрие зад Пунта Пенас в северния край на Венецуела и щеше да настъпи нощ. Погледнах ръцете си и установих, че са свити в юмруци. Ноктите ми се бяха впили дълбоко в дланите.

Върнах се в стаята си и отново закрях нагоре-надолу, докато в мен се развихряше битка между двама господари. Толкова силен вътрешен конфликт не бях преживявал никога. Изглежда беше въпрос на живот и смърт. Двете сили направо ме разкъсваха. По време на разговора с Моли не можех да се отърва от усещането, че истинският Бог трябва да е свят и чист. Тогава как можеше да иска да има нещо общо с мен? Междувременно бях опознал твърде добре тъмното си естество. Крайно време беше да си призная, че всички свещени окъпвания и пуджи не бяха променили нищо.

– Мирът и радостта идват чрез Христос, когато човек го познае.

– Стига вече с тоя Иисус! – нетърпеливо я бях прекъснал. – Той е само един от многото милиони богове, при това е бог на християните. Аз искам да позная истинския Бог, Създателя на вселената!

– Точно това е Христос. Затова е могъл да умре за твоите грехове – само Бог може да плати за вината.

Да не би Моли да беше права? Наистина ли Христос беше умрял за моите грехове, за да ми прости и да ме очисти? Така приобщаването към Създателя ставаше възможно. Много ми се искаше да го вярвам – но Иисус беше бог на християните, а аз никога нямаше да стана християнин. Семейството ми никога нямаше да разбере и приеме това. От друга страна, ако всичко си останеше по старому, животът беше направо непоносим. Бях се стремил към самоосъществяването, като

се вглеждах в себе си, за да позная, че съм бог, но всъщност бях познал само колко безнадеждно съм изгубен.

„През цялото време говорят за самоосъществяване... а стават все по-себични!“ Думите на вуйчо Деонарин не ми даваха мира. Той беше изрекъл една ужасна истина! Вече не се чудех, че Аджа, като не беше намерил друг изход в разочарованието си от индуизма, беше посегнал към бутилката. Не бях искал да го вярвам, но сега го разбрах. Само страхът от неизвестното ме възпираше от самоубийство.

Моли твърдеше уверено, че Бог ме обича, и че тя е изпитала неговата любов. Завиждах ѝ за това – но я мразех, защото беше станала християнка. Гордостта ми налагаше да отхвърля всичко, което ми беше говорила. Само че бях прекалено отчаян, за да държа на всяка цена да изляза отгоре. Паднах на колене до леглото си. Така изпълних молбата на Моли. Дали тя не се молеше за мен в същия този миг?

– Боже, истински Боже и Създателю, моля те, покажи ми истината! Моля те, Боже!

Думите се откъснаха трудно от устата ми, но това беше последната ми надежда. Нещо в мен се пречупи, като високо бамбуково стебло, прекършено от буря. За първи път в живота си бях сигурен, че съм се молил и съм успял да проникна – и то не до някаква безлична сила, а до истинския Бог, който е жив, и който обича.

Бях твърде уморен, за да мисля повече. Пропълзях в леглото си и тутакси заспах. Последната ми мисъл беше, че Той е чул молитвата ми и ще ми отговори.

Просветление!

– Здравей, Раби! – извика Кришна, щом се появи в кухнята, където тъкмо разговарях с една от по-младите си лели. Държанието и изражението му бяха много различни. Изглежда се радваше, че ме е намерил.

– Знаеш ли, че човек трябва да се роди отново, за да отиде на небето? – попита той.

Канех се да му отвърна: „Естествено! Аз ще се родя отново като крава. Това е моето небе!“ Но като видях сериозното му изражение, преглътнах сарказма си.

– Защо питаш? – предпазливо попитах. Забелязах в ръцете му малка черна книга. Кришна запрелиства из нея, като че търсеше нещо.

– Така пише в Библията. Чакай малко, ще ти го покажа – продължи да прелиства бавно с вид на човек, който проучва новооткрита земя.

– Марк... Лука... Йоан. Ето го, в трета глава. Слушай сега: „Иисус в отговор му каза: Истина, истина ти казвам, ако не се роди някой отново, не може да види Божието царство.“ Какво мислиш за това?

Какво можех да мисля? Това същият Иисус ли беше, за когото ми беше говорила майка ми преди години, и за когото Моли твърдеше, че бил истинският Бог, който бил умрял за нашите грехове? Трябваше да е същият.

– Я ми го покажи! – отвърнах развълнувано.

Кришна ми подаде книжката. Докато четях, най-сетне разбрах това, което безуспешно бях търсил през трите седмици след посещението на Моли. Целият ми свят се беше разпаднал, но ето че сега всичко си идваше отново на мястото. „Да се родиш отново!“

Точно това ми трябваше. Разбрах за какво говореше Иисус. Той нямаше предвид прераждане, а духовно раждане, което би променило човека отвътре, вместо да му дава ново тяло.

Сега вече бях наистина възхитен. Защо преди не бях осъзнавал това? Каква полза от хиляди физически раждания? При прераждането щях да получа ново тяло, но не от това имах нужда. За по-добро раждане в плът от сегашното си не можех и да мечтая. Бях роден в най-висшата индуска каста, в богато семейство, син на йога, и се радвах на всички предимства на образованието и религиозното възпитание – и въпреки това нищо не бях постигнал! Беше безумие да вярвам, че ще се подобра чрез по-нататъшни раждания в нови тела!

Всяка новогодишна нощ и аз, като всички останали, подреждах добрите си намерения за следващата година. На първо място в списъка винаги беше пушенето. Кашлицата ми беше станала още по-лоша, но аз не можех да се отърва от привычката си. Всеки първи януари твърдо решавах тази година да се справя по-добре. Но още на втори януари всичко отново си беше по старому. Не след дълго и невъздържаният ми характер избухваше наново – и то често пъти тъкмо след като часове наред бях търсил мир в дълбока медитация. Нещо в мен не беше наред. И новото тяло нямаше да го промени.

Колко прекрасно, ако Бог можеше да ми прости – но само прошката не ме задоволяваше. Стремях се към нещо повече.

Откакто се бях помолил Бог да ми открие истината, все повече и повече виждах себе си в съвсем нова светлина. Целият свят постоянно се беше въртял около мен. Бях изисквал от всички да се нагаждат към моите желания. На всичкото отгоре бях искал да ме третират като бог и да ми се покланят. Бил съм един малък разглезен тиранин, но не и бог! И никога нямаше да бъда бог! Щом си признах това, усетих голямо облекчение. Повече не исках да бъда бог. Но исках да бъда обновен. Ако Христос не можеше да ме промени напълно, тогава не ме беше грижа и за неговата прошка.

Преди бях гледал чрез мистични преживявания да избягам от ежедневието – от света, който индуизмът нарича мая, илюзия. Сега исках да имам сила да се справя с живота, да управлявам живота, който Бог беше отредил за мен. Копнеех за промяна на цялостното си съществуване, а не само за усещането за повърхностен мир, който в следващия миг ме изоставяше при поредното яростно избухване. При медитацията бях преживявал това вече повече от достатъчно. Трябваше да се родя отново, но не телом, а духом.

Докато вечеряхме, разговорът се въртеше около едно писмо, което бяхме получили от вуйчо Лари от Монреал в Канада, където той следваше философия в университета Макгил. Навремето беше завършил колеж с най-висок успех в цял Тринидад. Сега с нетърпение чакахме да научим как върви следването му.

От Лари разговорът се прехвърли към бъдещето на Кришна. Вуйчо Деонарин го посъветва да поеме по пътя на Лари. Може би дори щеше да получи стипендия за университета в Лондон. Бях прекалено потънал в собствените си мисли, за да участвам в семейния разговор. Трябваше да им кажа нещо

и търсех подходящите думи. След по-малко от седмица беше петнадесетият ми рожден ден, най-подходящият момент да помоля живия Бог да промени живота ми.

Другите вече започнаха да стават от масата, а аз още търсех думи. Деонарин и Кришна тъкмо се канеха да отнесат Ма в нейната стая. Сега беше моментът, но гърлото ми се беше свило от страх. Е, нямаше сега да им казвам всичко – не още.

– Ма!

– Да, Раби? – погледна ме тя с очакване. Това ли беше най-сетне първата крачка към помирението? Бях ли започнал да омеквам? Само ако знаеше колко много исках това!

– Не искам да има празненство за рождения ми ден.

– Раби! – възпротиви се Шанти. – Нали това не е сериозно?

– Но защо? – каза Ма дружелюбно. – Знаеш как всички цяла година чакаме с нетърпение рождения ти ден.

В очите ѝ се четеше любов и разбиране. Сигурно смяташе, че желанието ми се дължи на проблема между нас двамата.

– Не е така, както си мислиш – отвърнах, – просто искам тази година да е по-различно.

С това въпросът беше приключен. Думата ми беше закон по всички религиозни и церемониални въпроси.

Малкото оставащи дни до рождения ми ден се нижеха бавно. В празничния ден изобщо не се доближих до молитвената стая. Семейството сигурно се чудеше защо, но аз не смеех да им дам никакво обяснение. Имах намерение да приема Исус в живота си, за да се родя отново. По-велико нещо човек едва ли можеше да си пожелае за рождения си ден.

Но така и си останах само с намерението. Не намерих смелост да го осъществя. Какво щеше да си помисли майка ми,

ако станех християнин? Ами пандитите, които ме бяха насърчавали и напътствали, или индусите, които ме бяха почитали и обсипвали с дарове с надеждата, че ще им покажа пътя към по-висши прераждания? Не можех просто така да ги предам. А какво щеше да каже Госин? А многото съседни, които ме даваха за пример на децата си?

Да приема Иисус за свой господар и спасител, щеше да ми струва всичко – положението ми на брамин, славата ми на млад йога, благословиите на индуските божества, благоразположението на семейството ми. Неминуемо щях да бъда отхвърлен от индуската общност, щях да падна по-ниско и от най-низшите. А ако Иисус не можеше да прости греховете ми и да промени живота ми, тогава какво? Ако все пак не можех да позная Бога чрез него? Не биваше да рискувам толкова много, ако не бях напълно сигурен.

И така, рожденият ми ден дойде и отмина, а аз още не бях отворил сърцето си за Иисус. Когато заспивах вечерта, се чувствах по-окаян от всякога.

Смъртта на един гуру

– Намасте, намасте, йога Рабиндра Махарадж!

Вдигнах поглед от книгата „Защо не съм християнин“ от Бертран Ръсел и зърнах дългото, изпито лице на Хбаджу Радхадж Говинда да ми се покланя и после забързано да изкачва задната стълба на къщата. Бях доволен, че до верандата, на която седях, можеше да се стигне само през къщата. А там той сигурно щеше да се заприказва с Ма или леля Ревати и нямаше да успее да стигне до мен. Говинда от близкия залив Кали беше добър приятел на семейството, често ни посещаваше и много обичаше да си говори с мен за индуизма. Но днес изобщо не ми беше до това.

С дългата си бяла коса и брада старецът в шафранено дхоти представляваше истинско олицетворение на индуския светец и играеше ролята си със съответната театралност до най-малката подробност – макар че и действително беше сериозен индус. Отвърнах на поздрава му и се загледах с усмивка как изкачва стълбите, като на всяка крачка удря по камъка с внушителната си тояга, която носеше по-скоро заради ефекта отколкото от необходимост. Както обикновено, той пееше с цяло гърло, докато се скри в къщата.

„Защо не съм християнин“ ме разочарова. Бях я заел от училищната библиотека с надеждата, че ще ме убеди да си остана индус. Но аргументите на Ръсел бяха слаби и изсмукани от пръстите. Колкото повече четях защо не бил станал християнин, толкова повече се убеждавах, че това е пътят за мен – фактите говореха сами за себе си. Оставих книгата настра-

на и зарях поглед в синьото небе с парцаливи бели облачета. Размишлявах напрегнато. Докога можех да отхвърлям Христос, след като вече добре знаех, че той е истинският Бог, Спасителят, който заради моите грехове беше отишъл на смърт? Положението ми беше окаяно. Спираше ме единствено страхът, че ще изгубя уважението на индусите и благодарноположението на семейството си. Но истината за Бога и връзката ми с него не бяха ли по-важни? Несъмнено, но страхът си оставаше.

На верандата се появи Кришна.

– Ето къде си бил, Раби. Търсих те. Довечера в Кува ще има едно събиране, на което трябва непременно да дойдеш. – Изглеждаше въодушевен.

– За какво става дума?

– Това е малко събиране на християни. Говорят за Библията.

В последно време Кришна се беше променил. Беше жизнерадостен и много разбран. А сега пък искаше да ме води на християнско събиране. Дали не се досещаше какво става с мен? На драго сърце щях да отида! Но беше достатъчно някой да ме види, за да плъзнат какви ли не слухове.

– Какво ще кажеш, Раби? Наистина ще се радвам, ако и ти дойдеш. Аз тръгвам към шест и половина.

– Защо не? – отвърнах за свое най-голямо изумление. – Да, защо не?

По пътя за Кува към нас се присъедини Рамкаир, един нов познат на Кришна. Бях го виждал из града. И той явно знаеше доста за мен.

– Имаш ли представа какво ще се прави на събирането довчера? – попитах го с любопитство.

– Не съвсем, аз съвсем наскоро станах християнин.

– Християнин? – не можех да повярвам на ушите си. – Каж ми, Иисус наистина ли промени живота ти?

Рамкаир целият грейна.

– Определено може да се каже.

– Познаваш ли Бога? – продължих да разпитвам.

– Да, откакто Иисус е господар на живота ми.

– Наистина е така, Раб! – намеси се Кришна разпалено. – И аз станах християнин – само преди няколко дни.

За първи път ме наричаше „Раб“, както ми казваха само най-близките ми приятели.

– Така си и мислех! – извиках, изумен, че всъщност се радвам за него.

Но радостта ми изведнъж се превърна в ужас. Какво ставаше с индусите? Моли, Рамкаир, а сега и Кришна! Никога преди не бях чувал нещо подобно. Да не би аз да бях следващият?

След едночасово трамбоване стигнахме до Кува и веднага свихме по тясна странична уличка в един бедняшки квартал. Асфалтът от прочутото катранено езеро в Тринидад се използваше за настилка на улици в почти всички краища на света, ала тази уличка изглежда оставаше пренебрегната от години. Черната настилка беше цялата в пукнатини и дупки с избуяла трева. На улицата имаше само три постройки, най-бедната от които веднага привлече вниманието ми – готова да се събори барака, обрасла отвсякъде с бурени. По стените от голи дъски и халтавия покрив от вълнообразна ламарина нямаше и следа от някогашна боя или лак. Избледнели, едва различими букви гласяха като ехо от по-добри времена: „Зала Сърце и Ръка“. Нямаше табела или надпис, който да обявява предстоящото събиране. Но и не беше необходимо.

Високо пеење – наистина малко фалшиво, но затова пък убедено и радостно – звучеше през отворените прозорци. Нямаше място за съмнение, бяхме стигнали целта си.

Докато колебливо заизкачвах малкото стъпала от разкъртен цимент, направо се пръсках от вълнение. Но щом най-сетне влязох вътре, едва повярвах на очите си. Там имаше не повече от десетина души, а оркестърът, който очаквах да заваря, се състоеше от едно около шестгодишно момиченце, което стоеше отпред с една евтина тамбура. Толкова малко хора, но какво въодушевление! Никога не бях чувал такова пеење. Постояхме още известно време нерешително. Погледът ми обхождаше прашния под, паяжините, висящи от гредите, гроздовете от спящи прилепи, провесени тук-там под покрива, и неизмазаните стени, облепени с прастари плакати, които вече не се четяха. Мъничката група християни беше всичко друго, но не и внушителна – неколцина по-възрастни индийци и черни, заедно с шепа юноши и деца.

Въпреки че не познавах никого от тях, бях убеден, че всички моментално ще ме познаят. Само да не разкажеха на съседите си индуси! Сред толкова малко хора, разбира се, беше невъзможно човек да остане незабелязан. Без да му мисля много-много, закрачих смело по тясната пътека между празните дървени скамейки, плътно следван от Рамкаир и Кришна. Уверено се запътих право към първата скамейка въпреки любопитните погледи и шушукането, което ме съпровождаше. Отново и отново, с голямо въодушевление, те пееха една и съща простица и кратка песен:

Целия път към Голгота

Той сам извървя, Той сам извървя.

Целия път към Голгота сам извървя –
мен да спаси Той умря.

И греховете ми, огромен брой,
огромен брой, Иисус завинаги отне.
Целия път към Голгота сам извървя –
мен да спаси Той умря.

Това беше първата християнска песен, която чувах. Явно „Голгота“ беше мястото, където Иисус беше умрял за греховете на света – и за моите. Значи това място наистина съществува, помислих си. И с какво чувство пееха те! Усещаше се любовта към Иисус.

Момиченцето се усмихваше срамежливо и бодро продължаваше да свири на тамбурата си. Изпяха песента още веднъж и още веднъж. С изненада си дадох сметка, че скоро и ние тримата пеехме силно и не по-малко въодушевено. Пеенето беше нещо обичайно за индуските празници, но никога не ставаше с бликащата радост на тези християни.

Малката диригентка вдигна тамбурата във въздуха. Последва кратка пауза, после тя отново засвири и се поде нова песен. И нея изпяха няколко пъти подред и аз скоро пак се включих. Кой нямаше да се въодушеви, ако това, което пееха, беше истина?!

Чудесен, чудесен, Иисус е Господ!
Чуден съветник, княз на мир и мощен Бог!
Спасява ме и пази от злата сила на врага,
Иисус е чудесен, Той дава ми да победея!

Все още никой не беше проповядвал, а вече бях научил толкова много. Контрастът между връзката, която тези християни имаха с Иисус, и закостенелите ритуални усилия на индусите да умилюват боговете си, беше огромен. Никога

не бях чувал да казват за някой индуски бог, че е „чудесен“ или „чуден съветник“. Никому и през ум не би минало да пее такова нещо за Шива или за Кали, неговата кръвожадна съпруга, или за любимия им син Ганеша, който беше наполовина човек, наполовина слон. А те наричаха Иисус „княз на мира“! Не се учудвах, че Моли вече нямаше нужда от медитация или йога, за да намери мир. Думите на тази простичка песен се забиха дълбоко в жадуващото ми сърце. Иисус не само спасява, но и пази от силата на врага. Какво радостно послание! Хората явно бяха изпитали това, иначе нямаше да го пеят така щастливо.

Изпяхме и други такива песни, а междувреме дойдоха още хора. Сега бяхме някъде около петнадесет души. Момиченцето си седна. Един млад мъж, когото дотогава не бях забелязал, излезе отпред.

– Сърдечно поздравяваме всички с добре дошли на днешното богослужение – любезно обяви той. – Нека изпеем песен номер 10 от листа.

Беше последната песен на гърба на листа.

Не можех да повярвам на очите си. Това беше най-големият побойник от основното училище и навремето не можех да го понасям. На всичкото отгоре беше мюсюлманин! Изглеждаше свършено променен! Песента, която предложи, ми направи дълбоко впечатление, особено припевът:

Слънце, слънце грее в моето сърце.

Слънце, слънце води мене към небе.

Спасителят дойде и ме намери, очисти ме от всеки грях.

Слънцето на любовта Му сега огрява в моята душа.

Простичките думи ми оказаха неимоверно въздействие. Въпреки че всеки ден се бях покланял по цял час на слънцето, сърцето ми си оставаше мрачно и студено. А тези хора пе-

еха за слънцето в своите сърца! И то слънцето на любовта! Вече не можех да крия изумлението си. Слънцето на любовта в моето сърце! Аз нямах никаква любов, за която да пея. Мразех толкова много хора въпреки религиозното си усърдие. Известно ми беше, че повечето индуски светци питаят в сърцата си голяма омраза и горчивина. Пандитите силно се ревнуваха един друг, а индусите определено мразеха мюсюлманите. Веднага след обявяването на независимостта те бяха избили хиляди мюсюлмани в Индия. А тези християни пееха за любовта на Исус, която била в тях – тъй чиста, светла и истинска! Да, и на мен много ми се искаше да имам тази любов в сърцето си!

След още няколко песни проповедникът Абдул Хамид излезе пак отпред, а през редиците мина поднос за дарения. Подхвърлих в него едно пени и чух да падат няколко други монети, докато подносът обиколи малката група слушатели. Колко оскъдно, помислих си, в сравнение с тлъстите приноси, които забърсвах на пуджите. Проповедникът ще бъде възмутен!

Но се лъжех. Когато му донесоха малкото монети, Абдул Хамид затвори очи и се помоли:

– Благодарим ти, Татко небесни, за тази благодат, която приемаме от твоята ръка. Помогни ни да използваме тези пари отговорно и с молитва за твоето служение и за твоя прослава. Молим се в името на Исус. Амин.

Напуши ме смях при мисълта тези пари да се използват „отговорно и с молитва“. На кой пандит щеше въобще да му хрумне да използва приноса от някоя пуджа за прослава на Хануман или на някой друг бог? Всеки щеше да направи с парите, каквото си искаше. Колко алчно и егоистично бях боравил с парите, които се полагаха в краката ми! Рамка-

ир прошепна на мен и на Кришна, че проповедникът, който имал жена и три деца, се бил отказал от добре платената си учителската работа, за да работи като неплатен евангелизатор. Това беше нещо, което просто не можех да проумея.

Проповедта върху Псалм 23 беше простичка, но дълбока. Човекът изложи мислите си с голяма увереност и духовна сила, каквито не ми се беше случвало да изпитвам. Всяка дума сякаш беше отправена към мен. Питях се откъде този човек знаеше за вътрешните ми борби и мъчителните въпроси, които ме вълнуваха. Как е могъл да знае, че ще дойда на събирането?

„Господ е пастир мой, няма да бъда в лишение.“ При тези думи сърцето ми заликува. Струваше ми се, че някакъв вътрешен глас ме кани да приема истинския Бог за свой пастир. Но имаше и друг глас, който противоречеше на всичко, което казваше проповедникът. Всичко ще загубиш, предупреждаваше ме гласът и ми припомняше славата, на която щях да се радвам като велик пандит като Джанкхи Прасад Шарма Махарадж. И щях да разбия сърцето на майка си! Как можех да опозоря доброто име на баща си? Двата гласа се бореха, но онзи, който ме зовеше към добрия пастир, се стремеше с любов към мен, докато другият използваше омраза и заплахи. Наистина, пастирът, за когото говореше авторът на псалма, беше този Бог, когото търсех! Дори да трябваше да изгубя всичко останало, ако Създателят станеше мой пастир, какво повече можех да искам? Щом имаше мощта да създаде целия свят, нямаше да му е никак трудно да се погрижи и за мен.

„Води ме в пътеки на правда заради името си.“ Вината и греховете ми ме смазваха! Колко нищожни са били всичките ми усилия да се очистя сам! И след хиляда свещени окъпвания

пак си оставах пълен с грехове. Но този Бог обещавахе да ме води в правда. Той искаше да ми прости, за да му принадлежа, въпреки че не го бях заслужил. Този Господ щеше да ми помогне да водя живота, който той ми беше отредил. Искаше да ми подари своята правда – ако аз бях готов да я приема. Постепенно започнах да вярвам в чудото на милостта.

„Дори да ходя през долината на смъртната сянка, няма да се уплаша от зло, защото ти си с мен.“ Въпреки поостарелия английски разбрах това съвсем ясно. Щях да бъда освободен от страховете, които ме бяха преследвали цял живот – страха от духовете, които тормозеха семейството ни, страха от злите сили, които въздействаха върху живота ми, страха от Шива и останалите богове, ако не успеех да ги умилостивя. Ако този Бог станеше мой пастир, нямаше защо да се боя от нищо и от никого, защото той щеше да е с мен, за да ми дава своя мир и да ме пази.

„Само благост и милост ще ме следват през всичките дни на живота ми и аз ще живея завинаги в дома Господен.“ Жилище в небето! Та това беше далеч по-добро от самоосъществяването!

– Иисус иска да бъде твой пастир. Чу ли гласа му? След възкресението си Иисус казва: „Ето, стоя на вратата и чукам.“ Има се предвид вратата на твоето сърце. „Ако някой чуе гласа ми и отвори вратата, ще вляза при него и ще вечерям с него и той с мен.“ Защо не отвориш сърцето си за него тъкмо сега? Не чакай до утре, тогава може вече да е късно! Проповедникът сякаш говореше пряко на мен. Не биваше да отлагам повече!

Скочих от мястото си, излязох отпред и коленичих. Той ми се усмихна и попита дали още някой не иска да отвори вратите на сърцето си, за да пусне Иисус. Никой не помръдна. Тогава той помоли християните да излязат отпред, за да се помолят с мен. Мнозина коленичиха за молитва. Години наред индуци бяха коленичили пред мен – а ето че сега аз бях паднал на колене пред един християнин.

– Ти не идваш при мен – обясни той, – а при Иисус. Никой освен Иисус не може да ти прости, да те очисти, да ти даде нов живот и да те приведе в жива връзка с живия Бог.

Напълно разбирах това без повече обяснения. Искях само да знам как можех да приема този Иисус, за който той ми говореше.

Повторих на глас след него една молитва, с която канех Иисус в сърцето си – пропуснах само думите „направи ме християнин“. Иисус да, но не и това! Още не си давах сметка, че след като бях помолил Иисус да дойде в живота ми, аз вече бях станал християнин, и че християнин не можеше да се стане по друг начин.

Господин Хамид ме попита дали не искам да се помоля със свои думи. Разтреперен от вълнение, изрекох тихичко: „Господи Иисусе, аз още не съм чел Библията и не знам какво пише там, но съм чувал, че ти си умрял на Голгота, за да ми простиш и да ме помириш с Бога. Моля те, Господи, прости ми греховете. Ела в сърцето ми! Искам да стана нов човек!“

Сълзи на покаяние потекоха по бузите ми – покаяние за целия ми изминал живот – за целия гняв, омраза, егоизъм и гордост, за идолите, на които бях служил, за това, че бях приемал поклонение, което принадлежи единствено на Бога, също и за това, че си бях представял, че Той е крава или

звезда, или човек. Признах си всичко и още преди да свърша, вече знаех, че Иисус не е просто един от милионите богове. Той действително беше Богът, за който копнеех. С вяра бях срещнал Иисус и сега откривах, че Той самият беше Създателят. И въпреки всичко той ме обичаше толкова много, че беше станал човек и беше отишъл на смърт заради мен. С това откритие мракът около мен, който беше помрачавал разума ми, сякаш се разпръсна. „Слънцето на неговата любов“ беше изгряло и в моето сърце.

Астралните пътешествия до други планети, неземната музика и психеделичните цветове, по-висшите нива на съзнание и виденията при дълбока медитация – тези някога толкова вълнуващи неща сякаш се бяха превърнали в празни звуци и дим. Онова, което току-що бях изживял, не беше поредното психическо пътуване, в това бях сигурен. Моли твърдеше, че Иисус ще се окаже истинен. Сега разбрах какво беше имала предвид. Сега той живееше в мен. Той отне греховете ми и ме промени. Никога дотогава не се бях чувствал толкова щастлив. Сълзите на покаянието се превърнаха в сълзи на радост. Сега вече знаех какво е истински мир. Имах общение с Бога, бях станал негово дете!

Малкото събрание започна да пее:
Какъвто съм, идвам при теб.
Не моята сила, единствено ти!
Твоята кръв ме умива от всяко петно.
О, Божие Агне, аз идвам сега!“

Останах на колене и попивах всяка дума, изпълнен с благодарност за Божията прошка. Песента напълно отговаряше на онова, което чувствах. Несъмнено авторът беше преживял същото освобождение от вината като мен. Думата „агне“

ми говореше, че Иисус е мил, кротък и любящ. Спомних си какво ми беше казала Моли за любовта на Иисус. Сега знаех, че тази любов е в сърцето ми.

Цялата ми гордост, че съм брамин, се беше изпарила. Беше голямо смирение като индус от най-висшата каста да падна на колене на мръсния под пред тези християни. Но това беше едва началото на осъзнаването колко нищожен съм аз и колко велик е Бог. Открих, че смирението не означава презрение към себе си, а просто осъзнаване на истината, че аз съм зависим за всичко от своя Създател. Това признание отвори вратата към един съвсем нов живот с Христос.

Със сълзи на радост и щастливи усмивки хората от малкото събрание се струпаха около мен. Започнаха да ме прегръщат и да ми стискат ръката, като че ли искаха да ме поздравят с добре дошъл в Божието семейство. Никога преди други хора не ми бяха засвидетелствали толкова топла съпричастност – дори и роднините ми! Никога не се бях чувствал така у дома си. А радостта ми беше безгранична, когато изведнъж ме прегърна Шанти!

Изобщо не подозирах, че тя е била там.

– Дойдох с колата на един приятел – прошепна ми тя. – Раб, толкова се радвам, че предаде живота си на Иисус. Това беше най-доброто, което можеше да направиш!

Веднага усетих новата връзка с нея. Тя също принадлежеше към Божието семейство.

На връщане ми се струваше, че високата захарна тръстика като че ли танцува отляво и отдясно на пътя. Ами звездите! Не знаех че блестят толкова ярко! Винаги съм обичал природата, но сега тя ми изглеждаше десетократно по-кра-

сива отколкото преди. Сега виждах небесните тела, на които преди се бях кланял, в съвсем нова светлина. Великият Бог, когото току-що бях срещнал, ги беше създал. Можех само да се възхищавам на могъществото и мъдростта му, да му се покланям и да му благодаря за живота. Вече не си пожелавах да не се бях родил – напротив, бях щастлив, че съм се родил! Пътят към дома беше радостен и за трима ни. Пеехме си песните, които бяхме научили вечерта.

Когато с Кришна се прибрахме у дома, цялото семейство, без вуйчо Деонарин и жена му, ни чакаше. Явно вече бяха научили всичко от Шанти, която се беше върнала с колата. Отначало се бях страхувал, че на събирането ще ме познаят. Но този страх изчезна напълно, когато предадох живота си на Исус. Вече не можех да държа тази новина само за себе си – всички трябваше да се запознаят с моя Господ!

– Тази вечер поканих Исус в живота си! – заявих радостно, местейки поглед от едно изплашено лице на друго. – Прекрасно е! Да можех само да ви обясня колко много значи сега за мен Исус! Той ме направи съвсем нов човек!

– Не можех да повярвам, Раби, но сега го чувам лично от теб самия – сподавено изрече леля Ревати. – Какво ли ще каже майка ти? Това направо ще я потресе.

Тя напусна стаята, но не разгневена, както бях очаквал. По-скоро изглеждаше засегната и развълнувана.

Съжалявах много, че леля Ревати не ми остави време да обясня. Вече можех да я обичам и ми се искаше и тя да има същия мир. Ами Ма – как ли щеше да реагира тя? За мое най-голямо удивление тя цялата сияеше.

– Раби, това е великолепно! – радостно извика тя. – И аз искам да следвам Исус!

Изтичах към нея и се хвърлих на шията ѝ.

– Съжалявам, че съм ти причинявал толкова болка! Моля те, прости ми!

Тя кимна, неспособна да проговори от възмущение.

Шанти плачеше от радост.

– И аз се реших за Исус преди няколко дни.

Останахме още дълго и развълнувано си говорихме за новата любов, която изпитвахме едни към други в Христос. Ма ми разказа как съвсем наскоро една вечер Шанти се измъкнала за събирането в Кува. Тъкмо когато се канела да се вмъкне обратно през прозореца, леля Ревати я хванала. Шанти отнела един здрав бой от вуйчо Деонарин. Аз на свой ред разказах на Ма за проповедта, на която бях присъствал.

– Двадесет и трети псалм ми е любимият – каза тя. – Преди Нана да ми разкъса Библията, с радост четях псалмите.

Беше станало късно, но на нас не ни се разделяше.

Преди да си легна, унищожих тайните си запаси от цигари. Вече не изпитвах никаква необходимост от тях. На следващия ден използвах първата възможност да се извиня на леля Ревати. Тя не знаеше как да реагира. Това не беше същият Раби, когото познаваше от години. Държанието ми я караше да се чувства несигурна. Наистина ми беше жал за нея. Много добре разбирах каква борба се разиграва в нея. Засякох се с вуйчо Деонарин, докато той си лъскаше колата – същата онази кола, която аз бях благословил. Не ми беше лесно да му призная направо, че съм станал християнин. Като чу, той се изправи и ме погледна изумено и гневно:

– Баща ти беше велик индус и майка ти също е напълно посветена на религията си – каза той строго. – Тя много ще се разсърди, като разбере за решението ти. Помисли си хубаво още веднъж какво правиш!

– Вече съм преценил цената – отвърнах му спокойно.

Кришна най-добре можеше да разговаря с майка си. Тя му признала, че от години не намирала удовлетворение в религиозните ритуали. Но нищо не смеела да каже. Той ѝ даде адреса на една християнска общност в съседното градче и следващата неделя, макар и след известни колебания, тя отиде там. Ние, християните, чакахме с нетърпение да разберем дали молитвите ни са били чути, чак до късно вечерта, когато тя си дойде. Въпросите бяха излишни – изражението на лицето ѝ беше повече от ясно.

Ревати и Ма се хвърлиха в прегръдките си и заплакаха. После леля Ревати се изправи, избърса сълзите си и ме погледна:

– Раби!

Прегърнахме се и усетихме, че враждата и озлоблението между нас си бяха отишли завинаги.

На следващия ден Кришна и аз влязохме решително в молитвената стая. Заедно изнесохме всичко на двора – лингама на Шива и идолите от дърво, глина и бронз, които бяхме наричали богове, индуистките писания, завити в светена кърпа, и всички останали религиозни принадлежности. Преди леля Ревати да стане християнка, не смеех да го направя, но сега имахме едно и също желание. Всяка връзка с миналото и със силите на мрака, които тъй дълго ни бяха заслепявали и заробвали, трябваше да бъде скъсана. Заедно извлачихме навън огромния олтар. Щом някогашната молитвена стая се опразни, грижливо я изметохме. После претърсихме къщата за късметчета, фетиши, амулети и религиозни картинки. занесохме и тях на купчината зад градината. Вуйчо Деонарин и жена му наблюдаваха разстроени дейността ни, но не напра-

виха опит да ни спрат. Останалите членове на семейството ни подкрепяха. От целия ни род вече тринадесет души бяхме станали християни.

Радостни от освобождението от страха, който някога ни беше държал в желязна хватка, двамата с Кришна натрошихме божествата и накъсахме религиозните картини заедно с фигурата на Шива. От страх от безмилостното отмъщение на Разрушителя само преди броени дни и насън нямаше да помисля за подобно нещо. Но силата на Иисус беше разчупила веригите на страха. Никой не ни беше напътствал за тези действия – Господ сам ни показа, че трябва да го направим. Той ни отвори очите. Стана ни ясно, че всякакъв компромис между индуизъм и християнство е немислим. Това са два свята – единият е мрак, другият – светлина. Единият сочи много пътища към една и съща гибел, другият – единствениятесен път към вечен живот.

След като събрахме цялата камара боклуци, я запалихме и гледахме как пламъците поглъщат миналото ни. Фигурките, от които преди се бяхме бояли като от богове, скоро се превърнаха в пепел. Вече не бяхме подвластни на терора на злите духове. Прегърнахме се и благодарихме на Божия Син, който беше умрял, за да ни освободи. Новопридобитата свобода грееше на лицата ни. Стояхме там, пеехме, молахме се и прославяхме истинския Бог. Беше незабравим ден.

Докато старателно разръчквахме тлеещите въглени, за да изгорим докрай всичко старо, мислите ми се върнаха назад. Преди почти осем години беше изгорен баща ми. Колко различно беше всичко тогава! Оплакване и безутешна скръб бяха съпровождали жертвата на баща ми пред тези богове, чиито останки сега бавно се превръщаха в пепел пред очите

ни. Мислех си за изминалите оттогава години и за намерението си да последвам пътя на баща си. Направо не беше за вярване, че с радост участвах в унищожаването на предметите, които символизираха всичко онова, в което някога фанатично вярвах. Действително, всичко, за което някога бях живял, си отиваше в пламъците – а аз хвалех Бога!

В известен смисъл това беше моето собствено изгаряне – крайт на човека, който някога бях... Смъртта на един гуру. Няколко дни след духовното си новородение вече знаех какво означава човек да се роди отново. Чрез смъртта на Иисус и неговото възкресение за мен старото ми „аз“ беше умряло и се беше появил един нов човек. В Христос старият Раби Махарадж беше мъртъв; един нов Раби, в когото живееше Христос, беше възкръснал от гроба.

Колко различно и много по-прекрасно от прераждането беше възкресението. Старият живот беше свършил. Радвах се на новия си живот в Иисус, моя Господ.

Ново начало

Каква промяна настъпи в нашето семейство! Вместо караници и горчивина се възцари мир и хармония. Омразата, трупана от години между мен и леля ми, сега приличаше на лош сън, от който на-послед се бяхме събудили. Религията само беше увеличавала враждата между нас. Веднъж наред семейната пуджа леля Ревати беше хвърлила по мен една бронзова лота. Но сега Христос беше променил и двамата ни. Обичахме се сърдечно. Тя отново ми беше станала като майка, а Кришна, нейният син, когото не можех да понасям, ми беше повече от брат – ние бяхме братя в Христос. Старото беше преминало, погълнато като образите на идолите, които пламъците бяха появили.

Това беше дело на Божията милост. Като индуси, ние не разбирахме прошката, защото карма не познава прошка. Затова и не можехме да си прощаваме един на друг. Сега това беше вече възможно, понеже Бог ни беше простил в Христос. Христос ни учи, че който не може да прости от сърце на другия, и сам няма да получи прошка от небесния Отец. Но той беше вложил своя Дух в сърцата ни, така че вече не таяхме злоба един към друг. Сега у дома постоянно се чуваха думите „съжалявам“ и „вече съм ти простил“. С това радостта в сърцата ни растеше. За свое най-голямо учудване вече охотно изпълнявах домакинските задължения. Ние, младежите, здраво се хванахме на работа, плевяхме бурени, поливахме градината и засаждахме лехи с цветя. Изумените ни съседни станаха свидетели на огромна промяна в нашия двор.

Но в къщата настъпи и друга промяна, която не личеше отвън, но затова пък беше далеч по-важна за нас. Тежките стъпки на Нана, които къртяха по верандата или нощем отекваха пред вратите на спалните, не се чува никога повече. Също и неприятната миризма, която съпровождаше тези прояви, изчезна безвъзвратно. Вече нямаше предмети, които да падат сами от мебелите. Скоро разбрахме, че ни е преследвал не духът на Нана, а духовни същества, които Библията нарича демони. Те са ангели, които са се присъединили към Сатана в неговия бунт срещу Бога и сега се опитват да заблудят хората и да ги въвлекат в своя бунт. Всъщност те са силата, която се крие зад всеки идол и всяка философия, които оспорват мястото на Бога като Създател. Те са били съществата, които съм срещал в йогийски транс и в медитация, които се представяха за Шива или някое друго индуско божество.

Четейки Новия Завет, най-сетне получих отговор на многото въпроси, които ме бяха мъчили толкова дълго – кой съм аз, защо живея и какви са намеренията на Бога за мен. Молех Бога на колене да ми открие значението на писанията. После бавно, стих по стих, четях с пълно доверие, че Светият Дух ще ми даде да разбере. Всеки ден прекарвах часове наред в молитва и четене на Божието слово – времето, което преди посвещавах на безпомощните идоли от олтара, на поклонение пред слънцето и пред кравата, на йога и медитация. Задълбочих се и в Стария Завет и открих, че Библията не е книга, пълна с противоречиви древни легенди, като историите за Рама или Кришна. Напротив, в нея се говореше за исторически личности като Аврам, Даниил, Петър и Павел, които са познавали Бога. Говореше се за реалната история на народи и държави като Израел, Египет, Гърция и Римската империя. Стана ми ясно, че Бог, Създателят, има план за

всички хора. Той е Бог на историята и той все още действа в живота на отделния човек и съдбите на народите. Библията ме научи също, че Бог води историята към една кулминация. Така започнах да виждам актуалните събития – особено изпълнението на пророчествата в Близкия Изток – в съвсем нова светлина. В семейството изживявахме чудесни моменти всеки път, когато споделяхме новопридобитите си познания от Божието слово.

Ма четеше Библията с простодушна, детинска вяра. Щом откриеше в тази свята, дадена от Бога книга някое обещание, тя му вярваше и действаше съответно. Толкова просто беше. Иисус беше изцелявал болни, защо да не изцели и нея? „Ти си толкова близо до мен, Господи – молеше се тя. – Вършил си тези чудеса преди много време, но ти и днес си същият. Искам да мога отново да ходя. Благодаря ти, Господи!“ Тя беше сигурна, че Бог ще я изцели.

Постепенно чудото започна да става. С всеки изминал ден установявахме подобрение. Постепенно тя укрепна и отначало само се изправяше на крака, но после започна да прави първите си колебливи крачки, като се държеше за столове и маси. След няколко дни вече се движеше из кухнята и помагаше в готвенето. Малко по-късно вече отново можеше да слиза и да се качва по стълбите. Разхождаше се из градината и се радваше, че пак може да вижда отблизо птичките, на които се беше любувала само от прозореца. „Слава на Бога – възкликваше постоянно. – Това, което и най-добрите лекари и най-скъпите индуски лечители не можаха да направят, го направи Иисус, моят Господ!“

Преди изцелението си Ма не можеше да коленичи. За голяма наша радост капачките на коленете, които с годините

бяха закърнели, сега по чуден начин се възстановиха напълно. Оттогава Ма прекарваше всеки ден поне по пет часа на колене в молитва. Изпълняваше това особено служение на застъпничество за своите роднини, съседи и приятели. Молбата ѝ беше и те да познаят Христос, да се приобщят към живия Бог. Макар че беше вече над седемдесетгодишна, тя ставаше в шест часа и обикновено към единадесет все още беше на колене. Когато накрая излизаше от стаята си, лицето ѝ чудно сияеше.

Слуховете за нас бързо плъзнаха из градчето и извън него. Отначало малцина повярваха, че наистина сме станали християни. Постоянно ни идваха гости, които искаха сами да се убедят каква е работата. Някои възмутено спореха с нас. Други изглеждаха прекалено зашеметени, за да кажат каквото и да било, и напускаха къщата, клатейки глава. Изумлението и почудата обаче скоро се обърнаха в омраза и активна съпротива. Хората, които по-рано се бяха кланяли пред мен, сега ме навикваха и обсипваха с обиди. Бяха безкрайно огорчени, че сме изгорили идолите. Опитвахме се търпеливо да им обясним колко безсилни са тези лъжливи божества, и свидетелствахме за живия Бог, станал човек в Иисус, за да умре за нашите грехове. На първо време съседите ни упорито отказваха да приемат Божията прошка за себе си. Колко добре ги разбирах! Едва когато истината станеше за тях по-важна от традицията, чак тогава можеха да излязат на светлина.

От Моли научих, че в градчето ни се събира малка група християни. Следващата неделя радостно се запътих натам. Събираха се под една наколна къща, висока тъкмо колкото едва да ги защити от палещото слънце и внезапните поройни дъждове.

– Гледай, гледай – самият Иисус Христос! Ей го, иде! – викна една съседка, когато минавах покрай тях.

– Не съм Иисус Христос – отвърнах с усмивка, – но съм щастлив да бъда негов ученик.

Малкото събрание се състоеше едва от шепа християни. Имаше неколцина индийци от по-низшите касти и доста негри, с които преди по никакъв начин не бих се събирал. Но колко сърдечно ни посрещнаха! Колко странно и чудно беше да мога да прегърна хората, които преди бях презирал, даже мразил! Но сега ги обичах с любовта на Христос, моя Господ, и ги прегръщах като братя. Бях освободен от разделящия дух на кастовата система – сърцевината на религията, която някога бях следвал така ревностно. Съгласно разбирането за карма и прераждане, кастите образуват различните стъпала, които човек трябва да изкачи в развитието си към Бога. По-висшите нива на самосъзнание, които се преследват с помощта на медитацията, представляват хитроумно разширение на кастовата система. Онова, което някога ми изглеждаше така божествено, сега виждах като голямо зло, което издига страшни бариери между хората, като дава на едни някакво митично превъзходство, а други обрича на презрение и изолация.

За коледната ваканция бях поканен у Нанди, брата на татко. Едва бях пристигнал и той тутакси започна да удря по съвестта ми.

– Раби, чух странни работи за тебе. Нали знаеш много добре как живя твоят баща. Беше най-образцов пример за всеки истински индус. И майка ти е много свята жена, изключително отдадена на религията си.

В неговите представи аз все още бях индус.

Кимнах мълчаливо, понеже оценявах загрижеността му. Дали още помнеше колко се бях ядосал навремето, когато го заварих да яде месо? Като християнин вече ядях яйца, а също и месо. Беше ми се отразило добре, тъй като поради постоянния недостиг на белтъчини дотогава бях постоянно болнав. Но яденето на месо означаваше за чичо ми отричане от един от най-важните принципи на неговата религия, а именно единството на всички неща, поради което и най-низшите форми на живот са свещени. Да ядеш животно беше не по-малко осъдително от това, да изядеш човек. И така, Нанди ме порицаваше, задето съм отстъпил от религията, чиито принципи самият той не следваше особено сериозно.

– Знаеш много добре – продължи той, – че вие сте пример за индусите от цялата околност. Всички ти се възхищават, защото ти се придържаш така стриктно към индуския начин на хранене. Залагаш на карта целия си авторитет!

– Но аз вярвам, че Иисус е единственият истински Бог, Спасителят, който е умрял за нашите грехове. Говорех внимателно и почитателно. В никакъв случай не исках да го оскърбя, понеже много го обичах.

Чичо Нанди посегна към една висока лавица, взе Бхагавад Гита и благоговейно я рави от шафранената кърпа.

– Слушай какво казва Кришна в четвърта глава: „Винаги щом чувството за правда и истина изчезне от хората и несправедливостта се надигне в главите им, аз се раждам отново, в съответното време... за закрила на добрите, но за погибел на грешниците идвам сред вас.“ – той четеше думите бавно и внимателно следеше реакцията ми.

– Естествено Кришна е дошъл пак като Иисус – продължи той. – Всеки индус, който е чувал за него, вярва, че Иисус е бог, но само за онези, които са се родили като християни. А

ти си индус по рождение. Каквото и да си мислиш, то не променя религията ти. Ти трябва завинаги да си останеш индус.

– С това не мога да се съглася – казах учтиво, но твърдо. – Иисус казва, че той е Пътят, а не един от пътищата. Това изключва Кришна и останалите. Пък и той не е дошъл, за погубел на грешниците, както Кришна казва за себе си, а за да ги спаси. А това не може да направи никоя друг освен него. Иисус не е един от многото богове. Той е единственият истински Бог, дошъл на земята като човек, и то не само за да ни покаже как трябва да живеем, а за да умре за нашите грехове. Такова нещо Кришна не е правил. А Иисус е възкръснал, което не може да се каже за Кришна или Рама, или Шива – те никога не са съществували реално. Освен това не вярвам в прераждането, защото в Библията се казва, че на хората е определено веднъж да умрат, а после – съд.

Леля ми слушаше през цялото време, силно разстроена, докато накрая вече едвам сдържаше сълзите си. Чичо Нанди изглеждаше неимоверно разочарован. Той беше искрен и мил човек, заради което много го уважавах. Но не можеше да бъде накаран да види ясните факти, да размисли логично за индуизма и да признае противоречията му. Според него човек по никакъв начин не биваше да накърнява традициите, в които е израсъл от рождение. Ако просто бях добавил Иисус към списъка на боговете си, или ако бях станал атеист и вече не вярвах в никакви богове, чичо ми нямаше да се трогне. Но трябваше да продължавам да се наричам индус! За мен обаче беше важна истината, а не традицията. Скоро стана ясно, че няма смисъл да продължаваме разговора. По взаимно съгласие се върнах вкъщи още същия ден.

Госин също не можеше да свикне с това, че съм станал християнин. И той като Нанди смяташе, че Иисус е бог редом

с милионите други, един от многото пътища, които накрая водят към Брахман. „Какво да ти кажа, бхай! – почваше той неведнъж. – Всички пътища водят към едно и също място.“ Не се съгласявах с него и му цитирах Исус, който казва на юдеите, които не вярвали в него: „В греха си ще умрете. Където отивам аз, вие не можете да дойдете.“ Но се оказа напразно. Госин не искаше да се откаже от принципите на вярата си, колкото и ясно да му излагах фактите. Нямахме какво повече да си кажем и това ме натъжаваше.

Разбира се, и любимият ни приятел пандит Джанкхи Прасад Шарма Махарадж не можеше да остане встрани. Той скоро ни посети, за да се убеди сам дали в слуховете за нас има някаква истина, и ако е необходимо, да избие от главите ни тази глупост, наречена християнство. Огледа се натъжен, защото веднага забеляза липсата на целия пантеон от индуски божества, които преди винаги бяха украсявали стените на къщата. Угрижен, той се разположи в едно кресло, пое въздух и шумно въздъхна.

– Не разбирам това – подхвана той тъжно, – как могат хората винаги толкова много да лъжат? Казват, че сте били станали християни – очите на Баба се насълзиха. – Не го вярвам! Кажете ми, че не е вярно!

В очите на този мил старец, когото всички тъй много обичахме, се четеше загриженост.

– Но е така, Баба – каза леля Ревати на хинди.

Той се обърна към мен:

– Ами баща ти, какво щеше да каже той? И ти, Рабиндранат Джи... направо не мога да повярвам! Кой те е обидил? Зная, че пандитите не винаги са съвсем честни. Кажи ми, какво става?

– Никой не ме е обидил, Баба – отвърнах бързо, – а действително открихме, че Исус е истината. Той ни донесе прошка

и истински мир. Той те обича и е отишъл на смърт и заради твоите грехове. И ти можеш да намериш спасение в Него. Той ни гледаше объркано. Прошка беше понятие, свършено чуждо за него, както и за мен по-рано. Изглежда не знаеше какво да отговори. Накрая се обърна към Кумар:

– Да не би и ти?

Кумар тъкмо беше пристигнал най-неочаквано от Англия и ни беше изненадал всички с новината, че е станал християнин.

– Баба – започна почтително Кумар, – ти добре знаеш, че когато преди три години напуснах Тринидад, бях непоправим алкохолик. Индуските богове не можеха да ми помогнат, а карма можеше само да ме свали още по-ниско в следващото прераждане. Знаеш също, че с много пандити се случва същото и че тяхната религиозност с нищо не им помага. Надявах се в Лондон да започна всичко отначало. Можеш да си представиш ужаса ми, когато един ден ме откри един стар приятел по чашка. Но щом го зърнах, веднага разбрах, че той вече не е същият. Старал християнин, ми каза, и Исус Христос го освободил от алкохола. Звучеше прекалено хубаво, за да е истина. А и не исках да имам нищо общо с неговата религия. „За тебе всичко е в реда на нещата, ти винаги си бил християнин!“ Тогава той ми обясни, че много хора се наричат християни само защото ходят на църква, но нямат лично отношение към Христос и не са негови последователи... Така или иначе сегашното му християнство ме плашеше повече отколкото предишното му пиянство. Но не исках да бъда нелюбезен и затова го взех да го разведа из града. Понеже в Тринидад минаваше за голям оратор, първо го заведох да види Спийкърс Корнър в Хайд Парк. Ходехме от група на група. Не щеш ли, чуваме някакъв млад мъж да говори за Христос. Вътрешно бях сигурен, че това е истината, но не исках да слушам. Върнахме се обратно в квартирата

ми. Обаче думите на моя приятел и на младия човек в парка не ми даваха мира. В стаята си паднах на колене и помолих Христос да ми прости греховете и да дойде в сърцето ми като Господ и Спасител. И с радост ти казвам, Баба, че Иисус ми подари съвършен мир и изцяло ме промени. Спомняш ли си как Ма все ти се оплакваше, че пия толкова много и пропилявам хиляди долари за уиски? Сега съм напълно свободен от алкохола.

Баба гледаше невярващо своя променен приятел. Докато седеше безмълвен, леля Ревати се приведе напред и на свой ред най-сериозно засвидетелства своя личен опит с Иисус, без да сваля поглед от очите на стареца.

– Баба, искам да ти разкажа какво се случи с мен. Седях в молитвената стая за една пуджа, когато изведнъж някакъв глас ми каза, че всичките богове, на които се кланям, са лъжливи. После същият глас заяви: „Аз съм пътят и истината, и животът; никой не идва при Отца освен чрез мен.“ Знаех, че е Иисус. След няколко дни му предадох живота си и той ме направи нов човек. Старото премина, греховете ми са простени и аз съм сигурна, че моят Господ ми е приготвил жилище в небето. Чуй какво е казал Иисус: „Бог толкова възлюби света, че даде своя единороден Син, за да не погине нито един, който вярва в него, а да има вечен живот.“ Това спасение важи за всички касти и за всички народи, също и за тебе. Бог ще ти прости и ще ти подари вечен живот, ако приемеш Христос в живота си и се довериш единствено и само на него.

Баба беше твърде зашеметен, за да проговори. Местеше поглед от лице на лице и беше наясно, че е изгубил най-верните си ученици. После бавно се изправи. По лицето му се четеше най-горчиво разочарование. Беше учтив и любезен, искаше

и занаят са останем приятели, но си личеше, че с мъка потиска някакво много силно чувство. Раздялата беше тъжна за всички. Оттогава никога вече не го видяхме.

Тъкмо хората, които славеха толерантността на индуите и твърдяха, че индуизмът приемал всички религии, се превърнаха в най-яроствните ни обвинители, защото сме последвали Христос. Колкото повече се опитвахме да ни придумат да се върнем към религията на бащите си, толкова по-ясно ни ставаше, че верността към религията рядко е израз на стремежа към истина, а много по-често – на чисто емоционални връзки с културните традиции. Много индуси цял живот произнасят мантри на санскрит, без изобщо да разбират значението им. Повечето от хората, които говореха против нас, не знаеха нито защо са индуси – освен по рождение, – нито имаха позадълбочени познания за основополагащите принципи на религията си. Нашето престъпление се състоеше в това, че сме отхвърлили религията на бащите си – което обезсмисляше всякакви дискусии за истината.

Странно, мнозина мюсюлмани се възмущаваха по същия начин, макар че ние не се бяхме отказали от тяхната религия. Един приятел мюсюлманин веднъж ми изкрещя: „Чух, че си последвал онзи измамник Иисус!“ При това самият Коран учи, че Иисус е живял чист и безгрешен живот.

Отначало ни беше трудно да разберем омразата и гнева срещу нас, които името на Иисус предизвикваше в сърцата на някогашните ни приятели. Но после прочетохме в евангелията, че Иисус е предупредил своите последователи, че хората ще ги намразят заради неговото име. И въпреки това ни беше трудно да схванем как изобщо е възможно хората да мразят Иисус и дори да го разпънат. Та той беше вършил

само добро. Но той казва за себе си, че е единственият път към Бога, и ние скоро забелязахме, че тази негова претенция вбесява хората. Това означаваше, че те трябва да се откажат от своите религиозни ритуали и жертвоприношения, за да приемат само неговата смърт за греховете си. Омразата към Христос сега се насочваше към нас, неговите ученици.

– Вие сте позор и оскърбление за индуската общност! Лицемери! Предатели!

Силният глас ме стресна и аз изтичах на верандата да видя какво става. Кришна и Шанти вече бяха там. На улицата пред къщата ни беше спряла голяма американска кола. На покрива ѝ беше поставен високоговорител, а на задната седалка се беше разположил някакъв мъж с микрофон в ръка. Познахме го – беше един от най-богатите хора в Тринидад, брамин и един от водещите индуси.

– Обърнали сте гръб на религията на боговете на своите предци – най-злото нещо, което може да стори един индус! Отказали сте се от най-великата дхарма в целия свят! Скъпо ще платите за това!

Явно старателно беше подготвил речта си, понеже още доста минути продължи да чете нататък, без да спре, насърчван от съседите, които се стичаха на улицата. После шумно подкара колата в северна посока.

Най-накрая на вуйчо Деонарин и жена му им дойде много. Тя и бездруго никога не се беше разбирала особено добре с другите жени в къщата. А сега, когато всички ние бяхме станали християни, за тях стана непоносимо да живеят с нас под един покрив. И се изнесоха.

Да пътувам всеки ден с автобус до училище, беше много сложно. Кумар намери едно семейство близо до Куинс Роял Колидж, което ме прие да живея у тях. Бяха индуси. Мястото беше добро, но десет души си делеяха две спални. Най-

големият им син, който също учеше в колежа, и аз спяхме на пода в дневната. Никак не ми харесваше отново да съм заобиколен от изображенията и статуите на индуските богове. Още не бях казал на хората, че съм станал християнин. Но след като дни наред не се явявах на семейната пуджа, бях длъжен да им дам някакво обяснение.

– Станах християнин – признах им една вечер.

Цялото семейство ме изгледа невярващо. Бащата се усмихна – помисли си, че се шегувам. Но като видя, че съм съвсем сериозен, се разгневи.

– Оставил си най-великата религия на света, за да станеш тъкмо християнин! – сопна ми се той презрително. – Защо?

– Аз търсех истината и разбрах, че Исус е истината, единственият истински Бог, който е отишъл на смърт заради нашите грехове.

Опитаха се с общи усилия да ме спечелят обратно. Обвинявах ме, че съм изневерил на религията на бащите си – а при това самите те продаваха в собствения си магазин под къщата говеждо кърти, което не беше никак безобидно оскъбление на индуизма. Но си премълчах. Почти всяка вечер бащата се прибираше пиан, а сега ме ругаеше и проклинаше, като злоупотребяваше с името на Господ Исус – а аз нямах право да се отбранявам. Иначе, в трезво състояние, човекът беше доста свестен. Макар че не можеше да понася християните, той всячески се стараше да бъде внимателен и гостолобив.

По-остро от човешката враждебност усещах нарастващия натиск от страна на демоните, от които не можеше да се очаква никаква любезност. В онази къща бях заобиколен от ужасни на вид идоли. Познавах силата, която всъщност стоеше зад тези озъбени маски, и затова едва след дълго ко-

лебание склоних да живея в къщата. Но тогава нямах друг избор.

В училище животът ми отново стана тежък. Като убеден индус най-после си бях извоювал уважението на своите съученици, но сега пък се превърнах в прицел на всякакви долни шеги по адрес на Иисус. Даже момчета, които преди бях смятал за християни, сега ме нападаха.

Но Иисус ми даде нова смелост. Той щеше да е с мен, щеше да ме води и да се грижи за мен.

Можете да си представите въодушевлението ми, когато един ден прочетох на дъската за обяви в училище, че в аулата ще се проведе събиране на организацията „Младежи за Христос“. Показа се, че това е най-голямото сдружение в колежа, а аз дотогава си мислех, че съм единственият християнин в Куинс Роял Колидж! Бях приет най-сърдечно от самото начало и скоро се сдобих с множество приятели.

Най-близкото приятелство възникна между мен и Брендан Бейн, сина на един популярен спортен съдия по крикет. Със съвместна молитва и четене на Библията се насърчавахме взаимно да живеем за Христос и да бъдем свидетелство за него.

Често виждах как именно чрез това свидетелство и чрез срещите, организирани от „Младежи за Христос“, където междувременно започнах да сътруднича, се спечелваха приятели за Христос. Никак не беше лесно обаче да разясниш на някой „роден“ християнин, че без новородение не може да влезе в Божието царство.

За да избегна излишните разпавии с индуското семейство, си взех една стая в училището, в която можех да оставам до късно вечер. Така можех да използвам голяма част от времето си за четене на Библията и молитва. Когато вечер се прибирах вкъщи, повечето вече си бяха легнали. Година по-късно събориха цялата сграда заради ново строителство и тогава бях принуден да се преместя. Новата ми квартира беше доста по-далеч от колежа, но пък Брендан ми зае своя велосипед. За моя радост новата ми хазйяка се оказа истинска добра християнка. Винаги ме насърчаваше във вярата ми.

Като момче често си играех да разглобявам и сглобявам отново часовника си, воден от чисто любопитство. Сега се възползвах от уменията си. С помощта на една игла, едно бръснарско и едно джобно ножче поправях часовниците на приятелите си. Всеки петък вечер отивах с колелото на Брендан до града, за да купя необходимите части.

Славата ми на „часовникар“ бързо се разнесе и скоро учители и ученици започнаха да ми носят часовниците си за поправка. Така изкарвах малко джобни пари и бях в състояние да поема част от разноските по обучението си.

През уикенда се връщах у дома в Лъчман Сингх Джанкшън, където водех часове в неделното училище на малкото събрание, което се провеждаше под наколната къща. Междувременно Кришна беше станал учител в началното училище в Сан Фернандо. Обикновено той и Шанти също си идваха у дома за събота и неделя. Радвахме се на общението в четенето на Библията и споделянето на преживявания и опит с Иисус.

Ма беше голямо насърчение за всички, особено в молитвения ни живот. Обичахме се един друг от сърце. Тя често се молеше с мен и искаше от Господа да ми покаже как да продължа пътя си, след като завърша колежа.

У мен се пробуди желанието да стана лекар. Харесваше ми идеята да помагам на другите. Същевременно щях да имам добра възможност да изповядвам вярата си. Може би щеше да ми се отвори дори врата за стипендия в Англия.

Среща и раздяла

– Раби, майка ти си идва!

Леля Ревати стоеше на вратата към верандата и преглеждаше сутрешната поща. Беше много развълнувана от изненадващата новина. Нима беше възможно – след единадесет години!

– Пише от Лондон – добави Ревати, докато преглеждаше писмото. – Вече пътувала с кораб към Тринидад. Представяш ли си, днес пристига!

Лари тъкмо си беше дошъл за кратко от Съединените Щати, където правеше докторат. Щом чу развълнуваните ни гласове, веднага дотърча от стаята си.

– Кога акостира корабът? – попита той.

– Вече трябва да е тук! – извика леля Ревати. – Да побърза-
ме!

Беше бясно пътуване. Когато стигнахме на пристанището, корабът вече беше акостирал и всички пътници бяха слезли на брега. Мама не се виждаше никъде.

– Сигурно е взела такси – реши Лари. – Значи, обратно към къщи!

Хукнахме обратно, този път още по-бързо.

Изтичахме нагоре по стълбите, нахълтахме в дневната и ето че тя беше там – моята майка, която не бях виждал от седемгодишен. Стоеше права до масата и говореше с Ма, леко стъписана и явно учудена да я завари така подмладена и на крака. А ѝ бяхме писали за нейното изцеление.

Първо позна Лари. Прегърнаха се. После дойде ред на леля Ревати. Стоях до вратата и наблюдавах трогателната сцена. Беше ми жал за мама. Сигурно беше обиколила къщата. Молитвената стая беше празна. Идолите и изображенията на божествата по стените бяха изчезнали. Трябва да е било тежък удар за нея. Може би даже се страхуваше от срещата. Всички бяхме християни, а тя – убедена индуска. Трябва да сме ѝ изглеждали като непознати.

Погледна ме и не ме позна. Накрая попита:

– Къде е Раб?

Всички мълчаха.

– Кой е този? – добави и ме посочи.

Все още никой не продумваше, всички чакаха напрегнато да видят дали ще ме познае. Напрежението стана нетърпимо. Тогава леля Ревати каза:

– Това е Раби!

Всички погледи се впиха в мен. Не можех повече да се сдържам, изтичах към нея и я целунах. Тя ме обгърна с ръка, но не с топлината, която очаквах след единадесет години. Сякаш се виждахме за първи път.

– Колко си пораснал, Раб! Никога нямаше да те позная. – Въпреки любовта ми към нея ни разделяше цяла пропаст.

– Трябва да сме се разминали съвсем за малко – отклони разговора леля Ревати. – Откога си тук?

– Няма и двадесет минути. Няма нищо, не се притеснявайте!

– Толкова съжалявам – каза леля. – Връщаш се у дома след всичките тези години и да няма кой да те посрещне!

– Зная, че не може да се разчита на пощите – отвърна мама и избърса една сълза от очите си. На всички ни беше ясно, че е натъжена от нещо далеч по-важно.

Ето я най-сетне, нашата среща, която отдавна вече не вярвах, че ще се осъществи. Имахме да си казваме толкова много, но бариерата между нас беше видима. Майка ми преливаше от възхищение от Баба Муктананда, онзи гуру, в чийто храм беше живяла през изтеклите години. Междувременно беше станала учителка по йога и сега искаше да ни изтъкне предимствата на контрола над тялото, който се постига при медитация – чрез която човек ставаше подвластен на злите духове, както ние бяхме разбрали. Но как можехме да я убедим? Тя много искаше да продължи да ме наставлява в индуизма, но ѝ стана ясно, че аз вече не споделях нейните схващания. Затова и двамата избягахме спорните теми, които щяха да доведат до разпрavia.

Философски погледнато, може и да изглежда приемливо, че индуизмът има право, като приема всички религии. Всички се стремят към една и съща цел, само че по различни пътища. Но привържениците на толерантността и религиозния синкретизъм не разбират, че в действителност става дума за много сериозни различия, които оказват огромно влияние върху живота ни. Такива тежки разлики не могат да бъдат преодолені чрез икуменически споразумения. Майка ми се беше посветила на индуистката философия, според която има само една реалност, Брахман, и според която карма въздава в бъдещето за миналите грехове. Ние обаче твърдо вярвахме, че Създателят и творението не са едно и също. Приемахме прошката чрез Иисус Христос и не вярвахме в прераждането. Тези противоположни верски разбирания не можеха да бъдат съвместени.

Майка ми трябваше да се примири с това, че ние вече не споделяме нейните религиозни убеждения. В наше присъствие тя изглеждаше несигурна. Всичко се беше променило, само тя не. Тя продължаваше да държи на традициите и митоло-

гите, които ние бяхме отхвърлили. След три дни отпътува за Порт ъв Спейн, за да заеме най-високото място в най-големия храм в Тринидад. Всички съжалявахме, че така скоро трябва да ни напусне отново, но преградата между нас си оставаше.

– Ела и ти в храма – опита се тя да ме придума, преди да замине. – Най-малкото се отбивай при мен, щом тръгнеш на училище! Имаме хубави стаи, които ще са на наше разположение, а и не е далеч от Куинс Роял Колидж.

Нищо обаче не беше в състояние да ме накара да живея в подобно място – даже близостта на майка ми. Да можеше само да ме разбере! Противно ми беше да влизам там дори само на посещение. Ни най-малко не се съмнявах, че зад тези идоли се крият демонични сили, които връзваха поклонниците във вериги на мрака. Още помня ясно първото си посещение при нея. Някой ме упъти до стаята ѝ. Когато влязох, я заварих да седи в поза лотос пред едно огледало и да се моли на божественото си Аз. Дълбоко ме заболя при тази гледка. На стената висеше огромна снимка на нейния гуру Муктананда, на когото също се покланяше по няколко пъти на ден.

Поздрави ме въодушевено.

– Толкова се радвам, че си тук, Раби! Ела, искам да ти покажа нещо. – Заведе ме в съседната стая. – Виж какво съм ти приготвила! Кога ще се пренесеш?

– Ами, малко е далеч от училище... – измъкнах се аз.

– Е, само на пет минути – отвърна тя разочаровано.

– Ще говоря с хазайката си.

При всяко следващо посещение тя се опитваше наново да ме придума, но аз все увъртах, понеже ми се струваше твърде жестоко да отхвърля директно предложението ѝ. Трябва да е било много огорчаващо за нея. Тя беше очаквала толкова много от мен, а сега аз дори я отблъсквах. Всички индуси

на острова я почитаха и при многото ѝ пътувания, на които изнасяше лекции, естествено често я питаха за мен.

Но моята загриженост за нея беше по-дълбока – боях се за нейната вечна съдба. Беше изцяло отдадена на боговете. Бог се беше показал благосклонен към мен. Сигурно можеше да се открие и на майка ми. Молах се всеки ден за нейното спасение. Само гордостта можеше да я заслепява така. Щеше да е невероятно трудно да се откаже от уважението, на което се радваше, и вместо това да се изложи на презрението на цялата индуска общност. Един-единствен път се опитах да я убедя с думите на Исус: „Аз съм пътят и истината и животът.“

– Разбира се, с това съм съгласна! – отвърна майка. – С това Исус е искал да каже, че всички ние сме пътят. Така учат и Ведите – всеки си има своята дхарма и трябва сам да открие своята собствена истина.

– Но мамо! Исус казва за себе си, че той е единственият път!

Скоро видяхме, че един религиозен спор няма да ни отведе до нищо и сменихме темата. От разни нейни изказвания ми ставаше ясно, че не е много щастлива. Затова продължих да се моля вътрешният ѝ глад да я отведе до Господа.

– След няколко минути трябва да съм в телевизионното студио – прекъсна ме веднъж майка ми, когато бях отишъл да я видя един следобед. – Радвам се, че ще можеш да присъстваш!

Изобщо не исках да отида, понеже тя щеше да изнася лекция по индуизъм и очакваше да чуе мнението ми. Резултатът, разбира се, щеше отново да бъде спор – но не ми оставаше нищо друго.

В студиото наблюдавах майка си. Седеше пред камерата и възхваляваше предимствата на йога и медитацията. Бях убеден, че самата тя никога не беше изпитвала мира, за който говореше. И аз се бях опитвал да симулирам усещането за мир, но то никога не беше истинско. Човек получава мир само ако се намира в правилното взаимоотношение със своя създател – а майка ми го нямаше.

Когато предаването беше излъчено по телевизията, го гледахме заедно.

– Какво ти е мнението, Раби? – попита тя, след като свърши.

Колко щях да се гордея с нея, ако бях индус! Но сега религиозното ѝ усърдие и успехите ѝ ме потискаха.

– Ти си добър говорител, мамо – отвърнах накрая. – Имаш хубав глас и изглеждаш добре на екрана.

Разбрах по разочарования ѝ поглед, че беше очаквала повече. Щеше ли някога да се откаже от надеждата си, че аз ще се върна към индуизма?

След като завърших училище, започнаха да ме канят да проповядвам в различни християнски общности на острова. Кришна често идваше с мен. Разказвахме пред събранията как сме намерили Исус и пеехме заедно. Това служение ни носеше много радост. Трябваше ли да продължа този живот, който ме удовлетворяваше, или беше по-добре да уча в университет? Ма и леля Ревати често се молеха с мен, за да разбера каква е Божията воля. Все повече се засилваше убеждението, че Господ иска да ме отведе в Лондон. Мислех само за следване на медицина. Като лекар и християнин щях да имам много възможности да служа на хората.

– Има писмо за теб от вуйчо Кумар – извика леля Ревати един ден, като преглеждаше пощата.

Кумар се беше върнал в Лондон няколко месеца, преди майка ми да си дойде.

– Той ме кани при него в Лондон! – извиках възторжено. Тъкмо бях изкарал четири дни в пост и молитва. За мен беше много важно да разбере Божията воля за живота си по-нататък. Сега Господ ми отваряше врата за Лондон! Въпреки че още няха пари за пътуването, аз му се доверявах, че той ще се погрижи за необходимите средства.

В началото на февруари 1967 г. чух за един френски лайнер, който щеше да отпътува за Лондон на четиринадесето число от месеца. Вътрешно бях уверен, че това е моят кораб. Но дните минаваха, а аз няха пари. Въпреки това на дванадесети февруари заминах рано за Порт тв Спейн и си извадих задграничен паспорт. После незабавно отидох в британското посолство, за да ми дадат виза.

– Не можем да ви издадем виза – заявиха ми там, – преди да ни удостоверите, че имате най-малко хиляда и петстотин долара за пътуването.

А аз няха пари даже за билет!

Когато си тръгнах, монетите в джоба ми стигнаха точно колкото да се върна вкъщи с автобуса. Там научих, че за мен са постъпили три дарения на обща стойност от 1500 долара! С изненада видях сред дарителите и името на майка си. Това, че парите възлизаха точно на сумата, от която се нуждаех, беше още едно потвърждение на Божието водителство.

Същата вечер един приятел ми предложи пари назаем за билета. Сякаш всички врати бяха отворени – имах парите и имах подслон в Лондон.

– На четиринадесети заминавам за Лондон – обявих пред семейството.

– На четиринадесети ли? Че това е вдругиден. Ще успееш ли толкова скоро?

– Днес получих паспорт, утре ще си взема виза и билет, ако е Божията воля.

Не предполагах колко е трудно да се получи виза за Англия.

– Много съжالياваме, но не можем да ви издадем виза – беше сухият коментар на британското посолство.

– Но нали вече имам тези 1500 долара, които се изискват.

– Това още далеч не означава, че ще получите виза.

– Но защо?

Бях чувал, че английското правителство силно е ограничило влизането на чужденци в страната.

Мъжът не ми даде повече обяснения.

– Съжالياвам, не мога да ви издам виза.

Той прелисти паспорта ми и го остави на гишето. Не го взех, а погледнах над него през прозорчето и вътрешно се помолих: „Господи, намеси се!“ Човекът взе обратно паспорта и сложи в него печат с визата. „Благодаря ти, Господи!“ – прошепнах тихичко.

Когато вечерта се върнах вкъщи с виза и билет в ръце, заварих събрани приятели и роднини. Ма и леля Ревати ги бяха поканили да се сбогуваме. Даже майка ми беше дошла специално от Порт ъв Спейн. Тя тъкмо се беше върнала, а сега аз заминавах. Ма беше поостаряла и не ми беше леко да я оставя. И с леля Ревати раздялата ми беше трудна. А Шанти и Кришна – колко прекрасни моменти бяхме изживели заедно! И останалите братовчеди и братовчедки, вуйчовци и лели, много от които бяха християни. Никак не ми беше приятно да ги напускам. Но вярвах, че това пътуване е Божият план за мен и бях сигурен в Неговото водителство!

Прощалните речи бяха доброжелателни, топли и в повечето случаи искрени. Леля Ревати каза със сълзи на очи, че ме обича. Щял съм много да ѝ липсвам, както и моята помощ в домакинството. Неволно потънах в спомени и благодарих на Господа, който така ме беше променил. Даже някои от съседите ни индуסי ми засвидетелстваха своето уважение, след като доста време ме бяха наблюдавали внимателно. Накрая се изправи майка ми.

– Раби е единственото ми дете – започна тя, – и аз съм щастлива да имам такъв син!

Едва повярвах на ушите си.

– Откакто се върнах в Тринидад, наблюдавам начина му на живот. Уважавам го много, дори тайно съм му се възхищавала.

С мъка сдържах сълзите си. Майка ми никога не се изхвърляше с големи приказки. Затова още повече оценявах казаното. И бях насърчен да продължа да се моля за нея.

Онова, което ѝ правеше впечатление, не бяха моите добродетели или светлина, а любовта и животът на Христос в мен. Тя не хвалеше моите качества. Заслугата беше изцяло на Христос. Той ме промени! Изпитвах огромно желание майка ми също да приеме този нов живот в Христос!

Където Изтокът и Западът се срещат

В Лондон животът ми щеше да претърпи неочакван обрат. Като гледам назад, мога само да се чудя как Бог беше планирал всичко и как ме беше подготвил за това. Но най-напред семейството ми в Тринидад беше разтърсено от една трагедия. Беше ми мъчно, че не съм у дома и не мога да утеша Ма.

Малко след пристигането ми в Лондон ми съобщиha с телеграма за напълно ненадейната смърт на вуйчо Деонарин. И той като Нана беше починал от сърдечен удар. Деонарин беше само на тридесет и седем години. Ма прие смъртта му много тежко. Малко по-късно униинето и скръбта ни се поразсеяха, като разбрахме, че Деонарин е водил дълги и сериозни разговори с един млад християнин, който преди това е бил индус. „Моли се за мен“ – многократно го молел Деонарин. Научихме също, че наред някаква пуджа, която правели за него, той изведнъж станал и излязъл под изумените погледи на пандита и всички присъстващи. Оттогава вече отказвал да участва в каквито и да било пуджи. Вътрешно се надявах вуйчо Деонарин да е намерил мир с Бога. Внезапната му смърт отново ми напомни колко кратък и несигурен е животът. Бог ми даваше мир и сигурност поради съзнанието, че животът ми е в неговата ръка. Той щеше да направи най-доброто!

Преди да започне семестърът, работех в една фабрика. После изкарах предклинични курсове в един колеж, който ми беше препоръчан от вуйчо Кумар. Ниският морал на колегите ми

ме шокира. По най-неочакван начин вярата ми в Исус се разчу. На втория или третия учебен ден седях на първия ред в часа по химия. Иглата на вратовръзката ми прогласяваше с големи букви: „Исус е верен“. Насред часа преподавателят забеляза това и се приведе към мен, за да види думите по-отблизо.

– Исус е верен? – прочете той насмешливо на всеослушание. – И Вие вярвате това?

Станах и заявих твърдо:

– Да, вярвам го от все сърце. Исус никога досега не ме е изоставил.

– Представете си само! – извика преподавателят.

Някои студенти се изкискаха шумно. Лицата им сякаш казаха: „Нима е възможно в класа ни наистина да има човек, който гледа сериозно на Библията? И на всичкото отгоре индиец!“ Новината се разнесе светкавично из колежа. Аз бях белязан човек!

Едва бях седнал да обядвам на една маса, когато пристигнаха петнадесет-двадесет студенти, повечето от различни страни, и ме наобиколиха. Веднага ме засипаха с въпроси:

– Ти наистина ли вярваш в Бога? Защо? Какво мислиш за еволюцията? За какво ни е притрябвал Бог? Нали науката вече е дала обяснение на всичко? Как можеш да вярваш във възкресение? Защо не вярваш в прераждане?

Някои искаха просто да ме предизвикат и да спорят, но други наистина търсеха истината. Отговорих на всички въпроси за науката, религията, политиката и психологията в светлината на Библията. Но целта ми беше да спечеля събеседниците си за Христос. За моя голяма радост, можах да доведа някои до Него.

Въпреки голямата си заетост в училището и задълженията си в неделното училище винаги намирах време да ходя в Хайд Парк, до Пикадили Съркъс и Портобело Роуд. Там разговарях за Христос с всеки, който искаше да слуша. Често попадах на наркомани. Тогава направих вълнуващо откритие – с помощта на наркотиците те преживяваха същото, което аз бях преживявал чрез йога и медитация. Удивен слушах как ми описваха „чудния, изпълнен с мир свят“, който им се разкривал, когато взимали ЛСД. Този свят на психеделични цветове и звуци ми беше твърде добре познат. Разбира се, имаше и „лоши пътешествия“, но като цяло наркоманите имаха досущ същите преживявания като мен, когато навремето практикувах йога.

– Аз нямах нужда от наркотици, за да ми се явяват други светове и същества, за да виждам ярки цветове и да чувствам единство с вселената – разказвах им аз. – Всичко това ми се откриваше чрез трансцендентална медитация. Но това беше блъф, измама на злите духове, които завладяваха съзнанието ми веднага щом аз се отказвах от контрола над него. Вие се заблуждавате. Единственият път, по който може да се намери изпълване и мир, е вратата в Иисус Христос. Поради факта, че бях постигал техните преживявания и без наркотици, много от тези наркомани се замисляха и обръщаха внимание на думите ми.

Понякога посещавах един познат наркоман в дома му, за да си говоря с него за Иисус. Веднъж заварих вратата леко открената. Понеже на почукването ми не последва отговор, реших да вляза. От усилвателя кънтеше рок, стаята беше потопена в ярка светлина. В средата на пода седеше моят приятел и извиваше тялото и ръцете си в движения, които ми бяха много добре познати.

– Пат! – извиках.

Той изглежда регистрираше присъствието ми толкова, колкото и баща ми в продължение на почти осем години.

– Пат! – продължих да викам, но беше невъзможно да достигна съзнанието му. Наркотиците го бяха пренесли в друг свят.

Върнах се в стаята си, паднах на колене и завиках към Бога за своя приятел. Докато „пътуваше“, Пат извършваше същите движения като танцьорките в индуските храмове. Заради своите преживявания под влияние на наркотиците беше започнал да се интересува много от индуизъм. Много ми беше тъжно да го гледам как отдава душата и тялото си на нещо, което има демоничен произход.

Един друг наркоман от време на време посещаваше наемателите на блока, където живеехме с вуйчо Кумар. С удоволствие слушах този интелигентен абсолвент от Кеймбридж да свири класическа музика на пианото на вуйчо ми. Беше музикален гений. С него на няколко пъти имахме дълги и сериозни разговори. Майкъл нямаше никаква представа от индуизъм. Но въпреки това възгледите му за бог, за вселената и за човека бяха досущ като представите, които аз някога имах като йога. Бях потресен да установя, че преживяванията му под въздействие на наркотици го бяха убедили в истинността на индуизма.

Размишлявах върху факта, че толкова много наркомани имаха същите преживявания като йогите с тяхната източна медитация. Това означаваше, че наркотиците предизвикват състояние на съзнанието, подобно на това, до което водеше медитацията. В това състояние демоните можеха да въздействат върху нервните центрове. Така се отключваха

свръхестествените преживявания, които обаче не бяха нищо повече от илюзия. Същите зли духове, които ме бяха водили във все по-дълбока медитация, за да ме обсебят напълно, стояха и зад наркотичния екстаз, и то със същата сатанинска цел. Ставаше ми все по-ясно, че култът към наркотиците, медитацията, свободната любов и младежкият протест на хипи-движението бяха части на една и съща сатанинска стратегия. Това движение намираше израз освен всичко друго и в музиката на групи като Бийтълс и Роулинг Стоунс. Спомням си един концерт на Роулинг Стоунс, който се състоя след смъртта на Брайън Джоунс. В Хайд Парк се бяха събрали 250,000 фенове, за да почетат паметта на един попидол, умрял от свръхдоза. Те бяха не по-малко възбудени от музиката отколкото от хашиш или от ЛСД.

Най-много се ужасих, когато разбрах, че цялата философия на тази антикултура е в основата си индуистка – същите лъжи за единството на всичко живо, вегетарианство, представата за неотклонно развитие „нагоре“ към единението с вселената и твърдението, че всеки трябва да намери сам своя път*. Много млади хора не само прибегваха до наркотичното опиянение, но и практикуваха трансцендентална медитация и различни видове йога. Цялото им мислене беше замъглено от източния мистицизъм. Почти всички започваха да вярват в прераждането, което изключваше вярата във възкресението на Христос – двете са несъвместими. Притеснението ми нарасна, когато осъзнах, че Сатана заблуждаваше Запада с източния мистицизъм. Изглежда много малко християни

* Според индуизма дхармата на всеки човек е различна и затова трябва да се търси и намери индивидуално. Няма общовалидни морални норми. Кришна учи, че човек може да избере който път си хареса, т. е. да прави или да не прави всичко, което смята за добре, и пак да достигне до него – бел. авт.

прозираха тази стратегия и се бореха срещу нея. Дали Бог не искаше да подготви мен, един бивш индус, да предупредя милионите западни хора колко погрешни са източните философии, по които те залитаха – както бях познал от собствен опит? Молах се усърдно за яснота по въпроса.

Очевидно Бог имаше план за мен. Той ме водеше стъпка по стъпка и ми даваше да изпитам любящата му грижа. Първата проповед, която чух, беше върху Псалм 23. Добрият Пастир искаше да ми покаже, че и аз съм от неговото стадо и затова съм под неговата грижа.

Една сутрин, когато имах изпити в колежа, бях останал без пари за автобуса. Представих нуждата си в молитва пред Господа. После отидох на спирката както обикновено и се наредих на опашката. Точно преди да дойде автобусът, една дама ми бутна в ръцете банкнота от пет лири и настоя да я взема. Няколко седмици по-рано бях довел нейния мъж до Господа и тя беше много благодарна за това. Но с нищо не ѝ бях намекнал, че съм в затруднено положение. Единствено Бог можеше да ѝ е вложил това в сърцето.

Друга сутрин почувствах силна необходимост да се помоля Бог да ме пази във всичко, което имам да върша през деня. Когато застанах на спирката, ме обзе силното желание да се кача на автобус номер 6, въпреки че моят автобус 52 щеше съвсем скоро да дойде. Без сам да зная защо, скочих в автобуса. Едва бяхме потеглили от спирката, когато се чу зловещо свирене на гуми. Погледнах назад и видях, че в опашката от чакащи хора се беше врязала лека кола – точно на мястото, където бях стоял само секунди преди това. Скочих от автобуса и се опитах да помогна с нещо. Беше ужасно. За малко и аз щях да съм сред жертвите. Беше ми мъчно

за пострадалите, но същевременно бях дълбоко благодарен, че Господ ми беше спасил живота. Той ме беше запазил. На следващия ден четох във вестниците за трагичното транспортно произшествие, при което бяха загинали седем души, а шестима бяха ранени.

Винаги, когато имах възможност, слушах по радиото проповедите на Били Греъм. Те бяха голямо предизвикателство за мен. През 1970 г. той обяви голямо евангелизационно събиране в Дортмунд. Докато се молах за сътрудниците, които бяха необходими там, у мен назряваше една мисъл, която не ме остави никога повече. Дали да не се откажа от следването и да не отида в Дортмунд? Това ли беше моят път? Не изглеждаше никак разумно. Бях вече в третата година от следването си и щях да стана лекар.

У мен се събудиха спомените за първите вълнуващи дни, когато бях станал християнин. От самото начало имах желание да говоря на целия свят за Христос. Още докато учех в колежа, се молах на Господа: „Дай ми да говоря евангелието на един милион души!“ Молитвата изглеждаше невъзможна, тъй като в цял Тринидад не живеяха толкова хора. Но аз наистина вярвах, че Бог може да направи това. Когато Освалд Дж. Смит проповядваше в Порт ъв Спейн, аз отидох да го слушам, защото си спомнях името му от разни брошури. Последната вечер той призова всички, които биха искали да посветят цялото си време на служение на Господа, да отидат в стаята за молитва. Тук-там се обадиха някои, но всички ми изглеждаха доста възрастни. Обаче и аз отидох в молитвената стая. След молитвата с д-р Смит твърдо вярвах, че Господ иска да ме подготви да проповядвам благата вест на хората.

Това решение щеше да промени целия ми живот. Вече се бях научил да се доверявам на Бога. Бях вътрешно спокоен, въпреки че знаех, че трябва да се разделя с мечтата си да стана лекар. Не ми беше лесно, но ме утешаваше съзнанието, че Божиите пътища са свършени.

Освен необходимите дрехи задържах някои книги. Всичко останало раздадох. После казах „сбогом“ на вуйчо си, на Лондон и на кариерата, която ме чакаше там. С един малък куфар, който съдържаше цялото ми имущество, и с пари колкото за една седмица, се качих на влака за Дортмунд. Не разбирах нито дума немски и не познавах жива душа в Германия. Бях като малко дете, което се отправяше на дълго пътешествие с доверие към своя Баща, че той ще се погрижи за всичко.

Първата сутрин в Дортмунд бях замаян от хилядите непознати хора, забързани делово по улиците и говорещи език, от който не разбирах нищо. Въпреки че нямах никакъв адрес, Господ милостиво ме отведе право до офиса на кампанията на Били Греъм. На входа един сияещ германец ме поздрави на перфектен английски. Като че ли ме чакаше.

– Добро утро! Чак от Индия ли идвате?

– Следвах в Лондон, но съм индиец – от Тринидад.

– Къде живеете сега?

– Снощи пренощувах в хотел.

– Не може така! Ще се погрижа да имате къде да отседнете.

Междувременно ще хапнем нещо топло.

Той ме заведе в един уютен дом близо до Мариенкирхе. Хората, които ме приеха, семейство Кличке, бяха изключително мили и любезни. Скоро забравих, че съм в чужда страна.

В Дортмунд, както и в Лондон, пак ме влечеше към хипитата и наркоманите. Скоро завързах познанства. Много от тях ме питаха за смисъла на живота и дали съществува Бог. Надявах се като някогашен индус да мога да им помогна. Потвърждавах, че ЛСД често е като билет за пътешествие в източния идеен свят. Подобно на наркоманите в Англия мнозина от тези германци бяха възприели индуистка нагласа към живота. Но това не задоволяваше вътрешния им копнеж. Затова ме питаха за пътя към истината.

Това, което бях преживявал по време на медитация, ми помагаше в разговорите ми с тях. Но въпреки това усещах нужда от по-основно богословско обучение. Системното изучаване на Библията ми се струваше много важно. Библията не е обикновен учебник, а Божието слово, което само Светият Дух може да ни разкрие. Затова започнах да се моля за водителство от Бога.

Към средата на въвеждащата си проповед Били Греъм неочаквано каза: „Искам да призова вас, младите хора, да посещавате някое добро библейско училище.“ Думите се забиха дълбоко в сърцето ми и аз наново посветих живота си на своя Господ.

Когато се върнах в стаята си, се помолих: „Господи, вземи ме, използвай ме. Аз не мога да заслужа спасението ти, но искам да ти служа. Подготви ме за служение, което ще повлияе вечната съдба на хиляди хора. Посвещавам ти се напълно!“ Докато се молах, останах с убеждението, че Бог иска да ме изпрати в библейски колеж в Лондон. Още на следващия ден поисках да ми изпратят документите за кандидатстване.

Малко след това се запознах с един ученик от библейското училище в Браке, северна Германия. Хайнц жадуваше като мен да разнася благовестието по целия свят. Тъй като и аз не разбирах неговия език, и той не разбираше моя, познанството ни беше кратко. Тогава изобщо не подозирахме, че през идните години ще служим на Господа заедно. Но много скоро пътищата ни отново се пресякоха.

Живот чрез смъртта

При едно пътуване през Швейцария и Австрия реших да се отбия при едни приятели, с които се бях запознал в Дортмунд. Красотата, която виждах около себе си, надминаваше всичко, което бях виждал дотогава. В долините дърветата и полята вече цъфтяха и се раззеленяваха. Край езерата и в парковете грееха разноцветни цветя. Над този цъфтящ рай се извисяваха в безмълвна царственост планините, покрити в одежди от сняг и лед – от което човек още повече започваше да цени пролетта. Славех и възхвалявах Създателя за тази красота. Сърцето ми преливаше от неизразима радост.

В Цюрих веднага намерих адреса, който ми бяха дали в Дортмунд. Бях чувал, че Цюрих се смята за нещо като Мекка за наркоманите. Потърсих старческия дом, в чийто сутерен се организираха вечери за хипита. Един възрастен господин тъкмо водеше библейска дискусия. Когато свърши, някакъв млад мъж ме поздрави на английски.

– Казвам се Мартин Хедингер – представи се той любезно и погледна куфара ми. – Надявам се, че още не сте отседнали никъде. Много бих искал да живеете у нас.

– Родителите Ви съгласни ли са?

– Ще им се обадя и ще им кажа, че ще дойдете. Те ще се радват да останете у нас, стига това да Ви е удобно.

Семейство Хедингер бяха също така гостоприемни и мили както хората, при които бях живял в Дортмунд. Как сърдечно ме посрещнаха, въпреки че бях съвсем непознат човек от далечна страна! Христовата любов ни свързваше. Грижеха

се за мен като за свой собствен син и много скоро аз вече им казвах „мамо“ и „татко“ като Мартин.

Около две седмици след пристигането ми в Цюрих дойдоха и Хайнц и годеницата му с още четирима ученици от библийското училище в Браке. Те имаха намерение да работят сред наркоманите в града. Хайнц споделяше моята загриженост за младите хора, които бяха станали жертва на наркотиците и източния мистицизъм. Той копнееше да спечели млади християни за световната мисия. Аз също силно желяех това.

– Докато бях в библийското училище, работех лятно време с „Операция мобилизация“ – разказа ми Хайнц с помощта на преводач, който подсилваше думите с енергични жестове. – Те насърчават младите хора по цял свят да проповядват благовестието по улиците, да продават Библии и християнска литература от врата на врата и да помагат на местните църкви в евангелизирането. Аз току-що съм завършил библийското училище и искам да посветя живота си на това дело. Всеки би трябвало да върши тази работа! – добави той с въодушевление, което почти никога не го напускаше, както впоследствие установих.

Хайнц имаше силно чувство за хумор и често избухваше в гръмогласен смях. Но бързо си възвръщаше обичайното сериозно изражение. Рядко съм срещал друг човек, така възторжено запален за Христос.

– Преди не бях такъв – разказваше Хайнц. – Нали ги знаеш швейцарците. Не се палят така лесно. Но когато преди няколко години повярвах, Иисус ме промени изцяло. Целият свят трябва да научи какво може той! – Хайнц удари с юмрук отворената си длан, за да подсили казаното. – Да, говоря съвсем сериозно! Трябва да поразмърдаме християните тук, в Швейцария, за да се събудят! Повечето така наречени

християни изобщо не са новородени. Казвам ти, Европа е огромно мисионерско поле. Църквата в Африка е по-силна отколкото в Германия, Австрия или Франция!

Хайнц беше роден организатор, човек на действието, който предпочиташе да свърши работата днес, а не утре. Но се стремеше да действа съгласно Божията воля и да бъде воден от Божия Дух. Седмината прекарахме цяла седмица в пост и молитва, за да се уверим в Божието водителство. В края на седмицата бяхме убедени, че Бог иска да започне чрез нас активна работа сред онези слоеве на обществото, които църквите в Цюрих подминаваха. Бяхме единодушни, че като екип трябва да се поставим под ръководството на „Операция мобилизация“.

Началният ни капитал – освен Христовата любов в сърцата ни – се състоеше от малко джобни пари и една раздрънкана „Симка“.

Скоро видяхме, че не е толкова просто да спечелим за тази работа християни – млади или стари. Малцина бяха готови да се разделят с дома си или с добре платената си работа. Често се оказваше по-лесно да възпиташ в християнството някой бивш хипар или някоя покаяла се проститутка, отколкото да разбудиш някой дълбоко заспал християнин. От самото начало ни беше трудно да намерим достъп до църквите. Някои проповедници се бояха за своите овчици, понеже много от хората, с които се запознавахме, след това отиваха в библейско училище, а после се посвещаваха на мисионерска дейност. Проповедниците и пасторите искаха накратко да разкажа как съм се обърнал от индуизма към Исус Христос. Но те не искаха послания, които поставяха под въпрос комфортния им живот! А ефектът от моето свидетелство винаги беше тъкмо такъв.

Откакто бях в Цюрих, работех с голямо усърдие. От сутрин до вечер, винаги по двама или трима, обикаляхме баровете и локалите, където се събираха всякакви отрепки. Като алтернатива на алкохола, наркотиците и секса им предлагаме друг отговор на тяхното търсене – Исус Христос. Не след дълго се запознахме с проститутки, хомосексуалисти и престъпници, тъй като наркоманите често прибягват до всякакви средства, за да си набавят пари за дрогата. Колко е радостно да видиш как едни истински роби стават нови хора чрез силата на Божия Дух!

Всяка вечер канехме в сутерена младите хора, които бяхме срещнали през деня на улицата. Разказвах им как бях намерил Исус Христос и им излагах с прости думи благата вест.

Мартин Хедингер ми беше преводач. Късно вечер изправяхме масите до стените и оставяхме онези, които нямаха друг подслон, да пренощуват на земята. От време на време и аз оставах да спя там, често в компанията на тридесет или четиридесет хипита. Понякога преживявах ужасни моменти с някои от тях, които внезапно откачаха от наркотичното последиствие на ЛСД и започваха да се държат като обезумели. Нерядко ми се налагаше да съдържам дъха си от близостта с такива, които месеци наред не се бяха къпали. Вонята беше ужасна.

За мнозина Цюрих беше междинна спирка по пътя на наркотика през Турция, Иран, Афганистан и Пакистан до брега на Гоа в Индия. Някои от тях искаха да отидат в някой индуски храм, за да бъдат обучавани от гуру. Други повече клоняха към дзен и другите будистки школи. Крайният резултат беше един и същ – вяра в прераждането и разум, обсебен от демони. Много от тях нямаше никога да завършат сво-

ята одисея, а щяха да намерят жалкия си край по пътя – от свърхдоза или някоя болест. За мнозина възжеленият рай в Индия се оказваше портата към ада.

Чувствах на плещите си огромна отговорност, когато вечер след вечер разказвах как Бог ме беше освободил от сатанинската заблуда, в която сега те бяха впримчени. Призовавах ги да отворят сърцата си за Иисус. Някои последваха съвета ми. За жалост и мнозина продължаваха по гибелния си път. Но всички изглежда се вълнуваха от историята на един религиозен индус, който е станал последовател на Иисус Христос. В личните ни разговори се опитвах да им обясня, че наркотиците и медитацията само отварят съзнанието ни за демоните. И най-прекрасните им преживявания под влияние на ЛСД или медитация представляват само примамка на тъмните сили, които искат да ги привлекат още по-надълбоко. Но не беше лесно да бъдат разубедени онези, които вече бяха попаднали в капана на коварното изкушение.

Имаше трагични истории. Никога няма да забравя Петер. Беше интелигентен млад човек от богато семейство, който мразеше баща си, понеже той се интересувал само от бизнес, къщи, коли и развлечения. Петер разбираше, че смисълът на живота не е в това. Но самият той също така не искаше да остави наркотиците и разврата, както баща му – материалните неща. Отначало твърдеше, че е атеист. По-късно призна, че има Бог и се убеди, че Иисус Христос е пътят към Отца. Но въпреки това отлагаше решението. Дни наред се опитвах да го подтикна да приеме Христос.

Една вечер настоятелно го замолих да не отлага повече решението.

– Петер, всичките ти интелектуални възражения не са нищо повече от увъртания. Твоят проблем не е интелектуален, а морален. Ти знаеш каква е истината, и трябва да се решиш за или против Иисус. Аз не мога да направя тази крачка вместо теб. Сега животът ти няма нито смисъл, нито съдържание. Изборът ти е между Христос или Сатана, между вечен живот или смърт. Не можеш да избегнеш това решение. Не може и двете. Трябва да избереш.

На следващия ден Петер се застреля в главата. Новината за неговото самоубийство ме смаза. Дали моите думи от предишната вечер го бяха подтикнали към тази отчаяна стъпка? Грешка ли направих? Трябваше ли да престана да работя сред наркоманите? Можеше пак да се повтори нещо подобно! Бях така потиснат, че дни наред не можех да проповядвам. Измъчвах се от самообвинения и много се молих за тази случка. Постепенно ме успокои мисълта, че в крайна сметка бях предложил на Петер живота, а не смъртта. Всеки, който отхвърля Иисус, избира смъртта, дори и да не си тегли куршума. Много хора разсипват живота си с наркотици, алкохол и сексуални перверзии. Но някои пък избират новия живот с Христос. Не биваше да мълча! Залогът беше твърде висок.

Сърцето още ме болеше, когато се сещах за Петер. Виждах неговия измъчен израз в лицата на другите, които идваха при нас. Силата на демоните в живота им се усещаше. Бях убеден, че зли духове са тласнали Петер към самоубийство. Същите духове, които някога бяха ходили из нашата къща и бяха владели живота ми. Като отхвърли Иисус, Петер се остави в тяхна власт. Всеки ден намирах нови потвърждения за това, че силите на мрака добиват достъп до хората посредством наркотиците и източната медитация.

Една нощ стояхме с двама приятели пред мазето, където се събирахме. То беше празно, тъй като никой не беше останал да пренощува. Опитвахме се да поговорим разумно с Раймонд, млад наркоман, който същата вечер на два пъти се беше опитал да се самоубие. Преди три седмици сериозно го бях призовал да остави наркотиците и да приеме Христос. Той ми се беше присмял. Както стояхме на улицата и си говорехме, изведнъж Раймонд ме повлече в мазето и тръшна вратата зад нас. Беше далеч по-едър и силен от мен, така че няхах шанс. Той почна да ме души. Когато ме стискаше с всичка сила за гърлото, не усетих нищо. Объркан, той ме пусна за момент. Веднага се опитах да отворя вратата. Тогава Раймонд се хвърли срещу мен като тигър.

– Аз съм Сатана! – реवेशе истерично. – Сатана е в мен! – Той ме залепи за вратата и затърси някакво оръжие. Размаха една пълна бутилка със сироп, тръгна към мен и продължи да крещи.

– Аз съм Сатана! Само да шавнеш, и ще те цапардосам с бутилката! – и замахна към мен.

Не се съмнявах нито за миг, че Раймонд е обсебен от демони, на които беше отворил вратата по време на наркотичните си пътешествия. Духовете, които ме бяха владели при медитацията, ми бяха дали свръхестествената сила да завъртя онази тежка щанга като сламка във въздуха. Силата, която сега проявяваше Раймонд, беше страховита. Когато Христос пое властта над живота ми, тъмните сили изгубиха своята власт над мен.

– Ако ти си Сатана, тогава няма да ти се подчиня, защото аз принадлежа на Христос! – отвърнах твърдо и направих крачка към Раймонд.

Той моментално запрати шишето с всичка сила към главата ми. Извиках към Иисус. Нямах време дори да се наведе. В следващия миг шишето трябваше размаже лицето ми. Тогава чух зад себе си шум от удар и дрънчене на счупено стъкло. Шишето беше минало на косъм от главата ми. Сякаш невидима ръка го беше отклонила.

– Раймонд, Иисус те обича и иска да ти помогне – казах и тръгнах решително към него. – Иисус е победител. И в Иисус Христос е освобождението!

Раймонд запуши ушите си с пръсти и затича като обезумял из помещението.

– Не! Не! – крещеше той.

Вече можах да отворя вратата и да пусна вътре двамата си приятели. Раймонд тъкмо замахваше с един стол, за да ме удари по главата.

– В името на Иисус Христос, пусни стола! – заповядах.

Столът се изплъзна от ръцете му. Той не беше на себе си. Грабна една електрическа печка и пак се прицели в главата ми. Отново му заповядах:

– В името на Иисус, остави това!

Печката падна на земята.

Започнахме да се молим на висок глас Бог да изгони духовете, които бяха обсебили Раймонд. Той се сгърчи в един тъгъл като подплашено животно и започна да издава странни звуци. Продължихме да се молим в името на Иисус Христос – Господа.

Упорито прогласявахме победата на Иисус Христос, докато Раймонд накрая се разплака като дете.

– Моля те, прости ми, Господи – разрида се той и изповяда греховете си.

Изглежда си беше набавял пари за наркотиците чрез хомосексуализъм. По Божията милост Раймонд стана нов човек.

Нашият начин на работа шокираше християните в Цюрих. – Много вярващи казват, че почвата била прекалено твърда – каза веднъж Хайнц с особено пламъче в очите. – Някои църкви смятат, че хипитата, проститутките и хомосексуалистите не могат да бъдат спечелени за Христос, а според други това изобщо не било необходимо – нали те били кръстени като бебета и после били преминали конфирмация. Ха! – той се разсмя. – Но на нас Бог ни е заповядал да излезем на улицата, за да ги спечелим за Христос. У нас само Армията на спасението все още излиза на улицата. Да видим сега какво може да направи Бог!

Всеки ден се убеждавахме отново и отново, че за Бога всичко е възможно. На площада на гарата около нас се трупаха много хора, за да чуят посланието за Божията любов. Какви мигове преживявахме – да видиш как сдържани до скованост швейцарци излизат от тълпата, за да приемат Христос! Въздействието върху хората не се дължеше на нашето старание или талант, а единствено на Божия Дух.

Един закоравял хипар, когото Христос беше освободил от наркотиците и променил напълно, ни подари от благодарност един стар микробус Фолксваген. Возилото трещеше така, че го кръстихме „Гръмотевицата“, но ни беше неоценима помощ при работата.

Когато един от лидерите на хипитата прие Христос и се кръсти в езерото, новината се разпространи светкавично. При нас започнаха да идват млади хора от различни църкви

и да ни предлагат помощта си. Едно младо момиче ни подари спестяванията си за делото на Господа.

Някои млади хора от други църкви дойдоха от любопитство да видят какво става при нас. За някои от тях това имаше драматични последици – често пъти хипитата сочеха ясно пътя към личната връзка с Иисус Христос на хора, които не приемаха лично християнството. Преживявахме съвсем на практика казаното от апостол Павел: „Облечете се в пълното Божие въоръжение... защото нашата борба не е срещу кръв и плът, а срещу началствата, срещу властите, срещу световните владетели на мрака на този свят.“

Денем и нощем бяхме в борба. Безнадеждни на вид случаи на пристрастяване се освобождаваха и променяха чрез Христос. Всеки, който отвореше сърцето си за него, преставаше да бъде роб на своите зависимости и перверзии. Богословските спорове между либерали и консерватори не водеха до нищо. Всекидневно се убеждавахме от опит, че Иисус Христос действително е единственият път. Само той можеше да даде истинско освобождение.

Когато навремето изгорихме идолите, аз осъзнах, че Христос е умрял за мен не само за да може да ми прости, но и за да ме отърве от стария Раби и да ми даде нов живот. Това разбиране беше нараснало през изминалите години. В Христос аз бях умрял за всичко, което някога бях представлявал. Чрез възкресението си сега Христос живееше в мен. Ето къде беше тайната на моя нов живот и аз виждах как тя действа в живота на хората, за които иначе не би имало никаква надежда.

Този нов живот от смъртта е тема на цялата Библия. Можех да проследя от първата до последната книга на Библията как

след грехопадението Божието действие има една цел – изцяло ново творение чрез смъртта и възкресението на Христос. Христос не беше умрял, за да върне на хората изгубения рай. Те само биха паднали отново в грях. Не, той беше възкръснал от мъртвите, за да живее в нас и да ни управлява, за да се изгради неговото царство. Месеци наред се занимавах с втората глава на Посланието към галатяните. В стих 20 там се казва: „Съразпънат съм с Христос, и вече не аз живея, а Христос живее в мен.“

Попаднах на добри християнски книги, които ми помогнаха да схвана още по-добре тази мисъл. Стана ми по-ясна от всякога разликата между бягството от света, което практикуват будистките монаси и йогите, и живота на възкресението, който ние имаме чрез Христос. Отричането на житейските потребности, което беше практикувал баща ми, беше заблудителен път. Но чрез Иисус Христос пред нас е открит път за победа над греха. А. У. Тоузър* изразява тази мисъл по следния начин:

„Някои хора са на мнение, че трябва да се оттеглят от човешкото общество, за да се освободят от самите себе си. Те отхвърлят всички естествени взаимоотношения в борбата си да умъртвят своята плът... Ние влизаме в противоречие с Писанието, ако си мислим, че можем да победим старата природа на Адам по този начин... Тя не се пречупва пред нищо друго освен пред кръста... Ние искаме да се спасим, но искаме Христос да ни спести умирането... Продължаваме да бъдем царе в своето мъничко царство и носим мнимата си корона с гордостта на цезари... Ако не искаме да умрем, тогава ... нашето неразпънато естество ще ни ограби чис-

* A. W. Tozer, *The Root of the Righteous*, Harrisburg, Christian Publications, Inc. 1995, p. 65–66

тотата на сърцето, Христовия начин на мислене, духовното просветление и плодовитостта.“

Колкото повече изживявах в себе си живота на Христос, толкова по-ясно разбирах грешката, която баща ми и аз бяхме допуснали. Самоотричането, което източният мистицизъм изисква, се базира на погрешното схващане, че неправилното мислене е единственият проблем на човека, и че той трябва само да осъзнае, че е бог. Но ако аз наистина бях Брахман, тогава щях да съм знаел това от самото начало. Каква полза да осъзная нещо, което някога съм знаел, но после съм забравил? Нали пак щях да го забравя! Това не беше никакво решение, а лъжа на Сатана, която цели да прикрие факта, че човекът е отделен от Бога заради греха. Един проблем не може да се реши, като просто се отрече. Смъртта на Христос е истинското решение за нас – имаме прощката, за да имаме общение с Бога. Неговото възкресение ни дава живот, който никога няма да свърши.

Ако сме готови да умрем с Христос, това означава да приемем неговата смърт за себе си – тогава, и само тогава, можем действително да живеем. Така можах да предам на смъртта всички свои собствени, егоистични стремления. Вече не се молах Бог да благослови плановете ми, а копнеех да разбера неговата воля, за да ѝ се подчиня.

Отнасях се много сериозно към Божието слово и обещах на Господа да не се примирявам с пораженията в християнския си живот. Христос е умрял на кръста и е направил възможна победата над греха. Има един стих, в който тази истина изпъква особено: „Във всичко това сме повече от победители заради онзи, който ни възлюби.“ Вярвах това от все сърце.

На път

Обучението ми в лондонския библейски колеж беше изключително ценно. За мен беше много насърчително да се моля и да уча с млади хора от 25 различни националности, които бяха предоставили живота си в служба на Господа. Всеки уикенд пътувах с един евангелизаторски екип от колежа. Годишно трябваше да плащам по около 500 лири учебна такса. Периодично от канцеларията ме уведомяваха, че на моя сметка са внесени пари. През цялото време на обучението ми необходимите средства бяха налице, а аз така и никога не разбрах кой беше тайният дарител.

Коледните, великденските и летните ваканции прекарвах в Цюрих, за да помагам в работата. През пролетта на 1971 г. официално ни предоставиха сутерена на старческия дом. Християни от Цюрих, предимно млади хора, които ние обучавахме, отделиха от времето и средствата си, за да преустроят сутерена в християнска чайна. Искахме да я направим възможно най-уютна, за да могат младите хора да се чувстват добре там. Междувременно около 150 души участваха в нашето обучение в ученичество. Всички активно помагаша в работата.

След много молитви и в резултат на разнообразен опит възприехме някои основни принципи на работа. Видяхме, че е правилно никога да не молим за дарения или да споделяме нуждите си с други. Искахме да се доверим на Бога, а не на хора. Ако някой искаше да ни подпомага, Господ трябваше да му вложи в сърцето необходимото. Друг принцип беше мотивът ни във всичко да бъде Христовата любов. Бог ни е

дал своя Син от любов. От любов Христос беше отишъл на смърт. Молахме се Бог да ни помогне да служим на Христос от любов и само него да проповядваме. Не искахме да служим заради надеждата за награда на небето.

Втори стих на втора глава на Второто послание към Тимотей изразява третия ни принцип: „И каквото си чул от мен при много свидетели, това предай на верни хора, които да са способни да научат и други.“ Считяхме за своя главна задача да изградим и други ученици и сътрудници, които да могат да печелят хора за Христос и на свой ред да ги обучават.

От самото начало ни беше ясно колко е важно здравето библейско наставление и целенасоченото обучение в ученичество. Новообърналите се трябваше да знаят в кого и защо вярват. Да започнеш с голямо въодушевление живота си като християнин е едно, но съвсем друго е да укрепваш всеки ден във вярата и да водиш други към Христос. Новата радост може да трае дни или дори седмици, но когато дойдат съмнения и изкушения или се появят старите приятели, за да те подмамят обратно към стария живот, изпитанието може да стане прекалено голямо. Само въодушевлението не стига, за да се устои в борбите и изпитанията на християнския живот. Христос е дошъл не само за да открие пътя към небето за хората, но и за да ги промени още тук и сега. Иисус иска ученици, които му се покоряват! „Който не вземе кръста си и ме следва, не може да бъде мой ученик.“ Тези думи на нашия Господ проповядвахме особено настойчиво.

Целият екип се бореше заедно с мен срещу влиянието на източния мистицизъм, който така изумително се разпространяваше в западния свят. Откакто станах християнин, виждах все по-силното влияние, което източният мистицизъм оказваше върху западния начин на мислене. Философията на гу-

ругата на наркоманите, Тимоти Лиъри, Алън Уатс и Алън Гинсбърг, имат толкова силна индуистка окраска, че в голяма степен се припокриват с ученията на индуските гуру като Муктананда, Махарадж Джи и Махариши Махеш Йоги. Това ново самосъзнание, породено от наркотиците и мистицизма, все повече определя мисленето в университетите, разговорите в клубове и по събирания и все повече пропива филмовата индустрия и телевизията. Малко след като Махариши Махеш Йоги се беше появил в американското телевизионно шоу „Мърв Грифин“, аз посетих главната му квартира в Зеелисберг в Швейцария. Там гордо ми се похвалиха, че в резултат от предаването един милион американци са започнали да се занимават с ТМ (трансцендентална медитация). ТМ е индуизъм, полят със захарен сироп. Чисто религиозният характер на индуизма ловко се маскира с научно звучащи термини, за да се подмами западно ориентираният човек.

Виждах своята отговорност в това, публично да разобличавам тези съзнателни лъжи. В беседите си предупреждавах, че йога и медитация са сатанински капани. Често изнасях лекции по сравнителна религия в разни университети, тъй като познавах индуизма и християнството от собствен опит. Скоро започнах да получавам покани и от страни извън Европа.

В края на 1972 г. бях в Израел и там почувствах силна нужда да се върна за кратко в Тринидад. Въпреки че билетите за всички полети бяха вече разпродадени и трябваше да чакам дълго, по Божията милост успях да получа място в самолета от Тел Авив за Лондон. Оттам веднага хванах полет до Порт ъв Спейн. На летището срещнах един приятел и той ме докара с колата си до вкъщи. Като по чудо петнадесет минути

преди полунощ изкачих стълбите и влязох в дневната. Беше Бъдни вечер.

– Раби! Това е дар от Бога! – извика Ма. – Молех се Господ да те изпрати тук за Коледа!
Каква щастлива среща отпразнувахме след шест години!

Ма беше остаряла и доста по-немощна отколкото преди шест години, но все така се доверяваше на Бога и беше живо свидетелство за Христос. Прекарахме заедно няколко чудесни часа в четене на Библията и молитва. Все така почти не ни се вярваше как Господ беше променил толкова много всеки един от нас. Голяма радост ми достави срещата със стари познати, индуси и християни. Имах и възможността да проповядвам благовестието в цял Тринидад.

Едва се бях върнал в Европа, когато научих, че Ма се е разболяла тежко. Болестта продължи няколко седмици, докато най-после изглежда започна да се възстановява. После внезапно дойде новината, че е починала. Погребението не е било съпроводено от шумни оплаквания, както е индуският обичай. Знаехме, че Ма е в небето при Господа, а не на земята в ново тяло, в нов кръговрат от болка, мизерия и смърт. Щях да я видя отново при идването на Христос, а това можеше да е съвсем скоро. Всички признаци сочеха натам. Бях благодарен на Бога, че успях да я посетя още веднъж, преди той да си я прибере у дома. Споменът за нейния христоводобен живот и за часовете, които прекарваше на колене в молитва, остана като голямо насърчение за мен да живея във всеотдайно послушание на Господа.

През зимата на 1975 г. най-после се сбъдна една от мечтите ми. Заедно с още двадесет и двама християни заминах на мисионерско пътуване на Изток.

В Югославия два от трите ни микробуса бяха задържани, а хората – арестувани, понеже разпространявали християнска литература. След няколко часа пак ги пуснаха и пътуването продължи. По пътя през Турция имах радостта за пръв път да проповядвам в ислямска държава. При това някои мюсюлмани се обърнаха към Господа. В Истанбул живях у едно младо семейство, което преди три години се беше обървало в Цюрих. Много се зарадвах да видя как служат на Господа и растат във вярата. Мъжът произхождаше от едно от най-богатите семейства в Турция. По-рано като плеябой живееше в Цюрих с една млада французойка. И двамата бяха силно пристрастени към наркотици, когато им казаха благата вест в центъра на Цюрих. Те я разбраха, изповядаха греховете си пред Бога и приеа Христос в живота си. Последваха заплахи от страна на бащата на младежа, че ще го лиши от наследство. Но той му отговори, че за него Христос е по-ценен от всичко на света. После се ожени за приятелката си и сега двамата заедно се опитваха да печелят хора за Господа в Турция.

В Пакистан имаше много отворени сърца за благовестието. Двама млади швейцарци ми бяха преводачи. Преди няколко години те бяха поели по пътя на наркотиците към Индия и бяха дълбоко затънали в дрога и мистицизъм. Бог ги беше достигнал по чуден начин в Пакистан и те бяха приели Христос в живота си. После се бяха върнали в Швейцария и ние ги учехме да следват Господа. Сега ми превеждаха на урду, когато проповядвах евангелието в разни градове в Пакистан.

Поради липса на време останалите сътрудници се върнаха в Швейцария. Моето пътуване ме отведе нататък към Индия. Исках да се запозная с някои хора там, след което да посетя майка си в Бомбай, където тя живееше в храма на своя гуру.

Влизането в Пакистан мина без проблеми, но когато се опитах да изляза, бях арестуван. Взеха ме за голям шпионин. И така, изпратиха за началника на главната квартира в Лахор. Той искаше да ме разпита лично, преди да бъде осъден по съответната процедура като индийски агент.

Бяха ме оставили да чакам началника сам, само с въоръжена охрана пред вратата. Увериха ме, че бил много свят човек. Цели три пъти бил ходил на поклонение в Мекка. Как това му помагаше да бъде полицейски комендант на Лахор, не ми стана ясно. А и не ми се видя кой знае колко утешително. Един правверен мюсюлманин едва ли щеше да се отнесе по-снизходително към един християнин отколкото към един индус. И все пак изглежда нямаше друг шанс освен да му докажа, че съм християнин. Да не говорим, че се чувствах длъжен да използвам всеки удобен случай да свидетелствам на хората за Христос.

През онези три часа, прекарани в очакване, пред очите ми премина цял калейдоскоп от спомени. Не съжалявах, че съм дошъл в Пакистан. Ако в резултат на идването ми дори само един човек беше приел прошка на греховете си и вечен живот в Христос, пътуването ми щеше напълно да си е струвало. А доста хора бяха приели Христос. Може би щях да успея да убедя коменданта, че не съм шпионин или индус. Останалите служители бяха убедени, че лъжа. Колко много мразеха индусите! Моята смърт щеше да им дойде като поне малка компенсация за хилядите мюсюлмани, избити от индусите. А още повече, ако бях индийски шпионин!

Вратата се изпитва най-много пред лицето на смъртта. Сега бях повече от всякога убеден, че Христос ме обича и че физическата смърт само ще приведе душата ми в неговото при-

съствие. Сърцето ми се изпълваше с благодарност при мисълта за цялата добрина, която беше проявил към мен. Бях в Божиите ръце и не исках нищо друго освен да бъде неговата воля, да се прослави той. В ума ми изплуваха думите, които апостол Павел пише от затвора: „... ще бъде възвеличен Христос в тялото ми – било чрез живот или чрез смърт.“ Мислех си за писаното от Тоузър и за Галатяни 2:20: „Съ-разпънат съм с Христос; и вече не аз живея, а Христос живее в мен.“ Аз вече бях умрял в него. Смъртта не можеше с нищо повече да ми навреди. Затова не се страхувах от тези хора.

– Защо шпионирате в нашата страна? – гласеше първият въпрос на началника, когато най-после пристигна.

– Но аз не съм шпионин – възпротивих се, – никога не бих вършил подобно нещо.

– Никога ли? И защо?

– Защото съм християнин.

– Вие – християнин? Това не е ли паспортът Ви? – попита той. – Никой християнин не се казва Махарадж.

Изразът му сякаш казваше: „Не ме взимай за такъв глупак!“

– Да, казвам се Махарадж – отвърнах настойчиво. – Но въпреки това съм християнин.

– Ще трябва да докажете това – усмихна се той с превъзходство.

Това ме стъписа. Никога не се бях замислял по този въпрос. Как можех да докажа какво вярвам в сърцето си? Никой тук не ме познаваше, никой не можеше да свидетелства за мен.

– Вие мюсюлманин ли сте? – попитах учтиво.

– Да.

– Можете ли да ми докажете, че сте мюсюлманин? – Той трябваше сам да забележи колко неразумно е такова искане.

– Откъде-накъде? – парира той. – Аз не съм шпионин!

– Че и аз не съм шпионин!

– Тогава ми докажете, че сте християнин! – отново същата усмивка.

– Добре – отвърнах и отворих куфарчето си, – ето Ви моята Библия. Щях ли да нося Библия, ако бях индус?

– И още как, като хитър шпионин! – усмихна се той.

Разгърнах страниците под носа му.

– Вижте, всичко е подчертано, страница след страница. Това са стиховете, които са особено важни за мен...

– Всеки шпионин може да го направи.

Бръкнах пак в куфарчето.

– Ето още християнски книги... и писма от хора, които съм довел до Христос. Прочетете ги!

Той махна нетърпеливо с ръка, без изобщо да обърне внимание на последното ми „доказателство“.

– Мислите ли, че съм толкова глупав? Всичко това се прави лесно.

Бях като парализиран. Със сигурност не можех да му докажа, че съм християнин. Тогава се сетих за нещо друго.

– Имам още едно доказателство – казах и за сетен път бръкнах в куфарчето. – Ако и това не Ви убеди... Това е ръкописът на моята автобиография!

Сложих го пред него.

– Всичко е тук – предишният ми живот като индус и как станах последовател на Исус Христос, Месията. На никой

шпионин не би му хрумнало да измисли такова нещо... Вижте колко много страници са!

Той ме изгледа скептично, после отвори ръкописа и се зачете. Това беше последната ми надежда. Докато прехвърляше страница след страница, аз се молех и следях изражението на лицето му. На четиринадесета глава, „Смъртта на един гуру“, докъдето бях стигнал с писането, той започна да чете по-бавно. Изглежда историята за отдаването на живота ми на Христос го беше грабнала. Към края на главата, когато прочете за изгарянето на идолите, изсумтя одобрително и зажима с глава. Коранът забранява служенето на идоли и при завладяването на Индия преди няколко века мюсюлманите бяха разрушили много индуистки храмове с техните идоли. Той прочете цялата глава още веднъж, бавно и внимателно.

– Вярвам ви, че сте християнин – каза накрая, но изражението му не беше станало по-приятелско. – Но какво търсите в нашата страна?

Какво можех да му отговоря? Дали бях скочил от трън та на глог? Бях чувал за християни, които били убивани в Пакистан, понеже проповядвали Христос на мюсюлманите. Помолих се Бог да ми даде мъдрост и грижливо започнах да подбирам думите си.

– Страната Ви е забележителна – казах му искрено, – но имате и много проблеми. Дойдох с една група от двадесет и двама души от Швейцария. Посещавахме болници, сиропиталища и интернати за прокажени и помагахме за облекчаването на духовните и физически страдания на хората. Ние обичаме Вашия народ и Вашата страна. Наистина, не можахме да сторим кой знае какво, но направихме каквото ни беше по силите.

Той се беше взирал внимателно в мен през цялото време, докато говорех. Сега се облегна назад на стола си и пое дълбоко въздух. За първи път видях лицето му да се отпусна. Отвори паспорта ми, посегна към печата и сложи изходна виза на същата страница, на която беше входната. После ми подаде паспорта и каза:

– Можете да си вървите.

Благодарих на Бога и се отправих навън като свободен човек, минавайки покрай въоръжената охрана. Служителите, които преди ме бяха разпитвали и сега чакаха отвън, ме гледаха изумени. Не можеха да повярват, че съм освободен.

Но проблемите не бяха свършили. Индийците веднага ме отведоха в една задна стаичка и започнаха да ме разпитват. Смятаха ме за пакистански шпионин.

– Вие трябва да сте пакистанец – настояваше най-старшият служител. – Никой индиец не би стоял в Пакистан. Какво сте търсили там?

– Аз съм последовател на Христос и разпространявах там евангелието.

– Вие сте брамин, и да сте християнин? Недосегаемите се покръстват, но не и брамините! Не Ви вярвам.

– Е, тогава ще Ви разкажа как стана това.

Започнах историята си, а той слушаше с нарастващо внимание. Когато свърших, той заклати удивено глава, отвори паспорта ми, удари входната виза на една празна страница и се подписа.

– Приятен път – пожела ми дружелюбно.

Индия не може да се опише. Човек трябва да я види. Мизерията, нищетата и суеверието са невъобразими. И селата са шокиращи, но ужасяващият живот в градовете е неописуем.

В Калкута моят домакин ми каза, че над един милион индийци прекарват цялото си жалко съществуване по улиците на града. Нямаат дори сламена или калена колиба, която да нарекат своя. Свършват там, където са се родили – в някоя тъмна уличка или под жаркото слънце на тротоара, без да са видели нищо друго освен мизерия и безнадеждност. Напразно са се опитвали да умилостивят боговете или да измолят помощ от онези, които не знаят нито любов, нито милост. Надали има нещо по-нелепо за тези отхвърлени хора от това, да бъдат учени, че трябва само да „осъзнаят“, че са бог. И да бъдат утешавани, че гноясалите рани по тялото, мъчителният глад в стомаха и тъпата празнота в сърцето са само мая – илюзия. Има ли по-сатанинска измама?

Сърцето ме боли, когато мисля за масите страдащи хора в Индия. Невероятно е, че Западът се обръща към Индия в търсене на духовно прозрение. От собствен опит зная, че индуизмът със своите фаталистки учения за карма и прераждане е коренът на проблемите на Индия. Каква невероятна слепота е да се счита източният мистицизъм за истинско просветление! Трагичното състояние на Индия е красноречиво свидетелство за този мрак. Подобна лъжа може да произхожда единствено от същия дяволски източник, който чрез наркотици създава на милиони хора илюзията за един измамен рай.

За мен беше радостно, макар и странно преживяване да срещна майка си за трети път през последните 21 години. Малко след като отпътувах от Тринидад, тя напусна храма в Порт ъв Спейн и така се раздели с почетното си положение, което уж я правеше така щастлива. С финансовата помощ на богати приятели тя откри девическо училище. Всички бяха сигурни, че под нейно ръководство ще се създаде първокласно учебно заведение. Въпреки че училището нямаше да е об-

вързано с определена религия, тя отдели съществено място в учебния план на йога. Лично тя щеше да преподава този предмет на ученичките. Но един уикенд ненадейно си събра- ла багажа и без никакво предупреждение изчезнала. Когато ученичките дошли на училище в понеделник, намерили вра- тите заключени. Не била оставила дори обяснение. По-къс- но леля Ревати научила, че нейният гуру Муктананда я бил извикал в Ню Йорк. Майка ми прекарала там една година в търсене на богати американски последователи на Мукта- нанда. После се върнала с една група обръщенци в Индия, в главния храм на гуруто, където заела отговорна позиция.

Около стотина млади хора от Запада бяха събрани в неговия храм близо до Бомбай, когато аз пристигнах там. Бяха далеч по-малко от обикновено, тъй като повечето бяха заминали на почивка за няколко дни. Комплексът от сгради на този популярен гуру се издигаше като някакъв оазис на благосъс- тоянието сред крещящата нищета.

Неохотно отседнах в индуисткия храм. У мен се събудиха стари спомени. Ясно усещах присъствието на силите на мра- ка. Но бях благодарен за всички възможности, които имах да разговарям с хората от Запада, които живееха и учеха там.

– Вижте мизерията наоколо! С тези природни богатства и работна сила Индия би трябвало да е една от най-благоденс- тващите страни в света! Но нейната религиозна философия я е съсипала. Това е трагедия. Как можете да се обръщате към индуизма пред лицето на тези факти?

– До гуша ни е дошло от западния материализъм – гласеше обичайният отговор.

– Днес Индия се опитва отчаяно да възприеме западните технологии, заедно с материализма. Така правителството се

надява да спаси милионите гладуващи. Не само Западът, и повечето богати индуси също са настроени материалистично. Индуизмът няма да ви освободи от това. Само Христос може да го направи. Погледнете сградите, които Муктананда е построил със западни пари. А колко е дал на бедните, които живеят в тези окаяни коптори? Великолепната му резиденция е обкръжена от мизерия и нищета. Христос е единствената надежда за теб и за мен... и за Индия. Материализмът, който вие отхвърляте, не е християнството.

Майка ми беше кльощава и не изглеждаше много здрава. Правилата бяха строги. Всяка сутрин се ставаше в три и половина и се прекарваха няколко часа в йога и медитация. Двата с нея се разбирахме добре, но ми беше невъзможно да ѝ кажа нещо за Христос, понеже това щеше веднага да скъса крехките връзки на нашето общуване. Всеки ден се молех Господ да ни даде да прекараме няколко дни извън тежката атмосфера на храма.

За моя голяма радост след четири дни майка ми се съгласи да прекара известно време с мен в Бомбай. Имах приятели, които ми бяха предоставили жилището си, докато ги нямаше. Беше като сън. Майка ми готвеше и се грижеше за домакинството. Постепенно напрежението между нас се стопи. Мъчех се да избягвам всичко, което би нарушило мира на новите ни отношения. Неимоверно се радвах, че сме заедно, и се опитвах да прогоня всякаква мисъл за предстоящата раздяла. Обикаляхме пазарите, правехме дълги разходки и предприемахме излети. След толкова години раздяла започвахме отново да се разбираме и малко по малко да отваряме сърцата си един за друг.

Но в един паметен следобед неизбежното се случи – чудесните отношения, които така старателно бяхме изградили, се пръснаха на хиляди парченца. Напразно бях подбирал грижливо думите си. Никога не бях говорил за живота си като християнин. Бях си позволил само два-три предпазливи въпроса за корените на нищетата, която ни заобикаляше. Това ли трябваше да е резултатът от хилядолетия карма и доближаване до Бога чрез прераждане, за което тя говореше през цялото време? Тя се опитваше изобщо да не отговаря на въпросите, а трескаво продължаваше да приказва още и още. С всички сили се стараше да изглежда щастлива и възхваляваше йога, медитацията, задачата, която изпълняваше в храма, и своя гуру, когото постоянно наричаше бог. Оenzi следобед това ми дойде в повече. Не беше честно да слушам мълчаливо, като че ли съм съгласен с нея.

– Моля те, мамо, твоят гуру не е бог! – думите ми се изплъзнаха сами. – Никой човек няма право да се нарича бог.

– Така ли? Но твоят Иисус също твърди, че е бог – отвърна ми тя светкавично, като че само беше чакала тази забележка. – Баба не казва за себе си нищо повече от това, за което е претендирал Иисус.

Гледах я натъжен.

– Но мамо – опитах се да ѝ обясня, – Иисус казва, че е Бог, и той наистина е. Библията ясно го казва. А твоят гуру е само един човек.

Тя стоеше до печката и бъркаше нещо в тигана. Сега се обърна и гневно се нахвърли срещу мен:

– Ти безчестиш моя гуру и религията ми, и аз няма да търпя това! Ако това е била целта на идването ти – да ме обърнеш към християнството, – тогава повече не искам да те виждам!

Тя се втурна навън. Вцепених се от ужас и болка. Не можех да помръдна. Чувах я как крачи насам-натам из стаята си, после тръгна бавно надолу по стълбите. Пресрещнах я в дневната.

– Тръгвам си – бяха единствените ѝ думи.

– Мамо, недей! – възразих аз, издърпах от ръката ѝ малкия куфар и го оставих на пода. – Моля те, не си отивай!

Тя взе куфара и се отправи навън с решителни крачки. Гледах след нея през прозореца. Взех си довиждане с някои съседни, с които се беше запознала през изтеклите няколко дни. После изчезна в съседната улица с малкия си куфар в ръка.

Изтичах в стаята си и се хвърлих на леглото. Чувствах се напълно изоставен, едва можех да се моля. „Господи – проплаках, – това ли трябваше да е всичко, което успях да кажа на майка си за теб след всичките тези години? Ако тя сега не се върне, сигурно никога повече няма да я видя! Моля те, върни я обратно!“ Не можах да се моля много повече. Съкрушен от болка и скръб, скоро заспах.

Когато се събудих, беше тъмно. Чух стъпки в спалнята, която беше използвала майка ми. Развълнуван се изправих и се вслушах по-добре. Нима беше възможно? После всичко утихна. Чувах само собственото си дишане. Чаках дълго. Накрая вече не можах да издържа повече и се промъкнах в нейната стая. Майка ми лежеше на леглото.

– Да ти донеса ли нещо за вечеря? – попитах.

Тя измърмори едва чуто „не“ и се обърна на другата страна.

Слязох долу и си приготвих нещо за ядене. Горе всичко беше тихо. След няколко часа я попитах дали иска нещо за пиене. Тя пак отказа. Голяма част от нощта прекарах в молитва за нея. На следващия ден тя продължи да отхвърля плахите ми опити да ѝ предложи нещо за пиене или за ядене и си остана в стаята. Вечерта ме посети един брат от „Операция мобилизация“. Молихме се заедно за майка ми.

На следващата сутрин тя беше в кухнята и приготвяше закуската, като че ли нищо не се беше случило. Поприказвахме си, но избягвахме щекотливите теми. В деня преди Коледа имах да свърша нещо в една християнска книжарница в Бомбай. Отидох там със съгласието на майка си. Когато вече стоях на вратата с управителя и си говорехме, погледът ми попадна на едно интересно заглавие: „Християнска и индуистка теология“. Купих книгата с надеждата, че ще ми е полезна за подготовката на моите лекции.

Когато се върнах, майка ми тъкмо приготвяше вечерята. Останах в кухнята да си поприказвам с нея. Тогава се появи моят приятел от „Операция мобилизация“.

– Имам нещо за теб, Раби – каза той и ми подаде една книга.
– Знам, че темата те интересува.

Погледнах книгата и се засмях.

– Много ти благодаря! Преди един час си я купих. Какво съвпадение! – отворих чантата си, извадих своя екземпляр и поставих двете книги една до друга. – Какво да правя сега с две еднакви книги? – попитах на шега.

Майка ми беше слушала през цялото време. Тя се обърна и прочете заглавието: „Християнска и индуистка теология“. Ненадейно каза:

– Можеш да ми дадеш едната.

Занемях. Сърцето ми се изпълни с благодарност. Никога нямаше да се осмеля да ѝ предложа такава книга. Дори и сега не посегна да я вземе. След като се нахранихме, тя я взе от масата и се качи в своята стая. Тогава съзрях възможността за нещо, което бях чакал от години.

Обадих се на управителя на книжарницата и го помолих за една особена услуга.

– Знам, че затваряте магазина по празниците, но много ми трябва една лесна за четене Библия.

Той се отзова веднага, щом споделих с него, че исках да дам Библията на майка си в храма.

С майка ми прекарахме спокойна и приятна Коледа. За първи път от двадесет и една години бяхме заедно на този празник. Следобед и двамата трябваше да напуснем Бомбай. Тя се връщаше в храма на своя гуру, а аз отлигах за Швейцария. Щях да водя семинар за нарастващото влияние на източния мистицизъм в западното общество на един конгрес на младежкото мисионерско движение. На сбогуване ѝ връчих красиво опакованата Библия.

– Трябва да ми обещаеш нещо – помолих я с усмивка. – Отвори пакета чак в храма.

– Обещавам – весело ми отвърна тя, – макар че се досещам какво има вътре.

Тя претегли на ръка тежестта и явно мислеше, че е шоколад.

– Мисля, че се лъжеш – засмях се в отговор. – Изненада е, но ще се зарадваш.

След няколко седмици получих писмо от майка си в Съединените Щати. Между другото в него пишеше: „Много благодаря за Библията, Раби. Държа я под възглавницата си и я чета всеки ден. На драго сърце бих напуснала храма и бих дошла при теб.“

Послеслов

Първият ръкопис на книгата вероятно му е спасил живота на пакистанско-индийската граница. Сега ръкописът беше завършен и аз трябваше да го прегледам, преди да бъде отпечатан. Тъй като много добре познавах историята му, се вълнувах какво е станало с разните хора през изминалите години. Затова посетих Раби в Швейцария. Той ме посрещна сърдечно и имахме време да си поговорим.

– Леля Ревати беше тук преди няколко седмици – научих една сутрин, докато закусвахме. Малко по-късно той ми показа снимката на красива жена, облечена в сари. Седеше сред група ученици, а лицето ѝ сияеше също като това на Раби. Човек трудно можеше да си я представи като фанатизирана индуска, почитаща любимото си божество, кръвожадната Кали. Колко много я беше променил Христос!

– Леля Ревати печели индуци за Христос – разказа ми Раби, грейнал от щастие. – Най-обича да носи благата вест в отдалечени индийски села, където говорят предимно хинди. Води детски и женски събрания и даже вече са я канили да говори в храмовете. Представяш ли си – да проповядваш Христос в индуски храм!

Искаше ми се да разбера какво е станало с Мохане, сестрата на баща му.

– Тя обърна ли се? – попитах.

Раби поклати тъжно глава.

– Не, видяхме се преди няколко месеца, когато бях в Тринидад. Изобщо не реагира на присъствието ми. Води същия живот като баща ми, когото почиташе. Седи с втрещен поглед и не продумва думичка. Грижат се за нея по същия начин, по

който някога тя се грижеше за него. Изглежда същият дух, който беше обсебил баща ми, сега се е вселил в нея.

Ами Кришна? Разбрах, че издържал държавните изпити в университета Йейл и сега работел върху доктората си в Харвард. Между другото проповядвал в една евангелска църква близо до Бостън. Вуйчо Лари бил професор в някакъв университет на Източното крайбрежие на САЩ. Накрая и той повярвал в Христос. Книгите на К. С. Луис убедили тази интелигентна натура. Той се покорил на Христос и сега растял във вярата.

Сандра също е в Швейцария. Работи като медицинска сестра и събира опит, за да може в най-скоро време да стане мисионерка.

– Шанти е в Лондон – продължи да разказва Раби, – и продължава да служи на Господа. А Брендан Бейн, най-добрият ми приятел от „Младежи за Христос“ в Куинс Роял Колидж, междувременно стана лекар. Живее със семейството си в Ямайка.

Забележително е колко много хора в живота на Раби са се пръснали по всички краища на света, за да говорят на хората за Христос.

– А къде е сега Моли? – попитах. Нейната смелост ми беше направила дълбоко впечатление.

Раби се усмихна.

– Прекарах известно време със семейството ѝ, когато бях за последен път в Ню Йорк. Омъжи се за младежа, който беше говорил за Христос на Кришна. Моли е медицинска сестра, а съпругът ѝ следва медицина. Подготвят се за мисионерско поприще.

Раби греиваше всеки път, когато говореше за Ма. Нейният молитвен живот му беше оказал силно въздействие. Тя не притежаваше почти нищо, само най-необходимите дрехи. Цялото ѝ наследство се състоеше от няколко кутии с писма от приятели и от многобройните ѝ деца и внуци от цял свят... и от най-скъпото ѝ – Библията, която Деонарин ѝ беше подарил за Деня на майката. Това ѝ беше голяма утеха. Ма се надяваше, че преди смъртта си той е приел Христос. Сега тази Библия беше у вуйчо Кумар в Лондон.

Щом Раби заговореше за бъдещите си планове, винаги се стигаше до една тема – необходимата борба срещу източния мистицизъм, който проникваше в западния свят. Милиони хора, които признават възкресението на Христос за исторически факт, днес вярват в прераждането. Личностният Бог на Библията се заменя с природата, космически сили или „причината за съществуването“ на Паул Тилих. Всичко това не е нищо друго освен замаскирани със западни понятия версии на индуисткото учение за Брахман.

На драго сърце бих се запознал с майката на Раби, но тя все още е в храма в околностите на Бомбай. Не би трябвало историята да свърши така – и, разбира се, тя още не е свършила.

Дейв Хънт,
Швейцария, декември 1976 г.

Епилог

Толкова много неща се случиха от първото издание на книгата досега, че ако трябва да се изложат всичките, би била необходима втора книга.

За да съм свободен за Бога и да мога да пътувам навсякъде, където той ме изпрати, бях решил да не се женя, докато стана на 30 години. На 31 се ожених. Френци надхвърля всичките ми представи и е чудесна християнка.

Бог беше вложил в сърцето ми да достигам всякакви хора с благата вест за Иисус Христос, но най-вече истински търсещите, заблудени от лъжливите обещания на източните религии. Случвало ми се е да пътувам на различни места в Европа и Северна Америка, където ми се бяха отваряли врати да говоря. Говорил съм на срещи в над 300 университета и училища, от Виена до Лондон, от Харвард до Бъркли. Винаги съм се вълнувал да видя големия глад за истината сред студентите и съм се трогвал от техния отклик на благовестието.

Постоянно се сблъскахме с хора, които се бяха обърнали към Изтока. Голямата заблуда, на която бяха станали жертва, водеше до емоционално и духовно объркване в живота им. Типичен е случаят с един милионер от Норвегия. Двамата му сина, интелигентни студенти, започнали да се занимават с трансцендентална медитация след смъртта на майка си. Единият изгубил разсъдък си и се самоубил, другият се отчуждил напълно и напуснал дома си. Баща им дойде при нас напълно съкрушен и ние имахме щастието да видим как той отвори сърцето си за Иисус.

Могат да се разкажат стотици най-невероятни истории за различни хора, които, подобно на мен, са намерили истинската светлина вследствие на нашето простичко служение, тръгвайки от най-безнадежден мрак. Знаем за много последователи на суами Муктананда, Махариши Махеш Йоги, Махарадж Джи, Багхван Раджниш и Харе Кришна, които са оставили своите гуру, за да приемат Господ Иисус Христос и да го следват.

За нас е голяма радост, че според писмата, които получаваме, и разказите, които слушаме, действително хиляди хора са стигнали до вяра в Иисус Христос чрез тази книга. Много от тях, ако не и повечето, не са се снабдили с книгата сами, а са я получили от някой вяраващ роднина или приятел. На конгреса на пътуващите евангелизатори (с около 5000 участници от цял свят) в Амстердам един евангелизатор от Азия ми разказваше с голямо въодушевление, че лично той знаел за повече от сто души в областта, където живеел, които били станали християни, след като прочели книгата. Явно това е станало, като няколко екземпляра са се предавали от ръка на ръка.

Макар да работим основно на запад, сърцата ни винаги са с Изтока и аз редовно посещавам Индия, за да проповядвам благовестието. Там, въпреки силната съпротива, има много отворени врати и могат да се разкажат много вълнуващи преживявания, но това би надхвърлило рамките на тази книга. В Бенар имах случай да говоря пред градския съвет. Повечето слушатели бяха брамини или адвокати от висшите касти. Със сълзи на очи един от тях ми сподели, че през целия си живот не е чувал подобно нещо. „Моля те, ела пак“ – увещаваше ме той.

Майка ми, която много обичам, още не е дошла при Христос. Преди смъртта си нейният гуру я издигна в ранг на суами. Това е обезсърчаващо, но ние продължаваме да се молим за нея. Затова пък най-голямата сестра на майка ми, леля Сумитра, в чиято къща съм прекарвал чудесно ваканциите си като дете, повярва и сега е сред най-пламенните последователки на Христос. След две години плодотворно служение в Европа леля Ревати замина за Индия, където служи многостранно и ефективно и вече е довела много индуси до Христос.

Ананда завърши обучението си по политология и теология в различни християнски училища в Германия и САЩ и се върна в Индия при майка си. Той проповядва из цялата страна. Въпреки фанатичната съпротива, системните грабежи с взлом, злонамерения вандализъм и заплахите за живота му от страна на индусите, двамата продължават смело да вървят с Господа. Сандра поработи няколко години в Швейцария като медицинска сестра и после се омъжи за един лекар. Днес двамата служат като мисионери с медицинска насоченост в една особено бедна част на Африка. Кришна вече се нарича (по разбираеми причини) Кристер. След като завърши следването си в Йейл, той защити докторат по философия на религията в Харвард. През годините той имаше възможност да говори за Христос в много трудната среда на професори и студенти. Бостън е един от градовете с най-много чуждестранни студенти. Там той се старае да достигне до студенти от различни страни.

Веднъж, в края на една моя лекция в Научния център на университета Харвард, един недоволен студент се изправи, за да ме предизвика с последния си въпрос.

– Господин Махарадж – започна той саркастично, – Вие сте избягали от индуизма и сте се обърнали към християнството. Как бихте реагирали, ако някой премине от Вашето сегашно положение към миналото Ви положение?

Замълчах за кратко и се обърнах към Бога, за да получа правилния отговор на този важен въпрос – може би най-важния за цялата вечер. После отвърнах:

– Никога не бих могъл да разбера как човек в моето сегашно положение би се върнал към миналото ми положение – ако той наистина е в сегашното ми положение. Моите наблюдения показват, че хората от западния свят, които се обръщат към Изтока, никога не са познавали лично Христос.

Учудващо е, че подобни предизвикателства идват не само от невярващи, но и от така наречени християнски водачи. След като изнесох доклада си на един семинар на учители в Швейцария, срещу мен се изправи водачът на религиозната секция, който беше и пастор на местна църква. Той изрази неодобрението си с думите:

– Аз съм бил мисионер в Индия в продължение на 20 години и съм виждал как индийците почитат своите каменни богове. Убеден съм, че когато един индиец отдава почит на своя каменен бог, той отдава почит на Бога на Библията. Никак не допринасяте за разбирателството между религиите, като твърдите, че има такива огромни разлики.

– Господин пастор – отвърнах аз, – аз бях този индиец, който отдаваше почит на богове от камък. Днес с почитам Бога на Библията и знам, че той не е същият като каменните богове – делят ги цели светове!

Малко след обръщането ми през 1962 г. един индиец ми каза, че това нямало да трае дълго. Днес сърцето ми е изпълнено с благодарност към Бога, защото той ме държи в своята воля, при това вече 22 години! През тези години изучих основно Библията и успях да видя колко истинна е всяка дума в нея. Имам възможност да наблюдавам как Бог върши чудеса в живота на хората по цял свят и съм още по-дълбоко убеден от когато и да било, че Иисус Христос е именно това, което свидетелства за себе си – пътят, истината и животът.

Благодаря на Бога, че ми даде привилегията да разпространявам благовестието на Иисус Христос. Моята цел е да продължа да го правя, докато продължавам да дишам – или докато Иисус Христос не дойде отново.

Раби Махарадж, 1984 г.

Речник

Аватар

(Староиндийска етимология) В най-широк смисъл означава възплъщението на някой бог в някакъв образ. Смята се, че всеки род си има собствен аватар. В по-тесен смисъл аватар е прераждане на Вишну. Някои индуси вярват, че Вишну се е прераждал безброй пъти, докато други учат, че е идвал като аватар само девет пъти – като риба, като костенурка, като лъв, като глиган, като джудже, като Рама, като Кришна, като Буда, като Христос.

Точната роля на аватара за спасението на човека не е съвсем ясна, но общо взето се вярва, че аватарът се явява прероден като гуру. Много правоверни индуси вярват, че Калки, следващото прераждане след Христос, ще дойде на земята след 425,000 години. Но има стотици гуру, които в днешно време се почитат като аватар в Индия.

Арти

Религиозен ритуал, при който свещеният пламък или горящи благоухания се държат върху поднос с дясната ръка и се завъртат по посока на часовниковата стрелка около образа или статуята на светец или бог. Всеки индус може да го извършва сам в молитвената си стая.

Ахимза

Учението за ненасилие спрямо всичко живо. Индусите вярват, че насекомите и животните прогресират в развитието си чрез добра карма, докато станат хора, а хората могат вследствие на лоша карма отново да станат насекоми или животни. Следователно убиването и изяждането на нещо живо, освен ако не е растение, би било равнозначно на убийство или канибализъм. Затова индусът трябва да е вегетарианец.

Ахимза обаче не е напълно съвместима с учението на индуските писания и индуската практика. Много индуси и досега принасят животни в жертва, а в хода на историята индусите са проявявали не по-малка склонност да убиват хора по време на война отколкото онези, които не признават ахимза. Но в запазването на кравите индусите винаги са били напълно последователни.

Ашрам

Произлиза от думата асрама на хинди, която обозначава четирите „стъпала“ в живота на два пъти родените (висша индука каста): 1. неженен човек, който изучава Ведите; 2. глава на семейство, който създава деца; 3. горски отшелник; 4. просещ монах или аскет, който се е отказал от всякакви притежания освен набедрена препаска, паничка за милостиня и стомна за вода, препитава се само от милостиня и е свободен от всякакви задължения и обичаи. В популярната си употреба думата означава най-вече третото „стъпало“ – живота на отшелник. Днес тя се използва в Индия за различните общества или комуни, където хората отиват, за да се учат при някой гуру. В Индия има дори християнски организации, които наричат своите почивни лагери „ашрам“.

Барахи

Идва от „дванадесет“ и представлява церемония, която се извършва на дванадесетия ден от раждането на дете брамин. При тази церемония пандити и астролози предсказват бъдещето на детето.

Брахма

Не бива да се обърква с Брахман, който е всички богове в едно. Брахма, създателят, е най-висшето божество в индуската тримурти. Двете други са Вишну, хранителят, и Шива,

разрушителят. Вярва се, че на всеки 4,32 милиарда години Шива разрушава всичко, Брахма го създава наново, а Вишну се възплъщава, за да открие пътя към Брахман. Често може да се види изобразен като излизащ от пъпа на Вишну (което противоречи на ролята му като създател), с четири глави и четири ръце, в които държи инструменти за жертвоприношение, молитвени перли и ръкопис.

Брахман

Най-висшата и последна реалност – без образ, неизразима, непознаваема и непознаваща; нито личностна, нито безличностна; както създател, така и съвкупността на творението. Брахман е всичко и всичко е Брахман.

Най-висшата и окончателна истина. За индуса спасението означава да „осъзнае“ или да „осъществи“ това, че той самият е Брахман, че той и цялата вселена са едно и също същество. Брахман не е друго име на Бога на Библията, а представа, която е напълно чужда и противоречи на юдео-християнския Бог. Брахман е всичко и същевременно нищо. Той обхваща добро и зло, живот и смърт, здраве и болест и дори илюзията мая.

Брахмачаря

Буквално „религиозен начин на живот“, название за първото от четирите стъпала в живота на индус от висша каста. Тъй като това е периодът, в който се изисква сексуално въздържание, понятието започва да се използва и за по-възрастни индуси, които все още са под обет за безбрачие.

Брамин

Най-висшата каста в индуизма, тази човешка форма, която е най-близо до Брахма. В нея се попада едва след хиляди прераждания и затова тя играе посредническа роля между ос-

таналите касти и Брахман. Само брамините могат да стават жреци. Затова брамините имат голяма власт над останалите касти. От тях се очаква да водят далеч по-религиозен живот от другите и всяко прегрешение има за тях далеч по-тежки последици отколкото за по-низшите касти.

Санскритската дума за каста е „варна“, което означава цвят. Вероятно брамините са потомци на светлокожите арийци, които са завладели Индия. И до днес повечето брамини имат по-светла кожа от останалите индийци.

Бхагавад Гита

Най-популярната от свещените книги на индуизма, част от Махабхарата и най-четена и на Изток, и на Запад. Известна като „Песен на господаря“ (буквален превод на заглавието) и често наричана „евангелието на индуизма“. Гита представлява диалог между воина Арджуна, който се плаши от мисълта да убие своите роднини в предстоящата битка, и бога-аватар Кришна, който се явява в ролята на водач на колесницата му и го насърчава да изпълни дълга си като добър и храбър воин.

Бхагван

На хинди бог или господар.

Бхадшани

Песни, изразяващи предана любов към боговете.

Бхаи

Буквално „брат“, използва се като почтително обръщение към единомишленици. Един възрастен религиозен индус едва ли би се обърнал по този начин към юноша, а в никакъв случай към дете. Когато Госин започва да се обръща така към

Раби, това е знак, че неговата дълбока почит и преклонение пред баща му сега се прехвърлят върху сина.

Веданта

Буквално „последната, окончателната, най-добрата Веда“. В по-широк смисъл обозначава упанишадите, а в по-тесен – една от шестте ортодоксални системи на индуската философия, изградена върху упанишадите, и изразена за пръв път от философа Бадараджана, живял преди около 2000 години. Веданта е безкомпромисна в монистките си пантеистични схващания. Брахман е всичко и единствената реалност, всичко останало е илюзия.

Обществото Веданта, което има централи по цял свят, е основано от Вивекананда, последователя на Рамакришна. То твърди, че проповядва толерантност към всички религии. Прокламираното „единство на всички религии“ не представлява откритост и търпимост, а се базира на безкомпромисния монизъм, който учи, че всичко е едно.

Веди

Най-ранните писания на индуизма, за които се смята, че са по-велики от боговете, тъй като ще продължат да съществуват и когато боговете вече са загинали. Вярва се, че са откровение на самия Брахман, абсолютния, и че са устояли от самото начало в своята вечна, съвършена форма. Ведите се състоят от Ригведа, Джатшурведа, Самаведа и Атхарваведа. Като цяло се делят на четири категории:

- мантри (метрични хвалебни песни);
- брахми (напътствия за ритуали и молитви за жреческо ползване);
- аранджаки (специални трактати за отшелници и светци) и
- упанишади (философски трактати).

Ведически

„Както учат и свидетелстват ведите.“ Обозначава също и първоначалния език, на който са били написани ведите, архаична форма на санскрит, наричана още староиндоарийски.

Висше ниво на самосъзнание

Има различни „нива“ на самосъзнание, до които се достига чрез йога и медитация. Наричат се по-висши, понеже се различават от нормалното самосъзнание и уж се преминават по пътя към нирвана. Различните школи ги дефинират различно. Някои типични нива са „самосъзнание за единство“, при което се преживява мистично единение с вселената, и „божествено самосъзнание“, при което човек се смята за бог. Подобни състояния на съзнанието се постигат и чрез хипноза, медиумен транс, някои наркотици, магически ритуали, вуду и пр. В крайна сметка те не се различават съществено и са проява на едно и също окултно явление.

Гхат

Място, предназначено за изгаряне на трупове. В Индия има много такива места, но най-предпочитаните и най-свещените се намират в близост до „свещените“ градове като Бенар по поречието на Ганг, тъй като оттам пепелта може да бъде разпръсната по свещената река.

Гхи

Разтопена биволска мас, която се използва за религиозни цели и се смята за особено свещена, тъй като произхожда от кравата – най-свещеното от всички животни.

Гуру

Буквално „учител“, но със значение на проявление на Брахман. Човек не може да разбере индуските писания, като ги

чете сам, а трябва да бъде обучаван от някой гуру, който на свой ред някога е седял в краката на друг гуру. Всеки индус трябва да следва своя гуру, за да достигне самоосъществяване. Гурутата предават от поколение на поколение древните мъдрости на гледачите и мъдреците. Един гуру се почита и след смъртта му. Много индуси вярват, че от по-висшите нива на битието, до които гуруто достига след този живот, той може по-интензивно да предава посланието си. Затова мястото, където е погребан гуру, представлява идеално място за медитация.

Дакшина

Едно от многото имена на Шива, което буквално означава „отдясно“ и затова така се наричат парите, които се принасят на брамините, тъй като те трябва да се подават с дясната ръка.

Девати

Божества или богове.

Дея

Малка глинена чашка с разстлан ръб, в която се сипва масло с потопен в него фитил. Пали се по време на религиозни церемонии и при специални тържествени случаи.

Джанма

Едно от наименованията за предишен живот при вярата в прераждането. Представлява нещо като маркер, който се поставя в един живот и подготвя за следващия. Всяка джанма определя каква ще бъде следващата.

Дживан мукти

Сочи се в Бхагавад Гита като най-висшата цел за човека. Представява достигането на мистично единение с Брахман посредством йога още докато човек съществува в тялото си.

Дхарма

Правилният начин на живот за един индус. Той не е абсолютен, а варира според случая и според човека и всеки трябва сам да го открие за себе си. Не се определя от никакви морални принципи. Дхарма включва някои упражнения, които уж водят до мистично единение с Брахман, но не непременно е свързана с моралната съвест или се определя от нея. Дхармата на човека може дори да е над категориите правилно и погрешно.

Дхоти

Дълго парче плат, което мъжете увиват около тялото си като пола. Обикновено стига до земята, но ако е много горещо или се върши работа, изискваща повече свобода на движенията, краищата могат да се затъкнат в пояса. Някой прекарват свободния край на парчето плат между краката си, при което се образуват нещо като шалвари.

Въпреки че индийците в градовете носят повече западни дрехи, най-разпространената дреха в селата е дхоти. Светците и жреците носят дхоти и в града, като често обличат над него сако.

Индуизъм

Основната религия на Индия. Обхваща толкова голямо множество различни и противоречиви вярвания, че е невъзможно да бъде дефиниран. Човек може да е пантеист, политеист, монотеист, агностик или дори атеист, моралист или хедо-

нист, дуалист, плуралист или монист, да посещава редовно храма и да се покланя на боговете или да страни от всякаква религиозна дейност, и пак да бъде смятан за индуc. Индуизмът претендира, че приема всички религиозни схващания, като всяка религия, която бъде приета, става част от индуизма. Синкретизмът са опитва да потопа християнството в задушавашката прегръдка на индуизма, но е повече от ясно, че Богът на Библията не е Брахман, раят не е нирвана, Иисус Христос не е прераждане на Вишну, както и че спасението по Божия благодат и чрез вяра в смъртта на Иисус Христос заради нашите грехове и вяра в неговото възкресение противоречат на цялото учение на индуизма.

Йога

Буквално „впрегнат заедно“, отнася се за единството с Брахман.

Има много видове и школи йога, също толкова различни методики. Всички обаче преследват крайната цел на единение с абсолютното.

Позите и дихателните упражнения имат за цел да подпомогнат медитацията и да бъдат средство за овладяване на тялото, с което човек се научава да отхвърля всички страсти, които тялото иска да наложи на духа.

Основната цел на йога е да се постигне състояние на транс, което уж привежда духа до единение с Брахман. Йога е средство за избягване от света на илюзията и търсене на истинската реалност.

Който има за цел физическо упражнение, е по-добре да прави гимнастика, тъй като нито една част на йога не може да бъде отделена от философията, която се крие зад нея.

Думата се използва и за човек, който вече е придобил известни умения в практикуването на йога. Истинският смисъл

обаче е учител по йога, т. е. човек, който вече е достигнал целта на йога – единството с Брахман.

Истинският йога се е дистанцирал чрез медитация от всички сетивни възприятия, отказал се е от всякакви семейни или други човешки взаимоотношения. Твърди се, че той се е издигнал над време и пространство, каста, религия и дори добро и зло.

Както казва Кришна в Бхагавад Гита, за йогата всичко – освен йога – е безразлично.

Карма

Най-висшият и окончателен закон на съдбата в индуизма. Учението за карма твърди, че всяко дело, всяка дума и всяка мисъл от духовно или морално естество има неизличими последиствия. Тези последиствия не могат да бъдат понесени в един живот, от което следва необходимостта от прераждане. Обстоятелствата и условията, при които се ражда човек, както и събитията в живота му, са абсолютно предопределени от поведението му на същата възраст в предишен живот. Карма не познава прошката. Всеки трябва да носи последиствията от действията си.

Каста

Системата вероятно е създадена от арийците, за да държат в подчинение завладените тъмнокожи дравиди. Твърди се, че четирите касты – брамини, кшатрия, вайся и судра – са произлезли от четирите части на тялото на Брахма – брамините от главата, а останалите от по-долните части. Оттук съвсем естествено следва учението за карма и прераждане, според което по-низшите касты могат да подобрят своята карма в този живот, като търпеливо понасят отредената им участ, и така ще имат изгледи за прераждане в по-висша каста.

„Недосегаемите“ са безкастови, т. е. извън цялата система на индуизма. Когато Индия бива завладяна от мюсюлманите, недосегаемите най-лесно възприемат исляма, тъй като той автоматично им предлага ранг. Повечето християни в Индия също първоначално са били недосегаеми. Нерядко те се обръщат към християнството водени единствено от подбудата да се издигнат от положението си на недосегаеми.

Кришна

Най-популярното и обичано индуско божество. Предмет на безброй легенди, често с еротичен характер. И на Запад Кришна е най-известният индуски бог благодарение на мисионерското усърдие на пеещите „Харе Кришна“ и танцуващи младежи в шафранени одежди, които могат да се срещнат във всички големи градове. Те се надяват на спасение и блаженство посредством постоянното пеење на мантрата „Харе Кришна, Харе Кришна, Харе Рама, Харе Рама, Харе Харе, Харе Харе“. Също като Рама, и Кришна е прераждане на Вишну.

Кундалини

Буквално „навит на кълбо“. Име на богиня, изобразявана като змия, навита на три кръга и спяща с опашка в устата. Тази богиня или „змията на живота, огъня и мъдростта“ уж спи в долния край на гръбнака на всеки човек. Ако бъде събудена без необходимия самоконтрол, тя се развилнява в човешка като страховита змия с неустоима сила.

Твърди се, че без необходимото владеене кундалини дава свръхестествени психични сили от демонични източници, които в крайна сметка водят до духовна, морална и физическа гибел. Медитацията и йогата имат за цел да събудят и владеят именно тази сила на кундалини. На Запад също има

много хора, практикуващи трансцендентална и други видове медитация, които са имали опитности с кундалини.

Лингам

Емблемата на Шива, представляваща фалос. Почитането на фалоса е доказано в долината на Инд още преди завладяването ѝ от арийците. Първоначално арийците се присмивали на тази практика, но впоследствие сами я възприели и започнали да се кланят на еротичния символ. Въпреки че е свързан с ритуалите за плодовитост и съпътстващите ги сексуални перверзии и тантризма, лингамът на Шива е важен предмет на поклонение във всеки храм, дори да не е изрично посветен на Шива.

Лота

Малка бронзова паничка, от която при различни ритуали се излива, пръска или пие „светена“ вода.

Махабхарата

Един от двата големи индуски епоса. Другият е Рамаяна. Със своите сто и десет хиляди двустишия тя е три пъти по-обемиста от Библията и представлява най-дългата поетична творба на света. Съставена е от писания на различни поети, които са дописвали, съкращавали и коригирали вече написаното, за да го приспособят към собствените си представи. Учението на тези писания е несвързано и често драстично противоречиво. Въпреки това Махабхарата се почита като свещено писание.

Мандир

Друга дума за индуски храм.

Мантра

Звуков символ, съставен от една или повече срички, който често се използва за изпадане в мистично състояние на екстаз. Трябва да бъде дадена чрез гласа на гуру и не може да бъде научена по друг начин.

Не е необходимо да се разбира значението на мантрата, тъй като силата ѝ се крие в повторението на звука. Вярва се, че възплъщава дух или божество, като повторението ѝ призовава божеството. Така мантрата кани съответното същество в медитацията и същевременно привежда човека в състояние, което прави възможно сливането на личностите.

Мая

Обяснението на индуизма за съществуването на цялата вселена от дух и плът, каквато я познава човекът. Тъй като Брахман е единствената реалност, всичко останало е илюзия, която произлиза от Брахман, както топлината от огъня. Поради невежеството си човек не успява да познае единствената реалност, в резултат на което възприема илюзията на недействителната вселена от форми, болка и страдание. Спасение се постига, когато просветлението прогони тази илюзия.

Но понеже вселената изглежда една и съща на всички и следва точно определени закони, някои индуски секти учат, че всъщност мая е сън на боговете, а хората само прибавят към него собственото си възприятие за болка.

Медитация

По принцип означава разумно наблюдение, но се използва в източната мистика за обозначение на точно обратното. Поради това на Запад цари доста голямо объркване по въпроса и думата се използва с противоречиви значения. Източната

медитация (както се учи от ТМ, дзен и др.) е метод за освобождение от заобикалящия ни свят на предмети и мисли (т. е. от мая), при който човек освобождава разума си от всякакво волево и разумно мислене. Това води до „по-висше“ ниво на самосъзнание.

Макар че идеята се разпространява на Запад под най-различни имена, целта на източната медитация е „осъзнаване“ или „осъществяване“ на нашето същностно единство с вселената. Тя е вратата към небитието или нирвана. Обикновено се представя като безобидна „техника за релаксация“, но в крайна сметка води човека до изпадане под властта на космически мистични сили.

Мокша

Освобождение от колелото на преражданията чрез встъпване в окончателното състояние на съществуване, което се постига от онези, които са избягали от вселената на мая и са се слели с Брахман. Индусите се стремят към мокша като освобождение от болката и страданието, на които са подложени при безконечните си прераждания. ПравOVERНИят индуизъм учи все пак, че истинско окончателно избавление няма, а след достигането на мокша човек отново трябва да встъпи в кръговрата от живот, смърт и прераждане. Тъй като според индуските писания някога е съществувал само един Брахман, връщането към него е безполезно – мокша е само мимолетен период на почивка, стъпало в „колелото“ на битието, което се върти неспирно и на всеки 4,32 милиарда години започва отначало.

Намасте

Обичаен поздрав сред индусите, който означава просто „здравей“. Обикновено се съпровожда от вежлив поклон с притиснати една към друга длани в знак на почит към вселенското Аз у всички хора.

Нараяна

Индуско божество, сляло се с Вишну още в предхристиянско време.

Нирвана

Буквално „отвявам“, „угасвам“ като духната свещ. Нирвана е раят на индуците и будистите, макар че множеството секти свързват различни представи с това „небитие“ и с пътя, който води към него. Нирвана не е нито място, нито състояние и е във всички нас, като само чака да бъде „осъществена“. Тя е небитие, блаженство, което произтича от това, че човек не усеща нито болка, нито радост. Получава се, като личностното съществуване се изтрива и се разтваря в чисто битие.

Нияса

Ритуал, при който се призовава божеството в тялото на поклонника, като човек полага ръцете си на челото, лактите, гърдите и пр., докато произнася мантра.

Самото повторение на мантрата трябва да доведе до трансформиране на поклонника в образа на божеството, което възплъщава трептенето или звука на мантрата. Нияса способства за този процес.

Оби

Шамански лечител при индуците, за когото обикновено се вярва, че има на разположение демони и други по-низши същества, които му служат. Срещу възнаграждение ги използва според желанията на търсещите помощ.

Пандит

Брамин, който е бил обучаван в индуизма и използва своите знания в полза на другите. Например може да гадае бъдеще-

то или да се застъпва пред боговете за другите. Не всички брамини са жреци или пандити. Макар че имат това право по рождение, не всички са достатъчно посветени на религията си, за да станат пандити, така че днес повечето брамини имат други професии.

Пуджа

Буквално „отдаване на почит“. И думата, и ритуалът са от дравидски произход. Обозначава всички ритуални или церемониални поклонения, след като е бил изместен арийският обичай да се принасят в жертва животни и да се маже с кръв олтарът.

Това става под влияние на будистките идеи за ненасилие и дравидския обичай да се жертват цветя. Поклонниците се помазват с паста от сандалово дърво. В днешно време индуската пуджа, която може да се извършва както в храм, така и в частен дом, допуска жертването не само на цветя, но и на вода, плодове, тъкани и пари.

Рама

Прераждане на Вишну, чийто живот е описан в Рамаяна. За индусите Рама е идеалният мъж, който действа с най-голямо благородство. Жена му, Сита, е идеалната жена. Всички индуски секти почитат Рама, а името му е едно от най-разпространените имена в Индия. Всеки индус би искал да умре с името на Рама в уста. Когато Махатма Ганди бил повален от един атентатор, той промълвил: „О, Рама, о, Рама“.

Рамаяна

Буквално „пътищата на Рама“, един от двата големи индуски епоса, който се състои от седем книги, описващи живота на бога Рама, едно от преражданията на Вишну, като човек. Вероятно силно повлиян от будизма, първоначално епосът е

бил разпространен в множество варианти. Днес в Индия са признати общо три варианта, които се различават незначително помежду си в някои детайли.

Ригведа

Най-важната и почитаната (макар и не най-старата) от четирите Веди, сборник от смесени легенди, литании (мантри) и песни. В общия случай те прославят в монотонен и сух стил множеството природни божества. Молитвите на жреците са чувствени и егоистични, рядко изразяват стремеж към мъдрост, а по-скоро към вино, жени, богатство и власт.

Самоосъществуване

Крайната и най-висша цел на източната медитация или йога – освобождаване от „илюзията“, че индивидуалното „аз“ е различно от вселенското „аз“ или Брахман. Поради невежество човекът е забравил кой е в действителност и затова се смята за различен от другите или от Брахман. Чрез самоосъществуването той се освобождава от тази илюзия на индивидуалното съществуване и се връща обратно към единството с Брахман.

Сандхя

Богът на полумрака. Обозначава също така сутрешната, обедната и вечерната молитва на два пъти родените (т. е. каситите, по-висши от судра), при които трябва да се изговаря гаятри мантра, за да се държи слънцето на мястото му и да се печели спасението на поклонника.

Саняси

Религиозен индус на четвъртото стъпало на живота, който се е отказал от всичко и вече се е издигнал над всички пра-

вила и ритуали и се държи настрана от обществото и церемониите.

Ако не се числи към някой специален орден, може да се нарича садху или йога, ако е учител по йога.

Суами

Саняси или йога, който принадлежи към определен религиозен орден. Определението често се използва за гуру или глава на орден.

Таси

Големи ритуални тъпани.

Упанишади

Буквално „близкоседящ“. Наименование на част от индуистките писания, съдържащи някои мистични учения. Препредавани от гурута на ученици, на които било позволено да седят близо до тях, за да се обучават. Произхождат от четвърти в. пр. Хр. и първоначално не са били причислявани към канона на Ведите, което днес става.

Философията на упанишадите е тайнствена и малцина я разбират. В писанията се третират редица трудни въпроси като божественото и човешкото естество, смисълът на живота и крайното спасение. Като цяло представляват опит да се отговори с помощта на различни тези на основните въпроси на живота – идентичността на индивидуалната душа (атман) с вселенската душа (Брахман) и същностната равнозначност на всички неща. Един от най-известните цитати се намира в Чандогя упанишад, където Уделака наставлява своя син Светакету: „Изгънчената мъдрост прониква навсякъде във всеки предмет, на който човек може да се натъкне. Това е истинското Аз. И, Светакету, това си ти.“

Чанан

Мека, ароматна паста от сандалово дърво, с която се нанася кастовият белег и други ритуални знаци за религиозни цели върху божествата и поклонниците – обикновено на челото или шията.

Шакти пат

Означаваша докосването на гуру, обикновено с дясната му ръка по челото на поклонника, което има свръхестествено действие. Шакти буквално означава сила, мощ. При извършването на шакти пат гуруто се превръща в проводник на първичната космическа сила, залегнала в основата на цялата вселена. Тя се възплъщава от Кали, съпругата на Шива. Свръхестественото действие на шакти чрез докосването на гуру може да повали поклонника на земята или той може да види ярка светлина и да получи вътрешно просветление, както и да има някое друго мистично психическо преживяване.

Съдържание

Предговор	5
Аватар	9
Пепел над Ганг	33
Карма и съдба	49
Пандит Джи	61
Младият гуру	75
Шива и аз	83
Свещената крава	95
Богат, беден	101
Непознатият бог	111
„И това си ти!“	115
Гуру пуджа	123
Карма и милост	135
Просветление!	143
Смъртта на един гуру	149
Ново начало	167
Среща и раздяла	183
Където Изтокът и Западът се срещат	193
Живот чрез смъртта	203
На път	215
Послеслов	233
Епилог	237
Речник	243

